

ŽIVOT

KULTÚRNO-
SPOLOČENSKÝ
ČASOPIS

NOVEMBER
LISTOPAD

1999

Č. 11 (498)

CENA 1,70 ZŁ

VELKÉ
JUBILEUM

TAJOMSTVO
IDLHÉHO
ŽIVOTA

POLSKO-SLOVENSKÁ
TATRANSKÁ
LIGA '99

Podvľčania majú nielen znamenitých divadelníkov, ale aj vynikajúcich cyklistov, o čom nás presvedčili počas pretekov organizovaných v tomto roku v rámci tzv. Poľsko-slovenskej tatranskej ligy '99. Náš záber predstavuje finálové preteky v Rabke. Podrobnejšie o tomto zaujímavom podujatí píšeme na str. 18-19. Foto: P. Kollárik

V ČÍSLE:

Pamiatke zosnulých	4
Dychová jubilantka z Podvľka	5
Tajomstvo dlhého života	6
Usmievavá babička	7
Z dejín Fridmana	8
Polovačka na čarodejnice	9
Velké jubileum	10
Gymnázium v Nižných Lapšoch	12
A ked na tú Babiu horu pôjdeš	13
Pomoc nezamestnaným	14
Požiarnické cvičenie v Lapšanke	15
Športu zdar, futbalu zvlášť!	16
Poľsko-slovenská tatranská liga '99	18-19
Povedka na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Jozef Majerčák, zakladateľ a vedúci folklórneho súboru Spiš z Novej Belej.
Foto: P. Kollárik

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU

ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:

JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,
Anton Pivočarčík

Skład:

Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.

III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł
półrocznie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstu, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**FRANTIŠEK
PLEVA
z Fridmana**

- Situácia v mnohých miestnych skupinách nás nútí zamyslieť sa nad tým, čo robiť ďalej. Činnosť MS v obciach, v tom aj u nás, je spravidla založená len na aktivite niekoľkých starších krajanov. Preto nečudo, že stagnuje. Aj u nás vo Fridmane je situácia veľmi neuспokojivá. Mnohí naši krajania, ktorí tvorili pevnú základňu miestnej skupiny, vystupovali do Ameriky, a mladí ich nedokázali zastúpiť. Mnohí totiž nemajú v sebe to pevné slovenské narodnostné povedomie, ako ich rodičia či starí rodičia. Na príčine tomu je aj to, že v našej obci úplne vymizla slovenčina. Už dlhé roky ju nepočujeme ani v kostole ani v škole. Hlavná chyba je však v rodičoch, že dovolili, aby slovenský jazyk zo školy zmizol, a aby ich deti zabudli na svoj pôvod, na svoje korene. Aj keď sa v našej škole nevyučovala slovenčina, spolu s manželkou sme naše deti učili doma po slovensky, aby ovládali jazyk svojich predkov a vedeli, že sme slovenská rodina. Lenže ak rodičia nemajú záujem o výučbu slovenčiny, ich deti sa samé nebudú toho dožadovať. Keby sme dnes v našej škole chceli obnoviť hodiny slovenčiny, ťažko by sme zohrali dostatočný počet žiakov. Ako som povedal, starí, naozaj uvedomelí krajania, už väčšinou budú pomreli alebo vystupovali, a mladá generácia stráca slovenské povedomie. Ja sám nechápem, ako sa môžu deti cítiť Poliakmi, ak ich rodičia sú Slováci. Ľudia sa dnes veľa miešajú, mnohí sa ženia s partnermi z innych regiónov alebo odchádzajú za prácou do väčších miest či do zahraničia. V obci ostáva málo ľudí. Aj preto je zlá situácia v miestnej skupine, preto sa nám dychovka rozpadáva, aj miestny športový klub trpí nedostatkom členov.

Po druhej svetovej vojne bolo v našej obci vyše 95% Slovákov. Časy boli ťažké, utlákali nás a všetko sme si museli krvopotne vybojovať. Ale nevzdávali sme sa, povedomie sme si udržali. Dnes, keď máme slobodu a demokraciu, ľudia nedabajú na svoj pôvod. Preto im ho treba ustačivo pripomínať. A to musí byť aj jednou z úloh nášho Spolku. Bolo by treba aj častejšie organizovať zájazdy na Slovensko pre krajanové deti, aby sa dobre oboznámili so starou vlastou. Chápeš však, že naše možnosti sú z finančných dôvodov značne obmedzené. S činnosťou nášho Spolku som však celkovo spokojný. Robia sa mnohé podujatia pre krajanov, hoci k niektorým by som mal drobné pripomienky. Konkrétnie si myslím, že preh-

liadky krajanových dychoviek by bolo treba organizovať trošku skôr, tak aby sa konali niekedy koncom júla, pred žatvou, keď majú ľudia viac voľného času.

**FRANTIŠEK
HARKABUZ
z Harkabuza**

Na XI. zjazde nášho Spolku chcem vysúpiť o.i. s niekoľkými návrhmi na zaktívnenie krajanskej činnosti. Po prve treba urobiť niekoľko opráv v našich stanovách. Mali by sa týkať najmä zmien volieb predsedu, tajomníka a členov hlavnej revíznej komisie ÚV SSP. Vieme sice, že každý kandidát môže zvíťazíť len väčšinou hlasov, ale tiež nám je jasné, že v podmienkach nášho Spolku sa Orava a Spiš od seba značne líšia, a to práve počtom hlasov. Spišská časť delegátov teda prakticky vždy prehlasuje Oravu, ktorá vzhľadom na menší počet hlasujúcich nemá žiadne šance. Podľa mňa by práve stanovy mali zaistíť rovnaké zastúpenie v hlavných orgánoch Spolku.

Druhou vecou sú voľby predsedu ÚV, ktorý by mal nielen pochádzať zo Spiša či Oravy, ale tam aj trvale bývať. Ide o to, aby mal pravidelný kontakt s našimi miestnymi skupinami. Som si istý, že človek s tak prestížnou funkciou by mohol mať značný vplyv na životnosť každej miestnej skupiny, o obvodoch ani nehovoríme. Je predsa nemysliteľné, aby sa väčšina miestnych skupín, najmä tých menších, ani raz nestrela s najvyšším vedením Spolku za celé volebné obdobie.

Nakoniec ešte jedna poznámka. Orava, ktorá má súčasť väčšie územie, ako aj počet obyvateľov než Spiš, má oveľa menej členov Spolku. Práve preto, aby neupadla, by jej mal ÚV SSP venovať väčšiu pozornosť. Pomohla by tomu aj zásada, donedávna dôsledne rešpektovaná, že jedna z hlavných funkcií vo vedení Spolku by mala prislúchať Orave, a druhá Spišu.

**ANDREJ
VAKSMANSKÝ
z Tribša**

- Myslím si, že na XI. zjazde sa budeme musieť zamyslieť nad spôsobom oživenia

činnosti našich miestnych skupín. S útrosou musím povedať, že v posledných rokoch sa naša krajanská základňa ochudobňuje. Odišli od nás mnohí obetaví a aktívni krajania, ktorých je ťažko nahradíť. Naše pokolenie si ešte udržuje slovenské povedomie, ale mladší už o to nedabajú. Voľakedy sme boli pod silným polonizačným tlakom, ale boli sme o to silnejší, vedeli sme si vybojať svoje práva. Potom, po vojnovom stave v Poľsku a neskôr, keď nastala väčšia sloboda a demokracia, sa všetko zmenilo. Žiaľ, k horšiemu, lebo ľudia začali zabúdať na svoj pôvod. Predtým sme mali problémy s vyučovaním slovenského jazyka na našej škole. Začiatkom sedemdesiatych rokov nemal kto učiť. Aj keď sa spočiatku učilo, boli ťažkosti, lebo hodiny boli neskoro poobede, deti museli prakticky druhýkrat prichádzať do školy na jednu hodinu. Dnes, aj keď sa slovenčina na našej škole učí, nie je o ňu príliš veľký záujem. Rodičia nedabajú o to, aby sa ich deti naučili reč svojich predkov. Veď mnohí mladí sa už ani necítia Slovákm. Už aj v našom kostole zanikajú slovenské modlitby a pesničky.

Voľakedy naša dedina udržiaval a lepšie kontakty so Slovenskom. V lete k nám chodili Slováci stanovať, navštievovala nás aj dievčenská mládežnícka kapela Víta Hrmu. Po večeroch sme sa schádzali spoločne si zaspievať a pozehňovať sa. Vždy bolo veselo a všetci sa dobre zabávali.

Dnes je ťažko zapojiť mladých ľudí do činnosti v miestnej skupine. Ľudia sú dnes veľmi pohodlní, ťažko nájsť niekoho, kto by bol ochotný niečo nežišne urobiť. V Tribši mame aj vlastnú klubovňu, lenže v súčasnosti sa v nej nič nerobí. Bolo by treba niečo vymyslieť, ako by sme ju oživili. Myslím si, že je potrebné zaktivizovať nie len miestne skupiny, ale aj činnosť obvodných výborov. Členovia obvodných výborov ale aj ústredného výboru by mali častejšie chodiť medzi ľudí, viacej sa zapájať, povzbudzovať krajanov, tak ako to bolo voľakedy.

**MICHAL
SOLAVA
z Hornej
Zubrice**

Na Zjazde by sa malo otvorené hovoriť napríklad o tom, že na klubovniach neboli ešte vymenené tabule na nové so správnym pomenovaním nášho Spolku. Pomerne dlho trvala tiež výmena pečiatok a podobne. Tieto, súčasť malé chyby, žiaľ, svedčia o nesprávnej organizačnej práci bývalého vedenia OV SSP na Orave, ako aj predsedu a tajomníka ÚV SSP Spolku.

Keď ide o krajanovú kultúrnu činnosť konkrétnie v našej obci a zapojenie do nej

mladých, mám taktiež pripomienku. V obci máme dobrý folklórny súbor Skalniok, v ktorom je viacero krajanov. Jeho členovia vystupujú na všetkých významnejších podujatiach nielen v obci, ale aj na celej Orave. Myslím si, že by nebolo od veci využiť ich aktivitu a zaraďť ich do programu kultúrnej činosti nášho Spolku.

Chcel by som požiadať vedenie Spolku, aby sa energickejšie postavilo proti pokusom ničiť

naše národné kultúrne pamiatky. K zamaľovaniu slovenských nápisov na krížovej ceste došlo aj v našom kostole sv. Michala, nehovoriac o rôznych oravských kaplnkách či dvojramennom kríži v Podvuku. Tešíme sa, že aj na Orave máme slovenskú sv. omšu v kostole Premenia Pána v Jablonke, ktorú naši krajania hojne navštievujú. Teraz by však bolo dobre, aby sa ju podarilo zaviesť aj v iných obciach. Nakoniec dodám, že všetci túžime po tom, aby XI. zjazd

priniesol nejaké výrazné zmeny, ktoré nám pomôžu zlepšiť činnosť nášho Spolku, najmä v miestnych skupinách. Dúfam, že už na predzádzovej schôdzi v našej obci sa nám spolu s krajanmi z Dolnej Zubričce podarí presadiť niejaké zmeny k lepšiemu, o čom poinformujeme na rokovaniach Zjazdu.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
a JÁN BRYJA

PAMIATKE ZOSNULÝCH

Každoročne sa 1. a 2. novembra stretávame na cintorínoch, aby sme si uctili pamiatku našich zosnulých. V mnohých oravských a spišských obciach bolo na cintorínoch rušno už niekoľko dní pred sviatkom zosnulých. Ľudia upravovali hroby, vytrhávali trávu, čistili náhrobky a obnovovali zničené buď vyblednuté nápisy. Prípravovali tiež vázičky, kvety, kahančeky a sviečky. V tichom zadumaní sa potom zišli, aby si uctili pamiatku svojich mŕtvych. Občania Novej Belej na Spiši upravili o. i. miesto posledného odpočinku štyroch Belanov, ktorí zahynuli za svoje národné presvedčenie, v Jablonke sa stretli oravskí krajania nad hrobom bývalého oravského dekana Štefana Pirončáka a nedávno zosnulého predsedu OV SSP Augustína Andrašáka, vo Veľkej Lipnici položili kyticu kvetov i na hrob zakladateľa literárneho spolku Tatín, iniciátora a organizátora milenárnych osláv príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Oravu (v r. 1863), spoluzakladateľa a dočasného správcu Spolku sv. Vojtech (1869) Štefana Radlinského.

Poznamenajme, že zádušný sviatok, ktorý ustanovil v 8. storočí pápež Gregor IV., prešiel odvtedy mnohými metamorfózami. Úctu zosnulým však nemožno vyjadrovať len vybudova-

Slovenský náhrobok na cintoríne v Podsrní

vaním okázaľého mramorového náhrobku, či tým, že raz v roku zapálime na hrobe množstvo sviečok či kahančekov. Podstatnejšia by mala byť stála spomienka na nich a častejšie modlitby i návštevy posledného odpočinku našich príbuzných.

* * *

V sychravé nedelňajšie popoludnie, pred sviatkom zosnulých som sa aj so svojou rodinou vybral na miesto posledného odpočinku mojich príbuzných na Slovensku. So sebou sme vzali rozkvitnuté gerbery, sviečky, kahanče a zápalky. Na cintoríne sme už neboli sami. Mnohí známi i neznámi sa už náhlili k hrobom svojich blízkych. Hroby mojich starých rodičov ležia hneď na kraji. Keď sme k nim došli, zistili sme, že väza s kvetmi (z poslednej návštevy cintorína), už nie sú na svojom mieste. Asi si ich niekto „požičal,“ pomysel som si. Napokon ma napadlo, že moje kvety skončili asi pred bránou cintorína, kde ich niekto zrejme dobre speňažil. Najskôr som nad tým mávol rukou (ved sú to len kvety), ale súčasne ma zamrzol takýto vzťah niektorých živých k mŕtvym. Novoprienesené kvety sme teda vložili do novej väzy s čerstvou vodou, zapálili kahanče a sviečky, pomodlili sa. Pri odchode som však svojmu malému synovi nedokázal vysvetliť, kde sú tie kvietky, ktoré položil na hrob svojich prastarých rodičov. Bolo mi ľúto, že už odmalička sa musí stretnúť s takýmito prejavmi necitlivosti. Ako sa teraz bude pozeráť na niektorých ľudí? Toto je ich úcta k zosnulým, pamiatka na príbuzných? Ak by to takto išlo ďalej, na cintorínoch by onedlho neboli nielen kvety či vázičky, ale ani kríže či mramorové náhrobky s pomníkmi. Zostal by len smútok v srdci nad správaním sa niektorých spoluobčanov...

Slovenský náhrobok na cintoríne v Repiskách. Foto: J. Bryja

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

DYCHOVÁ JUBILANTKA Z PODVLKU

V súčasnosti je v skoro každej oravskej dedine dychovka, t.j. orchester plechových, drevených a bicích hudobných nástrojov. Tou najstaršou sa však môžu pochváliť len Podvlčania. Práve oni sa v roku 1924, teda pred 75 rokmi, rozhodli založiť si dychovú kapelu.

75 rokov hrania

Orchester v Podvlku bol založený v roku 1924. Pri jeho zrade stáli Teodor Jablonský, Jozef Paldia a Józef Jabłoński. Prvé nástroje boli kúpené za peniaze, ktoré zozbierali podvlčianski rodáci v Amerike. Americkí krajania kúpili za 240 dolárov 13 základných nástrojov, ktoré neskôr doplnili o ďalšie štyri. Prvými kapelníkmi alebo inštruktormi - ako ich nazýva v kronike orchestra jeho zaslúžilý člen, dnes už nežijúci Štefan Kovalčík - boli Wincenty Supergon a neskôr Kwak (v kronike chýba jeho meno) zo Spytkowíc. Prvými kapelníkmi rodenými v Podvlku boli Albín Chovanec a Ignác Pápež.

V roku 1936 prišiel do Podvľka za vikára knaz Konstanty Krzywanek, ktorý viedol orchester dva roky. Za svojich peňazí uhradil aj opravu všetkých hudobných nástrojov. Keď po vypuknutí 2. svetovej vojny Nemci spálili v Podvlku niekoľko domov, zhorel medziiným aj ten, v ktorom boli uschované hudobné nástroje. Zachovalo sa len 7 nástrojov, ktoré mali členovia doma. Prešli roky, vojna sa skončila a vedúci orchestra Ignác Kovalčík často chýbajúce nástroje požičiaval od Zubričanov. Dychovka vtedy hrala prevažne na pohreboch a svadbách nielen doma, ale aj v širokom okolí.

Potom však prišli ľahké roky a o podvlčianskej dychovke sa prestalo hovoriť. Táto situácia trvala až do roku 1966, kedy sa o obnovu orchestra postaral Štefan Kovalčík, Karol Dudek, Antoni Moždžení a Ignác Pieronek. Na svet prišla - dalo by sa povedať - druhá podvlčianska kapela. Do orchestra vstúpilo

Dychovka prihráva vlastným mažoretkám - Zlatým dievčatám

mnoho mladých ľudí, finančne prispeval urbár, ako aj sami členovia, ktorí zorganizovali v roku 1967 pamätné koledovanie. V závejoch obišli nielen celý Podvilk, ale aj Podsrnie a Hrakabuz. Za vykoledované peniaze potom kúpili ďalšie hudobné nástroje. Po pomerne úspešných 70. rokoch priniesol však začiatok 80. rokov ďalšiu krízu dychovky. Nové zmeny a opäťovný pokus o reorganizáciu orchestra nastal až v roku 1988. Vedenia dychovky sa ujala už tretia generácia hudobníkov, čiže Ján Páleník, učiteľ v Podvľku, ktorý sa stal kapelníkom a Vladislav Kovalčík. Pokladníkom bol Jozef Turvoň a neskôr Teodor Turvoň. V tých rokoch začali podvlčania hrať pod patronátom nášho Spolku. Členovia dychovky sa začali pravidelne schádzať na skúškach a pripravovali si stály program. Hrali na mnohých cirkevných, obecných a gminných podujatiach, svadbách a pohreboch, zúčastňovali sa všetkých gminných a vojvodských prehliadiok, ako aj na našich krajanských prehliadiok dychových orchestrov, ktoré sa konajú striedavo na Spiši a Orave. V Jablonke mali česť hrať aj na privítaní bývalého prezidenta PR Lecha Wałęsu.

Aká je súčasnosť podvlčianskej dychovky? - spýtal som sa jej kapelníka Jána Páleníka. - *Vdaka Bohu*, - hovorí, - do našej

kapely sa hrnú čoraz mladší chlapci a dievčatá. Veríme teda, že sa náš orchester sa dočká ešte ďalších jubileí..."

Poznamenajme, že už dva roky s dychovkou vystupujú aj mladé mažoretky, dievčatá chodiaci do ZŠ č. 1 v Podvľku. Najsôrky vystupovali pod názvom Zlaté nôtky a teraz Zlaté dievčatá. Orchester má troch sólistov, Józefa Bryja a Renátu a Lídiu, ktoré sú vnučkami bývalého člena dychovky Jozefa Kovalčíka.

Oslavy jubilea

vzniku podvlčianskeho orchestra sa konali 29. augusta t.r. v Podvľku, v úvode 18. prehliadky krajanských dychoviek. Na túto veľkú slávnosť si Podvlčania pozvali bývalých hudobníkov s manželkami, ako aj rodiny terajších členov. Medzi divákmi a hosťami nechybal bývalý vojt gminy Jablonka Julian Stopka s manželkou, ktorý činnosť orchestra v minulosti všeestrane podporoval.

V úvode prehliadky dychoviek kapelník jubilujúcej dychovky Ján Páleník pripomenal história orchestra a podčakoval všetkým tým, ktorí mu pomáhali a pomáhajú aj teraz. Slová uznania vyslovil o.i. bývalým kňazom, bývalému i súčasnému vojtovi v Jablonke Julianovi Stopkovi i Antonimu Wontorczykovi, predsedovi OCK v Jablonke Piotrovi Mędrakovi, bývalému richtárovi Štefanovi Chovancovi, vedeniu Družstevnej banky v Jablonke, riaditeľke ZŠ č. 1 v Podvľku Aline Leksanderovej, Andrzejovi Sandrzykovi, Marii Kapuściakovej, tajomníkovi ÚV SSP v Poľsku Ludomírovi Molitorisovi, vedeniu obecného urbárskeho spolku, členom dychového orchestra Oravanka v Trstenej, bývalému i súčasnému vedúcemu dychovky Vladislavovi Kovalčíkovi a Piotrovi Bryjovi, ako aj všetkým občanom Podvľka, Podsrnia a Harkabuza za ich všeestrannú pomoc. Ján Páleník na záver zdôraznil, že orchester sa vynasnaží neustále zvyšovať svoju úroveň, aby obec bola naď hrdá.

Podvlčanom želáme ešte veľa úspešných prehliadiok a koncertov.

Podvlčania koncertujú tradične so sólistami

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

TAJOMSTVO DLHÉHO ŽIVOTA

Čo je vlastne staroba? Ako ľudia prežívajú túto fázu života, ako sa s ňou dokážu vyrovnáť, prečo sa niektorí dožívajú vysokého veku a iní nie, to je odvekou témou bádania vedcov, lekárov i sociológov. Z hľadiska lekárov sa staroba spája s mnohými chorobami, preto sa na ňu neveľmi tešíme. Veď sa aj hovorí: staroba - choroba. Prichádza telesná slabosť, hlásia sa neduhy a čoraz častejšie zistujeme, že nás postupne opúštajú naši rovesníci. Kedže Organizácia spojených národov vyhlásila rok 1999 za Rok starších ľudí, aj my sa snažíme venovať väčšiu pozornosť našim skôr narodeným spoluobčanom. Nedávno som naštívil jednu z najstarších obyvateliek Pekelníka, krajanku Karolínu CISÁROVÚ (rod. Žondlákovú). Životná púť tejto vyše 95-ročnej babičky, jej osobné skúsenosti i názory na život môžu poslužiť ako bohatý zdroj ponaučenia.

Detské roky

Karolína Cisárová sa narodila 10. apríla 1904 v Pekelníku. Svetlo sveta užela v slovenskej rodine Veroniky (Matiášovej) a Antona Žondlákovicovcov ako šieste dieťa zo siedmich súrodencov.

- Na svet som prišla, - hovorí, - v chudobnej rodine ešte v časoch Rakúsko-uhorskej monarchie, kedy sa na Orave žilo nesmierne ťažko. Naši rodičia museli tvrdzo pracovať na nevelkom hospodárstve, aby užívili sedem hladných krkov. Mama sice pochádzala z mnohočennej rodiny, ale už ako 2-ročná zostala jedináčkou a sirotou. Ked'jej v pomerne krátkom čase zomrela matka a šest súrodencov, vychovával ju otec, môj dedko.

Spýtal som sa babičky, či nevie, z čoho sa vyvodzuje ich priezvisko Cisár. Usmiala sa a hovorí: - Neviem odkiaľ sa vzalo, nepoznám našu genealógiu. Viem len, že mi ľudia neraz hovorili, to je tá od Cisárov, ale chudobná, ako kostolná myš. Nuž, veru, nežili sme ako cisári.

Ked' mala Karolína šesť rokov, nastúpila do ľudovej školy, kde sa učila po maďarsky a po slovensky.

Školské roky

- Do školy som chodila rada, - spomína babička, - a dobre som sa učila. Tam som získala základy slovenčiny. Vela mi pomohlo aj čítanie slovenských kníh a časte cesty na jarmoky do Trstenej, kde sme mali rodinu. Dodnes sa však viem pomodiť aj po maďarsky, počítat do desať a zapamätala som si niektoré slová, ako ajto (dvere), beczukni (zavriet), leány (dievča), či fíjú (chlapec). V škole sme sa mali aj zemepis, dejepis a naša paní učiteľka Mária Bombická nás učila aj šíť. Bola však veľmi prísna. Trestala nás za všetky detské nezbedy. Pamäťam sa, že nie-

Karolína Cisárová s vnukmi

kolkrát som dostala trstenicou aj ja, hoci dnes presne neviem za čo. Namiesto zošitov sme mali čiernu tabuľku, na ktorej sme písali griflkom. Knihy sme nosili len tak pod pazuchou, zviazané šnúrkou. Po vychodení prvých štyroch tried som musela pomáhať na gazdovstve, pásla som kravy a husi. Do školy som sa vrátila ako 12-ročná. Chodila som ešte tri roky, ale už len tri dni v týždni. Až do prvého snehu som do školy chodila boso. Až potom mi otec ušil krpce a nohy som si ovíjala onucami. Drevu na kúrenie v školskej peci nosili rodičia žiakov. Ja som bola dobrú žiačkou, ale už môjmu bratovi Antonovi, ktorý chodil o dva roky nižšie, učenie nevoňalo. Až neskôr, už ako dospelý, sa naučil veľmi dobre počítať a ked' na trhoch kupčil s koňmi, nikto ho nedokázal oklamat...

Traja najstarší Karolínini súrodenci - Mária, Ján a Anna, ktorých nepoznala (narodila sa neskôr), medzitým odišli za prácou do Ameriky. Na „šífkartu“ si najskôr museli zarobiť na robotách až v Prusku.

Prvé topánky

- Krátko po vypuknutí I. svetovej vojny, - pokračuje K. Cisárová, - začala armáda rekvírovať kone a vozy. Aby sme nepríšli aj o kravu, mama ju potajomky odvedla k znáymu do Trstenej, kde potom chodievala po mlieku. S jedlom to bolo doma všelijako. Tú trošku žita mama mlela na ručnom mlynčeku, a potom z neho piekla chlieb, varila halušky, ktoré sme zapíjali mliekom. Jedávali sme tiež jačmenné krúpy a kapustnicu bez mäsa. Aj tak sme dákovali Bohu. Ved' iní nemali ani tolko ako my. Oblečenie siba mama z ľanového plátna, ktoré nosila farbiť obvykle do Rabky. Svoje tmavodré šaty som neskôr nosila len do kostola a vo svojich prvých šnurovacích topánkach zo safiánu, čiže telacej kože, ktoré mi otec kúpil v Novom Targu, som sa aj vydávala. Uchránila som si ich, lebo som väčšinou chodila boso. Obúvala som si ich iba v kostole.

Pod čepiec

Roky uplyvali, z Karolíny vyrástla pekná dievčina, za ktorou sa rád obzrel nejeden mládenec. So svojím neskorším manželom

Jozefom sa spoznala na tancovačke. Zobrali sa po ročnej známosti 28. februára 1926.

- Sobáš sme mali v našom kostole sv. Jakuba, - hovorí Karolína. - Napadali vtedy kopy snehu, trešťal mráz, takže sme sa viezli na saniach. Manžel bol sirotou. Jeho súrodenci zomreli na suchoty. Okrem základnej výbavy som od rodičov dostala kravu a malé teliatko. Po svadbe sme dlhé roky bývali u manželových rodičov. Postupne sa nám narodili štyri deti, Mária, Anna, Ján a Stanislav.

Ked' vypukla 2. svetová vojna, Orava a Spiš sa opäť vrátili k Slovensku. Pre ľudí nastali lepšie časy. Slovenská vláda sa o nich starala, mnohí dostávali prídeľ cukru, múky, soli, masti, pre chlapov bol dostatok dohánu. Karolína s manželom pracovala na nevelkom gazdovstve, vychovávala deti a privyrábala si aj predajom syra, masla či vajíčok, ktoré nosila na trhy do 22 km vzdialenej Trstenej.

- Neraz som vstala už za tmy, - pokračuje, - ešte pred prvým kikirískaním kohúta a spolu s ďalšími ženami som išla na trh. Nohy som mala mladé, takže ma niesli rýchlo a ľahko. Chcela som byť na trhu medzi prvými, aby som svoje výrobky predala drahšie. Za utržené peniaze som kupovala múku, cukor, soľ, niekedy novú šatku, či sladkosti pre deti. V lete sme chodili do lesa na hríby a jahody. Časť sme predali na trhu a ostatok sme nechali pre seba. Na štedrovečernú večeru sme obvykle jedávali kvašnicu, čiže kapustnicu s hríbami, pomatené halušky, zemiakové placky a obľátky, ktoré sme kúpili od kňaza. Stromček sme ozdobili jabĺčkami, orechami zabalenými v pozlátku a papierovými šnúrkami. Dievčatá dostali bábiku, chlapcom manžel vystrúhal drevených koníkov a v zime im urobil sánky.

Ked' sa boje v januári 1945 prenesli aj na Oravu, do okolia Babej hory, Lipníčania boli evakuovaní v okolitých obciach. Mnohí z nich prišli aj do Pekelníka.

- V tom čase sme prichýlili, - spomína babička, - rodinu učiteľa Koreňovského s manželkou a tromi deťmi, ktorí prišli z Malej Lipnice. Evakuanti boli ubytovaní aj v iných domoch. Až po niekoľkých týždňoch, ked' sa boje skončili, sa mohli vrátiť do svojich domovov.

USMIEVAVÁ BABIČKA

Už dlhší čas vyhľadávame našich najstarších krajánov, aby sa podelili s čitateľmi Života svojimi spomienkami. Tentokrát sme sa vybrali do Fridmana za krajankou Máriou HLAVÁČOVOU, najstaršou obyvateľkou obce, ktorá sa v januári t.r. dožila úctyhodného veku 90 rokov.

Mladosť v službe

Mária Hlaváčová sa narodila 24. januára 1909 vo Fridmane. Jej rodičia, Anton a Mária Deverovci, gazdovali na neveľkom hospodárstve. Roboty na nôm však bolo vyše hľavy, veď kedysi nebolo toľko strojov ako dnes a všetko sa robilo ručne. Mária mala ôsmich súrodencov: bratov Jozefa, Andreja, Františka, Stanislava, Štefana a sestry Annu, Agnešu a Rozáliu. Nečudo, že tak početnej rodine bolo ľahko vyžiť z neveľkého gazdovstva. Preto Mária aj so súrodencami musela hneď po škole ísť do služby.

- Do školy som chodila len tri roky, - spomína M. Hlaváčová. - Každý rok som sa však učila v inom jazyku, najprv po maďarsky, potom po slovensky a nakoniec po poľsky.

Naštastie do služby nemusela ísť ďaleko, veď v rodnej obci boli bohatší gazdovia, ktorí potrebovali ľudí do práce. Dva roky slúžila aj na miestnej fare. Na túto prácu má najlepšie spomienky.

- Robiť bolo treba všade, tak u gazdov ako na fare, - hovorí. - Lenže na fare bola služba predsa len o niečo ľahšia, aj jedla bol vždy dostatok. Na fare sme slúžili traja. Ja som pomáhala gázdinej v domácnosti. Okrem mňa bol ešte kočiš a pastierka. Ako mladé dievča som so súrodencami neraz chodila zarábať aj na falštienskom dvore. Hlavne v lete sme chodili sušiť seno, alebo pomáhať pri žatve či kopat zemiaky.

Slovenské povedomie

Do nášho rozhovoru sa zapojila aj dcéra Karolíny (Mária Kubínska), u ktorej babička žije.

- Aj ja, - hovorí, - podobne ako môj brat a tri sestry sme chodili do slovenskej školy. Prvé tri roky, ešte pred vojnou, som sa učila po poľsky, ďalšie štyri už po slovensky. Z učiteľov si spomínam na Jána Kukulu a Miloša Krepsa zo Slovenska. Dodnes spolu s mamou radi čítame váš Život, ktorý si predplácame už vyše 25 rokov. Zaujímame sa o terajšie krajanské dianie na Orave a mráz nás, keď vidíme, že väčšina našej mládeže už akosi nedbá o svoj slovenský pôvod. Voľkedy to bolo úplne iné. Ľudia spievali i modlili sa po slovensky, slovenčina sa učila aj v našej škole, stretávali sme sa v klubovni, na priadkach a pod. Teraz sú ľudia akýsi apatickí.

Babička po smrti svojho manžela Jozefa (1983) bývala krátky čas u syna Jána, neskôr si ju zobraťa dcéra Hanka a od decembra 1991

Manželstvo a rodina

Postupne všetky deti Deverovcov dorástli, a každý sa pobral svojou cestou. Niektorí odišli do sveta. František vycestoval do Kanady, Stanislav do Spojených štátov amerických, Štefan sa usadil v Trenčíne na Slovensku, Rozália v Tatranskej Lomnici. Žiaľ, druhá svetová vojna postihla aj ich rodinu. Na fronte zahynul Máriiň brat Andrej. Aj keď väčšina jej súrodencov vycestovala z rodnej obce, Mária jej ostala verná po celý život. V 1931 sa ako 22-ročná vydala za Jána Hlaváča z Fridmana.

- Po svadbe som sa prestaňovala k manželovi, - spomína Mária. - Spoločne sme sa pustili do práce na hospodárstve. Žiaľ, manželovi zdravie príliš neshľúžilo, dlhé roky ho trápila astma.

Útrapy každodenného života spríjemňovali manželom Hlaváčovcom deti. Mali ich päť. Postupne prišli na svet: synovia Ján (ktorý však v mladom veku zomrel), Pavol, František, dcéra Mária a najmladší syn Ján. Náhla smrť najstaršieho syna Jána bola pre manželov ľahkým úderom.

- Ján ako deväťročný ochorel na zápal mozgových blán, - hovorí Mária. - Zaviezli sme ho k lekárovi do Spišskej Starej Vsi. Lekár ho len obzrel a hned' aj volal do Levoče, kam ho okamžite previezli. V levočskej nemocnici po dvoch týždňoch chorobe podľahol. Žiaľ, nedovolili nám zobrať telo domov, preto sme ho museli pochovať v Levoči.

Najtažšie chvíle života

- Práca na hospodárstve bola vždy veľmi ľahká, - hovorí Mária. - Človek len robí od rána do večera, a nemá z toho príliš veľký osoh. Síce aj dnes, keď majú ľudia traktory a iné stroje nezdá sa mi, aby sa gazdovanie viac rentovalo. Nečudo, že ľudia ešte častejšie

ako voľkedy odchádzajú z dedín za robotou. Naštastie dnes sa už na dedinách nehladuje. Spomínam si na požiar na falštienskom dvore, v ktorom zhoreli všetky hospodárske budovy aj so zvieratami. Mama nám vtedy doniesla mäso z obhorených kráv. Dnes by také mäso určite nikto nejedol, no my sme boli radi, že máme čo jest.

V živote Márie Hlaváčovej sa radostnejšie okamihy striedali so smutnejšími. Osud jej uštedril viac ľahkých úderov, akými bola smrť brata Andreja a syna Jána. Ani manželovi Jánovi nebolo súdene dožiť sa vysokého veku. Zomrel 1. apríla 1980. Opytali sme sa Márie, kedy jej bolo v živote najťažšie.

- Naštastie manžel nemusel počas druhej svetovej vojny narukovať do armády, - spomína. - Avšak vojnovým útrapám sa nevyhol. Koncom vojny musel vziať koňa a ísť na frontu rozvázať proviant. Nebolo ho dva týždne. To bolo najťažšie obdobie v mojom živote. Bolo to cez zimu, kedy som ostala sama s tromi malými deťmi. Celý čas som sa bála, že sa už domov nevráti. Naštastie manžel po dvoch týždňoch prišiel domov.

Ľahké obdobie prežívala Mária aj pred 30 rokmi, keď ochorela na zápal mozgových blán. Osem mesiacov strávila v nemocnici v Krakovе, ďalšie štyri v Zakopanom. Naštastie, aj keď jej stav bol vážny, vyzdravela a aj dnes sa teší celkom dobrému zdraviu.

Najlepšie je na slniečku

Cas rýchle beží, a Mária sa ani nenazdala, keď si aj jej deti, podobne ako kedysi súrodenci, založili vlastné rodiny a odišli z domu. Neodchádzali však ďaleko do sveta, ako jej bratia, ale až na dcéru Máriu, ktorá sa vydala do Falštiny, všetci bývajú v rodnej obci. Na rodičovskom hospodárstve ostal gazdovať najmladší syn Ján. Dnes sa už babička Hlaváčová môže tešiť z 11 vnukov a 1 pravnuka. Napriek pokročilému veku svoje deti často navštievuje, aj ony ju často prídu pozrieť. Na záver treba povedať, že Mária Hlaváčová je dlhorčnou členkou miestnej skupiny nášho Spolku a vernou čitateľkou Života. Ak svieti slniečko, najčastejšie ju môžeme stretnúť pred domom na lavičke, kde sa s každým s úsmevom zvita. Vždy je ochotná sa porozprávať a podeliť svojimi zážitkami. Želáme jej vela zdravia a ešte mnoho krásnych slnečných dní.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Text a foto: JÁN BRYJA

Z DEJÍN FRIDMANA

Od našho dlhoročného čitateľa Jána Brinčku z Fridmana sme dostali pozoruhodný príspevok, venovaný dejinám tejto obce najmä po roku 1890. Obsahuje hodne zaujímavých údajov o majetkových pomeroch v obci, história tamоjšieho kaštieľa, ako aj mnoho mestských názvov, ktoré prepisujeme foneticky, tak ako znejú v miestnom nárečí. Dúfame, že príspevok zaujme čitateľov.

Fridman, tak ako ostatné spišské obce, patril koncom minulého storočia do uhorského štátu, presnejšie do Horného Uhorska, ako sa volalo územie dnešného Slovenska pod maďarskou nadvládou. Úradným jazykom bola teda maďarčina. V tomto jazyku sa vyučovalo aj v škole, naproti tomu v kostole - o čom vieme aj z rozprávania našich starých rodičov - sa spievalo po slovensky. Administratívnu jednotkou boli obvodné notariáty. Takýto notariát bol aj vo Fridmane, ktorému okrem našej obce podliehali Krempachy, Nová Belá, Falštní a Durštín. Na čele obcí stáli richtári, ktorí prijímalu nariadenia od notárov. Obvodné notariáty boli podriadené okresom. Sídlo nášho okresu sa nachádzalo v Spišskej Starej Vsi a jeho šéfom bol starosta - orsacký (náčelník) - ako ho ľudia volali. Jeho meno si už nepamäťám. Ľudia zo Spiša ho však dobre spomíinali, aj keď sa, ako štátny úradník, musel pridržiavať uhorských právnych predpisov. Dodám ešte, že na vjenčíne platilo vydávanie povelov v maďarskom jazyku. Vojaci z našich obcí po ukončení vojenskej služby dosť dobre ovládali maďarčinu, čo sa im veľmi zišlo najmä pri cestách po krajinе. Mám na mysli medziiným zárobkové cesty na juh, v tom i na dolnú zem, na sezónne práce, ba aj do Ameriky, čo bolo v tomto období dosť častým javom.

Okolo roku 1890 bol pánom Fridmanom barón Horváth, ktorý mal - podľa rozprávania našich najstarších občanov - 96 dvorov na území celého Uhorska. Najčastejšie sa vraj zdržiaval v Budapešti. Na území Fridmania bol barón majiteľom nasledujúcich pozemkov: od kaplnky sv. Floriána po ľavej strane cesty smerom na Krempachy až po hranicu s chotárom tejto obce (všetky parcely široké i úzke spolu s Vengerštokom), ďalej polia v chotári Durština, medzi „zormi“, pozemky Za stavom (rybníkom) a tzv. bžeži, ktoré dnes vlastia zogrodnici (bývali želiari) a obyvatelia, ktorí si tie polia kúpili, ako napr. Gončarovci, Gonšorkovci či Subišákovci. Okrem toho mu patrilo všetko krovie pozdĺž Dunajca od tzv Lengu až po Rovinku, úboč so „samorodami“, no a lesy Lysá, Remeňové, Zogroda, Braniská a tzv. Vyrombanisko. Barón bol tiež majiteľom dvoch mlynov - horného a dolného, ako aj pálenice, v ktorej sa vyrábal špiritus. Dvorský dobytok sa pásol v kroví pozdĺž Dunajca.

Sedliaci mali len možnosť preháňať kravy cez úboč na Rovinku alebo zvážať tade drevu z urbárskeho lesa, nachádzajúceho sa na spomínamej Rovinke.

Panský dvor mal pod opaterou (patronát) kostol a faru. V rámci tejto povinnosti sa mal starať o kostol a zásobovať faru kurivom. Podľa rozprávania starých Fridmančanov dodával na faru ročne 12 siah dreva a zabezpečoval aj jeho dovoz. Naproti tomu urbár zásoboval kurivom školu. Táto urbárska povinnosť sa skončila až v roku 1955, kedy starostlivosť o zásobovanie škôl kurivom prevzal na seba štát.

Majiteľ fridmanského dvora sa chcel zbaťtejto patronátnej povinnosti, a preto na vrhol Fridmančanom, že za prevzatie starostlivosti o kostol a faru dá obecnému urbáru lesy Lysá a Remeňové. Občania však ponuku odmietli zdôvodňujúc, že za niekoľko rokov budú barónske lesy vyrúbané, ale povinnosť zostane, a obec bude musieť ďalej zásobovať faru drevom z urbárskych lesov. Odmietnutie baróna Horvátha veľmi nazlostilo a preto sa okamžite rozhodol odovzdať spomínané lesy majiteľovi falšinskéj kúrie, barónovi Jungenfeldovi. Odvtedy sa on staral o kostol a zásoboval faru kurivom až do roku 1937 (do kedy žil farár Štefan Andrašovský), a to aj napriek tomu, že medzitým manželka baróna Horvátha predala lesy Lysá a Remeňové Fridmančanom.

Barón Horváth bol dosť mánnotratný človek, ľahkárik a najmä náruživý kartár. Táto posledná nerest spôsobila, že sa vážne zadížil v kežmarskej banke, nazývanej aj Kežmarská šporkasa. Majiteľmi tejto banky - ako akciovej spoločnosti - boli bratia Fejerovci spolu s ďalším spoločníkom Sanktom. Boli to advokáti židovskej národnosti. Keď nadišiel čas, kedy barón musel banke svoju dlužbu vrátiť, poslal z Budapešti Fridmančanom odkaz s návrhom, aby Urbásky spoloč vo Fridmane kúpil celý jeho majetok v tejto obci za cenu, ktorú som, žiaľ, nemohol zistíť. Barón si vyhradil len termín platby a postavil podmienku, že sedliaci, ktorí mu prinesú peniaze, musia byť oblečení v dobových krojoch, aké nosili jeho poddaní, čiže musia mať na sebe portki (súkenné nohavice), lajbličky, plátenné košeľe, sukmany (súkenné haleny) a krpce. Keďže navrhovaná cena bola priateľná, zíšla sa vo Fridmane urbárska rada a rozhodla, že urbár kúpi celý barónsky majetok. Myslím si, že takouto pomerne nízkou cenou sa barón chcel svojím poddaným akosi odvŕaťiť.

Kedže urbár nemal lenko peňazí, obrátil sa na istú firmu v Suchej, ktorej chcel predať drevo z urbárskeho lesa nazývaného Nivky. Podľa rozprávania suma utržená z predaja dreva by úplne vystačila na kúpu celého fridmanského dvora. Urbár stromy označoval (ociachoval) a firma ich čoskoro mala prísť

rúbať a očistené kmene splavovať po Dunajci. Keď už všetko bolo „zapnuté na posledný gombík“, dokonca aj zvolená delegácia, ktorá mala ísť do Budapešti zaniesť barónovi peniaze, nastal krach. Totiž na záver týchto príprav sa do Spišskej Starej Vsi vybrała delegácia Fridmančanov poradiť sa o veci so spomínaným starostom (orsackým). Starostova rada bola, žiaľ, negatívna a vyplýval z nej len jeden záver: urbár nemôže kúpiť barónsky majetok. Veľkú úlohu zohral v tom fridmanský farár Š. Andrašovský, ktorý bol jednoznačne proti tomu, aby sa urbársky spoloč stal majiteľom barónovho dvora. Fridmančania mu to potom dlho zazlievali.

Termín dovezienia peňazí do Budapešti, žiaľ, uplynul a obec stratila šancu na výhodnú kúpu panského dvora. Neskôr ho ako úhradu za barónske dlužoby prevzala spomínaná akciová spoločnosť Kežmarskej šporkasy bratov Fejerovcov a ich spoločníka Sankta, ktorí sa tak stali majiteľmi celkom slušného barónskeho majetku.

Po prevzatí všetkých nehnuteľností Kežmarská šporkasa pokračovala v hospodárení na novozískanom majetku, teraz už však pod židovským vedením. Riaditeľom dvora sa stal Móric Fridman a hlavným alebo vrchným gazzdom Wilhelm Weis. Pálenica ďalej vyrábala špiritus, ktorý odtiaľ v drevených sudech prepravovali do Nowého Sącza, kde sa nachádzala rafinéria. Celkový dozor nad hospodárením na fridmanskom dvore zverila Kežmarská šporkasa jednému zo svojich účastníkov Sanktemu.

Na začiatku 20. storočia pristúpila kežmarská banka k vypredajú dvorského majetku. Najprv Jurgovčanom predala polia v chotári Durština. Potom dala vyrúbať les v spomínanom Vyrombaniske. Drevo kúpila spomínaná firma zo Suchej. Zvážali ho k Dunajcu furmani zo Žywca, odkiňalo splavované na pltiach na miesto určenia.

V roku 1909 banka predala sto úzkych parciel, rozložených v chotári od kaplnky sv. Trojice po potok Pšicne, kym Braniská a tzv. Kšonové, kde boli rúbaniská, rozdelila na 250 parciel. Teda kto kúpil úzku parcielu, musel kúpiť aj jednu parcielu v Braniskách a ďalšiu v rúbaniske. Postupne banka predala aj Vengerštuk a Bukovinu, ktoré kúpili Krempašania. Naproti tomu pozemky v chotári Stav a Nad stavom, ako aj krovie za Stavom, kúpili obyvatelia obce Děbno. Krovie za potokom Teplica kúpili Fridmančania, kym krovie v Rudnave zasa obyvatelia obce Maniowy. Totiž v tom čase Dunajec tiekol iným korytom, poza mlynčekom a popod poliankou, čiže toto krovie sa nachádzalo na maniowskej strane. Keď sa neskôr Dunajec vrátil do pôvodného koryta, predali Maniovčania krovie v roku 1932 Fridmančanom. Kúpil ho Jozef Brinčka, ktorý sa v tom čase vrátil z Ameriky a mal na kúpu doláre.

JÁN BRINČKA
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

POŁOVAČKA NA ČARODEJNICE

Mnohí z čitateľov iste poznajú neslavnú stránku z histórie stredovekého prenasledovania „kacírov“ a iných osvietených ľudí, učencov či filozofov, ktorí sa nebáli otvorené hlásať svoje pokrokové názory, odporujúce vtedajšiemu mysleniu. A za tieto názory boli inkvizíciou mučení, súdení a nezriedka zažíva upalovaní na hranici, ako napr. slávny taliansky stredoveký učenec a mysliteľ Giordano Bruno. Inkvizičné perzekúcie sa rozšírili i na stiahanie „čarodejníctva“, v dôsledku ktorého prišli o život (hlavne upálením) tisíce nevinnych ľudí.

Takúto „połovačku na čarodejnici“ sa v poslednom období rozhodol urobiť redaktor Jakub Banaś z Krakova, ktorý v denníku „Nasz Dziennik“ (č. 228/509/ z 29. septembra 1999) uverejnil článok pod veľmi provokačným titulom *Protipoľské excesy na Orave*. Terčom jeho útoku sa stala opäť slovenská menšina, náš Spolok a časopis Život, ktoré vzal autor na pretras pri prfležitosti XVIII. prehliadky dychoviek v Podvilku.

Aby sa čitatelia dôkladne oboznámili s nezmyselnosťou útokov J. Banaša, zacitujeme najprv jeho článok vo vlastnej reči:

- Podczas zorganizowanego przez Towarzystwo Słowaków w Polsce przeglądu orkiestr dętych w Jabłonce (Góra Orava) sprofanowano polskie symbole narodowe. Jan Świętek, jeden z działaczy Towarzystwa, stwierdził, że celem tej organizacji jest dążenie do powrotu Górnnej Orawy i Spisza do Słowacji m.in. w ramach polityki regionalnej UE. W periodykach mniejszości słowackiej można przeczytać wypowiedzi osób przekonujących, iż mieszkają na Słowacji pod polskim zaborzem.

Jabłonka to gmina położona na południu Polski, obejmująca swoim zasięgiem tereny Górnzej Orawy. Już od lat problemem dla miejscowych władz samorządowych jest mniejszość słowacka. Mimo że na Orawie w przeciwieństwie do Spisza Słowacy to minimalny odsetek mieszkańców sporo hałasu robią działacze Towarzystwa Słowaków w Polsce. Problem aktywistów ma bardziej podtekst ekonomiczny. Nasz rząd jest niesłychanie liberalny w stosunku do mniejszości narodowych, co stanowi evenement nawet w skali europejskiej. Przeznacza niesłychanie duże środki na działalność różnorakich stowarzyszeń, które często działają na szkodę państwa polskiego.

Ostatnio w gminie Jabłonka mniejszość słowacka zorganizowała przegląd orkiestr dętych. Imprezę współfinansowało ministerstwo kultury. Po pierwsze, było do widowiska organizowane alternatywnie dla dożynek. Po drugie, organizatorzy naruszyli Ustawę o zgromadzeniach publicznych, nie informując o planowanych uroczystościach odpowiednich

organów administracji państwej. Po trzecie, w trakcie trwania przeglądu doszło do profanacji polskich symboli narodowych. Na fladze pojawiły się słowackie napisy, jeszcze parę dni później potargana leżała w miejscu występów. To nie pierwszy przypadek słowackich wybryków. Jeden z przewodniczących koła Towarzystwa Słowaków w Polsce stwierdził, że celem tej organizacji jest dążenie powrotu do Górnjej Orawy i Spisza do Słowacji. „Nasz Strony” - periodyk mniejszości słowackiej, opublikowały wypowiedź jednego z działaczy Towarzystwa, który publicznie wyraził się, że „mieszka na Słowacji pod polskim zaborzem”. Zresztą takich wypowiedzi można spotkać więcej, chociaż w powszechnie dostępnych publikatorach słowackich np. „Życie”, w którym notabene znieważa się nie tylko symbole narodowe, ale i religijne. Na Orawie to problem marginalny, ale te wypowiedzi nie powinny pozostać bez echa ze stron polskich władz. Na Słowacji w przeciwieństwie do nas obowiązuje Ustawa o szkodzeniu państwu, i gdyby obywatel nie tylko narodowości słowackiej wypowiadał się w takim kontekście, naprawdopodobniej czekałoby go więzienie.

Dejiny sa rady opakujú. Ako sa čitatelia iste pamäťajú, pred tromi rokmi, práve pri prfležitosti prehliadky dychoviek v Jurgove a osláv 450. výročia tejto obce, nás naši neprajníci taktiež v tlači obvinili o.i. z pokusov o slovakizovanie Jurgova a ďalších vymyslených „hriechov“. Teraz J. Banaś vystrelil z ešte hrubšieho dela a obviňuje nás priamo z protipoľských „excesov“ a zneuctenia polských národných symbolov, ku ktorým vraj došlo v priebehu prehliadky v Jablonke. Autor musel byť asi riadne podgurážený, lebo si všetko poplietol. Po prve, podujatie sa konalo v Podvilku a nie v Jablonke. Po druhé, prehliadka nebola vôbec alternatívna voči dožinkám. S jej termínom Spolok primerane včas oboznámił nielen vojta, ale aj iné orgány. Máme na to písomné doklady. Preto nemôže byť ani reči o narušení zákona o verejných zhromaždeniach. Po tretie, frontón strechy nad pódium zdobili poľská a slovenská vlajka a pod nimi široká bieločervená stuha s modrým dvojjazyčným nápisom, hovoriacim že ide o XVIII. prehliadku dychoviek a 75. výročie dychového orchestra v Podvilku. Túto výzdbu organizátori po prehliadke - opakujem: po prehliadke - sňali dole, aby slúžila aj na budúci prehliadky. Je pochopiteľné, že pri snímaní z niekoľkometrovej výšky sa im dlhá stuha, ktorú si J. Banaś poplietol s vlajkou, mohla zošmyknúť na zem, čo autor uznal za profanáciu poľských národných symbolov. Neviem akých, kedže okrem štátnej vlajky iné poľské symboly tam neboli. A tá bola v neporušenom stave ešte v ten istý večer uschovaná v sídle Spolku v Krakove. Každý si ju tam môže pozrieť.

Red. J. Banaś v záveru svojho článku škodarodostne konštatuje, že za podobné výpovede, ktoré škodia štátu, by nás na Slovensku, podľa tamojších platných zákonov, čakalo väzenie. Mal by však vedieť, že aj v Poľsku za protištátnu činnosť hrozí trest. My sa však nemáme čoho obávať. Zato on by sa za falošné obvinenia mohol kľudne dostať do chladku.

J. Banaś navyše vložil do úst krajanu J. Święteka slová (že cieľom Spolku je snaha o pripojenie severného Spiša a Hornej Oravy k Slovensku), ktoré ten takto nepovedal. Nepovedal to tým viac, že, - ako nám to náš krajany neskôr oznámil, - o regionálnej politike Európskej únie, čo mu autor taktiež pripisuje, nič nepočul. Pre informáciu J. Banaša uvádzame, že Spolok sa riadi stanovami a v ich rámci realizuje iné, mûdrejšie ciele, medzi ktorými popri rozvíjani slovenskej kultúry a obrane záujmov slovenskej menšiny je aj výchova príslušníkov našej menšiny v duchu slovenskej vzájomnosti a dobrého spolunažívania, najmä s poľským národом.

J. Banaś na podporenie falošných protislovenských konštatácií vo svojom článku cituje i ďalšiu výpoveď akéhoosi činitela Spolku (že vraj žije na Slovensku pod poľskou nadvládou), uverejnenú v poľskom týždeníku „Nasz Strony“, ktorý, nevedno prečo, považuje za časopis našej organizácie. Zároveň zdôrazňuje, že podobných výpovedí možno stretnúť viac vo všeobecne dostupných slovenských časopisoch, napr. v Živote, ktorý znevažuje nielen národné, ale aj náboženské symboly. Boli už takí, ktorí sa pokúšali nájsť v Živote články s protištátnym nádyhom, napr. naposledy poslanec F. Adamczyk z Veľkej Lipnice, ktorý v súvislosti s tým prezrel niekoľko ročníkov našho časopisu - a nič nenašiel. Dodám ešte, že takéto niečo by určite neprehliadol.

Je zaujímavé, že autor kritizuje nielen nás, ale všetky národnostné menšiny v Poľsku, voči ktorým je poľská vláda - podľa jeho mienky - neobvykle zhovievává, čo je vraj niečím výnimočným dokonca v európskej miere. Preto tiež, ako J. Banaś tvrdí, vláda vydáva neobvykle veľké finančné prostriedky na činnosť rôznych národnostných organizácií, ktoré podľa neho často pôsobia na škodu poľského štátu. Je to sice pravda, že vláda podporuje menšiny, že je voči nim liberálna, ale nie je to vôbec nič výnimočné, tobôž v európskej miere, nehovoriac o finančnej pomoci, ktorá je veľmi skromná. Na druhej strane záškodníkov voči poľskému štátu by vláda aj bez upozorňovania J. Banaša určite nepodporovala. Rešpektovanie národnostných práv zaručujú mnohé medzinárodné konvencie a zmluvy, ktoré musí dodržiavať aj Poľsko. Je to tiež jedna z podmienok jeho vstuпу do EHS a iných európskych štruktúr.

Red. J. Banaś v záveru svojho článku škodarodostne konštatuje, že za podobné výpovede, ktoré škodia štátu, by nás na Slovensku, podľa tamojších platných zákonov, čakalo väzenie. Mal by však vedieť, že aj v Poľsku za protištátnu činnosť hrozí trest. My sa však nemáme čoho obávať. Zato on by sa za falošné obvinenia mohol kľudne dostať do chladku.

JÁN ŠPERNOGA

VEĽKÉ JUBILEUM

Kedy sa začína tretie tisícročie?

Priam mŕtovými krokmi sa k nám blíži rok 2000 a s ním aj otázka, kedy sa vlastne končí druhé a začína tretie tisícročie. Je to určite veľmi zaujímavá otázka, ktorá doteraz priniesla veľa argumentov za 31. december 1999, ako aj 31. december 2000. A hoci sa tento spor stal motívom mnohých inšpirujúcich vyhlásení, prepočtov, analýz a návratov do histórie, nič nezmení na skutočnosti, že tohtoročný Silvester bude výnimočný - po polnoci sa na kalendároch zjaví ako prvá číslica dvojka, čo už teraz vyvolá masové histériu. To však vôbec neznamená, že sa vtedy začne nové tisícročie. Ako je to teda s tým kalendárom?

Ludstvo v priebehu svojej história utvoriло niekoľko desiatok rôznych kalendárnych systémov. Mnohé z nich, napr. kalendáre Mayov a Inkov, prestali existovať so zánikom kultúry, ktorá ich vytvorila a užívala. Základom väčšiny najstarších kalendárov bol synodický mesiac s približnou hodnotou 29,5 dňa. Striedali sa v nich mesiace s 29 a 30 dňami. Tento kalendár sa v súčasnosti používa v arabských krajinách. Začiatkom letopočtu u nich je dátum úteku Mohameda z Mekky do Mediny (15. 7. 662). Mesačný rok je v porovnaní s tropickým (slnečným) rokom kratší asi o 11 dní, preto začiatky mesačných rokov postupne prechádzali všetkými ročnými obdobiami. Tropický rok je períoda, v ktorej sa vystriedajú všetky ročné obdobia. Meria sa ako čas, ktorý uplynie medzi dvoma po sebe nasledujúcimi prechodom Slnka stredným jarným bodom. Má dĺžku 365 dní 5 hodín 48 minút a 45,7 sekúnd. Je základnou kalendárhou jednotkou, ku ktorej sa usilujú priblížiť všetky kalendáre, teda aj nás, gregoriánsky.

Gregoriánsky kalendár je dnes najrozšírenejším svetovým kalendárom. Je najpresnejším slnečným kalendárom, aký bol kedykoľvek utvorený. Za základ letopočtu v tomto kalendári ustanovil staroveký učenec, opäť Dionysius Exiguus v 6. storočí nášho letopočtu rok narodenia Krista. Pomocou tabuľiek veľkonočných nediel potom naviazal zavedenú éru Krista na predchádzajúcu éru rímskeho imperátora Diokleciána. Zistil, že rok 532 éry Krista je rokom 248 éry Diokleciána. Pre úplnosť treba uviesť, že 1. rok našej éry (éry Krista) v skutočnosti nezodpovedá roku narodenia Krista. Doba jeho narodenia je historicky náznaková, takže nevieme definitívne určiť jej dátum.

Pôvod gregoriánskeho kalendára musíme hľadať v rímskom, mesačnom kalendári, ktorý mal dĺžku 354 dní a roky sa v ňom počítali od založenia Ríma (753 pred n.l.). Reformoval ho rímsky cisár Július Caesar v roku 45 pred našim letopočtom na návrh alexandrijského astronóma Sosigena (milénium).

Svetové roky sú významné

roku zavedenia juliánskeho kalendára Caesar vypustil z dovtedy užívaného kalendára 90 dní, aby ho opäť zosúladil s ročnými sezónami. Juliánsky kalendár stanovil za začiatok roka 1. január (dovtedy sa používali rôzne začiatky roka, napr. 1. marec, 25. marec alebo 25. decembra) a rok bol dlhý 365 dní, pričom každý štvrtý rok je priestupný rokom s dĺžkou 366 dní. Tento kalendár má teda priemernú dĺžku 365,25 dňa, a od tropického roku sa odlišuje o 1 minút 14 sekúnd. Táto malá chyba narastla do 16. stor. na rozdiel 10 dní. Preto pápež Gregor XIII. nariadił reformu kalendára (gregoriánska reforma), pri ktorej po 4. 10. 1582 nasledoval 15. 10. 1582. Začiatok jari sa určil na 21. marca. Normálny rok ma 365 dní. Priestupný rok s dĺžkou 366 dní je každý štvrtý rok okrem začiatkov storočí, ktoré nie sú deliteľné 400. Teda rok 2000 je priestupný, kým roky 1900 a 2100 nie. Gregoriánsky kalendár sa presne opakuje po 400 rokoch. Touto reformou sa priemerná dĺžka roka upravila na 365,2425 dňa. Rozdiel vzhľadom na tropický rok je len 0,0003 dňa (26 sekúnd), teda až roku 4800 bude potrebné zaviesť jeden priestupný deň navyše, aby sa vyrovnali.

Počiatok julianského kalendára - rok 1, je, ako vieme, rokom narodenia Krista. Prevzal ho i gregoriánsky kalendár. To, čo bolo pred týmto dátumom, začali historici označovať rokmi zápornými, celými číslami počínajúc, čiže -1, pričom vynechali rok nula. Prvé storočie sa tak začalo 1. januára 1., druhé storočie 1. januára 101, 20. storočie 1. januárom 1901 a 21. storočie sa preto začne 1. januára 2001. Podobne je to aj so začiatkom tisícročia. Také je tiež stanovisko Astronomického ústavu Slovenskej akadémie vied, oddeľenia medziplanetárnej hmoty, publikované v slovenskej tlači, v ktorom sa o.i. hovorí: „Rok 2000 bude priestupný rokom, teda február bude mať 29 dní. Súčasná svetová spoločnosť, ku ktorej patríme my, sa riadi gregoriánskym kalendárom, ktorý je presne definovaný pravidlami, zaručujúcimi jeho dlhodobú kompatibilitu s pohybom Zeme okolo Slnka ... Preto pravdou je skutočnosť, že podľa gregoriánskeho kalendára sa storočie končí 31. decembrom 2000 a nové sa začína 1. januára 2001. To isté platí aj o tisícročí.“ (jb)

* * *

Koniec druhého tisícročia nenecháva nikoho chladným. Približuje sa, - ako sme už povedali - doslova mŕtovými krokmi a rok 2000 nám už nedočkavo klopne na dvere. Využime čas, ktorý nám chýba do tohto historického a prelomového dátumu, aby sme si niečo povedali o našom tisícročí (miléniu) a prizreli sa aj novému, tretiemu tisícročiu.

Koniec sveta?

O tom, že mnohí ľudia berú príchod roku 2000 naozaj vážne svedčí o.i. aj kniha o naj-

lepšom pláne na prežitie v novom mileniu *Year 2000 Best Practices Plan*, ktorú napísal americký počítačový profesionál Steve Davis. Ako uvádza, ľahko celého problému je dnes predovšetkým v tom, ako sa pripraviť na eventuálne ľahkosti, ktoré môžu nastať vo veľmi krátkom čase. Rok 2000 sa totiž spája aj s rôznymi víziami, ktoré predpovedajú koniec sveta. V máji 2000 sa má podľa babylonského kaplana Beresosa päť planét ustaviť do jednej línie, čo má spôsobiť zachvenie gravitácie Zeme. Jeden z ďalších koncov sveta má, podľa Nostradamusa, nastať 11. mája 2000 a 11. mája 2001.

Cirkev a rok 2000

Rok 2000 sa podľa katolíckej cirkvi nesie v znamení výročia narodenia Božieho syna Ježiša Krista. V tejto súvislosti sa celý kresťanský svet pripravuje osláviť toto veľké jubileum. Zvlášť veľkopé oslavu sa uskutoční v Ríme a Vatikáne. Poliaci si uctia 2000-ročie kresťanstva aj národnou púťou do Ríma (6. - 7. júla 2000), ktorej program bol predstavený 25. augusta t.r. v Čenstochovej počas zasadania Stálej rady a diecéznych biskupov. Uvedme teraz slová evanjelistu Jána, ktorý podáva svedectvo príchodu Božieho Slova medzi ľudí. „*Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a to slovo bolo Boh. Skrze neho povstalo všetko a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo.*“ (Jn 1, 1-3)

Cirkev tvrdí, že na Boží pokyn, ako následok jeho slov: „*Staň sa!*“ vznikol nádherný vesmír so všetkými svojimi astronomickými zákonitosťami, na Boží pokyn vznikla príroda v svojej plnej harmónii, ako následok tohto životodárného slova vznikol človek v plnej svojej pôvodnej nádhore, neskalenej hriechom: slovom lásky stvoril nekonečne milujúci Boh človeka na svoj obraz. Naopak francúzsky pilot a spisovateľ Antoine de Saint-Exupéry, autor prekrásnej knížky pre deti *Malý princ* tvrdil: *- Dobre vidíme len srdcom. To, čo je podstatné, je pre oči neviditeľné.* Teda slovo a dobro nás má previesť cez mnohé zjavné i neznačné úskalia až do nového tisícročia.

Príchod roku 2000 privíta pápež Ján Pavol II. z okna svojho apartmánu v Apoštolskom paláci vo Vatikáne. V posledný deň roka 1999, t.j. 31. decembra, sa však tradične nešporí (litánie) ani slávnostné Te Deum neuškutočnia v rímskom kostole sv. Ignáca, ale v jednej z vatikánskych bazilik. O polnoci pápež prednesie slávnostný prejav, pripravený zvlášť na túto príležitosť a udelí slávnostné požehnanie Urbi et Orbi.

Počas posledných dvoch tisícročí ľudskej existencie sa stalo mnoho významných udalostí, ktoré posúvali ľudstvo dopredu. Uvedme aspoň niekoľko z nich. Krištof Kolumbus objavil Ameriku (1492), Galileo Galilei vypracoval teóriu o tom, že Zem je guľatá a poľský astronóm Mikuláš Koperník položil základy heliocentrického systému tvrdiac, že stredom vesmíru je Slnko, nie Zem. Leonardo da Vinci pracoval nad mnohými technickými vynálezmi,

o.i. helikoptéru. Feničania vynášli peniaze a koncom 19. storočia nastal rozmach vedecko-technickej revolúcie. James Watt vynášiel parný stroj, 12. apríla 1961 ľudstvo začalo dobyvať vesmír, keď Gagarin ako prvý vyštartoval na rakete Vostok 1 okolo Zeme. Neskôr ľudstvo „zavítalo“ aj na Mesiac. Dve tisícročia ľudskej histórie však mali aj svoje tienisté stránky. Poznamenajme, že v roku 2000 má pápež Ján Pavol II. z vlastnej iniciatívy odprosiť všetkých, ktorým pred 900 rokmi križiacke výpravy prinášali smrť a súženie. Svätá vojna kresťanov (križiakov) proti pohanom, ktorú viedli pod zámiennou osloboodenia Kristovho hrobu a sväteho mesta Jeruzalema, patrila k neslavným udalostiam tohto tisícročia.

Pod znakom kríža

Prvá križiaca výprava sa uskutočnila v roku 1096. Jej iniciátorom bol pápež Urban II., ktorý na synode vo francúzskom meste Clermont vyzval do obrany Kristovho hrobu pred pohanmi. Dav na jeho výzvu odpovedal: - *Boh tak chce!* Neschávajúcimi „bohatiermi“ tejto výpravy boli: barón Godfried z Bouillonu, vladca Lotrinska, ktorý viedol 8 tisíc ľudí a stihol dobyť Jeruzalem 15. júla 1099. Vyvraždil Židov

a moslimov, po čom prijal titul Obranca svätého hrobu. Ďalšími z križiackych vodcov počas 1. výpravy boli jeho brat Balduin a gróf z Toulouse Rajmund zo St. Gilles, ktorý proti pohanom viedol 10 tisíc ľudí. Posledný vyrazil do svätej zeme mladší syn francúzskeho kráľa Henricha I. Hugo z Vermandois, ktorý smeroval na východ, ale nemal príliš veľa šťastia. Len zázrakom sa zachránil počas morskej katastrofy, po čom sa dostal na byzantský dvor, kde ho, našťastie, prijali s královskými poctami. Nuerobili to však kvôli jeho sláve, ale z čiste praktických dôvodov, aby ho odviedli od krádeží a rabovania.

Keď neskôr Turci znova dobyli Edessu, kde bola pravdepodobne dlhé roky ukrytá turínska plachta, do ktorej bolo zavinuté telo ukrižovaného Ježiša Krista, opäť z Cluny Bernard z Clairvaux vyzval na ďalšiu križiakovú výpravu. Vodcami boli cisár Konrád III. a francúzsky kráľ Ludovít VII. Druhá križiaca výprava (v rokoch 1147-1149) sa však skončila neúspešným obliehaním Damasku (dnes hlavné mesto Sýrie) a porážkou križiakov.

Tretia križiaca výprava (1189-1192) vyzvala dva roky po tom, ako neverní dobyli križiacke pevnosti Askalon a Jeruzalem. Na

výzvu pápeža Gregora VIII. odpovedal anglický kráľ Richard Levie srdce, francúzsky kráľ Filip II. a cisár Fridrich I. Barbarossa. Prvý z nich, keďže na výpravu nemal dostatok peňazí povedal: - *predal by som aj Londýn, keby som naň našiel kupca.*

Pre kresťanstvo boli križiakové výpravy veľmi hanobnými udalosťami, ďalekými od hrádzskej legendy, ktorá ich sprevádzala po stáročia.

Súčasnosť

Z tohto krátkeho výletu do histórie sa teraz vráťme do súčasných dní, ktoré nám ešte zostali do konca druhého tisícročia. Veľa poplašných chýrov, zviazaných s príchodom konca roka 2000 počúvame najmä v súvislosti s možným kolapsom svetovej siete výpočtových systémov, ktoré by ľudstvu mohli spôsobiť nedozerné škody. Aby sa však predvidaný „koniec“ nekonal, mnohí sa začali pripravovať na tieto zmeny už dávno pred začiatkom tohto roka, nečakajúc na 31. december 1999, t.j. na slávny deň D. (pk)

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KRÁTKO Z ORAVY

V novembri sa 70 rokov dožívajú Jablončania Ignáč Vojt (8. 11.) a Eugen Vojčiak (9. 11.), 65 rokov Emil Janoviak (4. 11.), 60 rokov Karol Zonzel (10. 11.) z Podvlnka a 50 rokov Štefan Kapuščák (10. 11.) z Podsklia, Alojz Páleník (19. 11.) z Jablonky a Andrej Dziubek (22. 11.) z Oravky. Všetkým jubilantom k ich sviatku srdečne blahoželáme.

* * *

Gmina Jablonka dostala z Ministerstva národného vzdelávania PR dlho očakávaný žltý 42-miestny gymbus „As“ (Eso), zn. Jelcz a navyše 15 600 zlôtých, ktoré sú určené na dovoz detí do škôl. Maximálny čas prejazdu oravskej mládeže do gymnázií neprevažuje 20 minút.

* * *

Predstaviteľia Gminného úradu vo Veľkej Lipnici mali koncom augusta t.r. stretnutie s pracovníkmi Okresného poradenského strediska pre rolníkov, venované otázkam rozvoja agroturistiky. V súčasnosti je vo Veľkej Lipnici šesť zaregistrovaných agroturistických hospodárstiev (na snímke). Na ďalší rozvoj agroturistiky dostala lipnická gmina 10 tisíc zlôtých z nadácie Partnership.

* * *

Turisti asi nemali v obľube 22 nových priechodov, ktoré boli otvorené 1. júla 1999. Ako sme sa dozvedeli, do konca septembra t.r. hranicu na týchto priechodoch prekročilo len okolo 7 tisíc osôb.

* * *

Pred kostolom sv. Anny v Chyžnom stojí zaujímavá drevená soška sv. Huberta, patróna poľovníkov (na snímke) jedna z mála na Orave.

* * *

Na Orave došlo k ďalším dopravným nehodám, krádežiam automobilov a vlámaniam. V Jablonke sa pod kolesá osobného automobilu Citroën dostala chodkyňa, ktorá bola so zraneniami prevezená do nemocnice v Novom Targu. V Hornej Zubrici zrazil motocyklista 70-ročného občana a ušiel z miesta nehody a v Pekelníku zlodeji ukradli bielu Fiatku 126 P. O šťastí v neštastí môže hovoriť majiteľ jedného z rekreačných domčekov v Dolnej Zubrici, do ktorého sa pokúšali vlámať dva mladí zlodeji, ale polícia ich zadržala pri čine.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Nová škola

Na hodine biológie

GYMNAZIUM V NIŽNÝCH LAPŠOCH

Prvé týždne nového školského roka máme už za sebou. Pre mnohých žiakov a učiteľov to bude výnimočný rok. V tomto roku totiž vstupuje v Poľsku do života školská reforma, na základe ktorej začali pôsobiť nové gymnázia. V niektorých obciach boli otvorené aj nové školské objekty, v ktorých boli zriadené gymnázia. Na Spiši začali pôsobiť dve nové školy: jedna v Krempachoch, o ktorej sme písali v minulom číle, a druhá v Nižných Lapšoch, kam sme sa vybrali tentoraz.

Prvé hodiny bez stoličiek

Výstavba nižnolapšanskej školy prebieha strašne pomaly. Samozrejme najväčším problémom bol nedostatok finančných prostriedkov. Preto mnohí rodičia, ale aj žiaci, s pochybnosťami očakávali začiatok školského roka, kedy mala byť nová škola otvorená. Mnohí sa obávali, že škola nebude na čas dokončená a zariadená. Našťastie obavy boli zbytočné. Hoci treba povedať, že štart novej školy bol naozaj zaujímavý. Prvý septembrový týždeň totiž škola ešte nebola kompletnie zariadená, v niektorých učebniach chýbali lavice a stoličky, takže prvé hodiny žiaci nižnolapšanského gymnázia ab-

slovovali doslova na dlážke. Žiaci sa však nesažovali, mnohým sa dokonca páčilo, že sa môžu pohodlne rozložiť na dlážke a nemusia sedieť vystreto v lavici. Takýto stav však trval len niekoľko dní, lebo počas druhého septembrového týždňa boli všetky využívané učebne vybavené aspoň zakladným zariadením.

- Je sice pravda, že spočiatku nám v niektorých triedach chýbali ešte lavice a stoličky, ale už na druhý týždeň bol inventár školy skompletizovaný, - hovorí riaditeľ gymnázia v Nižných Lapšoch Mgr. Paweł Dziuban. - Koniec koncov prvé dva dni sa ani nevyučovalo. Kedže naše gymnázium začali navštevovať žiaci takmer zo všetkých obcí nižnolapšanskej gminy, usporiadali sme pre nich prvý školský deň v atriu, na ktorej sa mohli so sebou zoznámiť a spoznať aj nových učiteľov. Na druhý deň nám deti pomohli pri posledných úpravách školského športového ihriska nachádzajúceho sa za školskou budovou. Potom sa už začalo riadne vyučovanie.

V novom gymnáziu

Novú školu navštevuje vyše 200 žiakov základnej školy a 93 gymnázistov z Nižných a

Takému priestrannému ihrisku sa tešia všetci žiaci

Vyšných Lápš, Tribša, Lapšanky, Kacvín, Nedece a Nedece - Zámku. Dodajme, že súčasťou nižnolapšanského gymnázia je aj fridmanská filiálka, ktorú navštevuje 30 žiakov z Fridmana a Falština. Deti do gymnázia dovážajú dva prenajaté osobitné školské autobusy o siedmej hod. ráno a o druhej poobede ich odvážajú domov. Jeden dováža deti z Tribša, Lapšanky, Vyšných a Nižných Lápš (aj žiakov ZŠ zo vzdialenejších koncov dediny), druhý z Nedece, Nedece - Zámku a Kacvín. Gymnázium sa nachádza v lavom krídle školy. K dispozícii má vystačujúci počet tried a odborných pracovní, ktorých vybavenie sa ešte vždy kompletizuje. Využívané sú aj pivničné priestory školy, kde je o.i. zriadená technická pracovňa. Každá trieda má svoju vlastnú šatňu. Gymnázisti majú k dispozícii aj počítačovú pracovňu, v ktorej sú zataľ len štyri počítače. Ako nás informoval riaditeľ gymnázia, pousilujú sa ešte v tomto roku doplniť vybavenie pracovne novými počítačmi. Takáto pracovňa by dnes nemala chýbať na žiadnej škole. Vedenie školy myšlelo aj na tých žiakov, ktorým sa skôr končí vyučovanie a majú voľný čas do odchodu autobusov. Pre nich je v škole zriadená klubovňa, v ktorej je o.i. aj televízor a video. Hodiny telesnej výchovy sa konajú na novom športovom ihrisku a v dvoch školských telocvičniach, ktoré využívajú tak žiaci gymnázia, ako aj základnej školy. V budúcnosti má byť pre gymnázistov postavená osobitná veľká telocvičňa, ktorá sa určíte zíde. Totiž predpokladá sa, že o tri roky, keď v gymnáziu budú už tri ročníky, bude ho navštevovať vyše 300 žiakov. Všetci žiaci už začiatkom septembra boli vybaveni novými učebnicami. Ako nám povedal riaditeľ, chýbali im len niektoré učebnice z dejepisu a poľského jazyka, ktoré načas nedodal poznaňské vydavateľstvo ARKA. Samozrejme, aj keď knihy zabezpečuje škola, žiaci (alebo lepšie povedané ich rodičia) si ich musia zaplatiť. Komplet učebníč pre jedného žiaka prvého ročníka gymnázia stojí vyše 200 zlôtých.

Bude slovenčina v Nižných Lapšoch?

V gymnáziu sa žiaci učia dva cudzie jazyky: angličtinu a nemčinu. V dvoch triedach sa

vyučuje angličtina, v dvoch nemčina, pričom v obidvoch predmetoch sú žiaci rozdelení na skupinu začiatočníkov a pokročilých.

Zaujímalo nás samozrejme, prečo sa v gymnáziu nevyučuje aj slovenský jazyk. Ako sme sa dozvedeli, na vyučovanie všetkých cudzích jazykov, teda aj slovenského, sa žiaci 1. ročníka gymnázia musia prihlásiť odznova. Teda ak by sa prihlásili v dostatočnom počte na slovenčinu, aj tento predmet by sa v škole vyučoval.

- Už 12. júna t.r. som mal prvé stretnutie s rodičmi budúcich gymnaziestov, - hovorí P. Dziuban, - na ktorom som ich oboznámil aj s možnosťou vyučovania slovenčiny. Zároveň som poprosil prípadných záujemcov o predloženie potrebných prihlášok. Žiaľ, dostať som len dve prihlášky. Aby sa však predmet mohol začať vyučovať, je potrebných aspoň 7 záujemcov.

Je naozaj smutné, že medzi vyše deväťdesiatimi žiakmi gymnázia sa nenašiel dostačujúci počet záujemcov o vyučovanie slovenčiny. Pritom takmer na všetkých základných školách, ktoré nižnolapšanskí gymnaziisti navštěvovali, sa slovenčina vyučuje.

- Sám som bol prekvapený, že sa nenašlo dosť záujemcov, - hovorí riaditeľ. - Ved' s vyučovaním by neboli žiadne problémy. Zhováral som sa aj s pani Bogačíkovou z Nedece, ktorá by slovenský jazyk na našom gymnáziu mohla učiť. Je možné, že rodičia nepoznali nový systém vyučby na gymnáziach, a preto sa obávali, aby príliš nezaťažili svoje deti aj hodinami slovenčiny. Možno v budúcom roku, keď sa už oboznámia s novým školským systémom, zapíšu svoje deti na slovenčinu. Keď sa prihlási dostatočný počet žiakov, teda aspoň 7, v budúcom roku sa slovenský jazyk bude vyučovať.

Nuž, ako vidieť, to, či sa na nižnolapšanskom gymnáziu bude vyučovať slovenčina, záleží len a len od detí a ich rodičov. Zdá sa, že krajania zanedbali túto otázku. Nechce sa mi totiž veriť, že by sa medzi gymnaziastami prvého ročníka nenašli aspoň siedmi, ktorí by sa slovenčinu chceli učiť. Dúfajme, že v budúcom roku sa tento stav zmení.

Ešte veľa práce

O niekoľko rokov sa nová nižnolapšanská škola určite rozrástie. Okrem spomínanej telocvične v ľavom krídle školy mať postavené aj pravé krídlo, v ktorom by sa potom nachádzala celá základná škola a navyše aj kuchynské zázemie. Dúfajme, že sa gminnému úradu podarí získať dostatočné množstvo peňazí na tento cieľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

A KEĎ NA TÚ BABIU HORU PÔJDEŠ...

Nie každý turista vie, že Babia hora je najvyšší horský masív Západných Beskýd. Pre mnohých je táto vrchovina na Orave nadálej málo známa a zriedkavo navštěvovaná, hoci sa tu nachádza zaujímavý Babiohorský národný park (BPN). Táto štátnej prírodná rezervácia v súčasnosti oslavuje 45 rokov svojho vzniku. Park bol založený 30. októbra 1954 na ploche 1704 ha. Jeho súčasná rozloha je okolo 1734 ha, z toho na Slovensku je pod ochranou 530 ha. Park sa rozkladá na území 3 gmin - Veľkej Lipnice, Jablonky a Zawoje. V roku 1977 ho medzinárodná organizácia UNESCO uznala za Svetovú prírodnú pamiatku a zaradila do svetovej siete rezervácií biosfér.

Tunajšie rastlinstvo (flóra) má jedinečný poschodový reliéf: na úpätí Babej hory sa tiahnu zmiešané jedľové lesy s pásmami bukov a olší, vyššie, až do hranice 1400 m n. m. siahajú smrekové lesy s pásmami karpatských javorových porastov a pozdĺž hornej hranice lesa sa vyskytujú nevelké zoskupenia jarabiny a pásmo vzácných alpínskych rastlín. Veľmi cenné je subalpínske pásmo kosodreviny a najmä vysokohorské, jediné v Beskydách, alpínske pásmo.

Z bohatej fauny možno stretnúť jeleňa, rysa, líšku, jazveca, z vtákov o.i. vzácnego hlucháča. Z najvyššieho babiohorského štítu, Diablaka (1725 m n. m.), môžeme obdivovať o.i. nádhernú panorámu Tatier, skoro celú Oravu, Spiš a Podhalie, časť Oravského jazera, pásmo Pienin, Gorce, Žywiecke i Sliezské Beskydy.

Turistický výlet môžeme začať napr. od piesmyku Krowiarky. Zo Zubrike sem dôjdeme za okolo 1,5 hod. Turistom odporúčame aj náročnejšiu trasu, ktorá vedie z piesmyku Krowiarky cez Markowe Szczawiny, Babiu horu a Sokolicu späť na piesmyk Krowiarky (5-6 hod.). Schádzajúc z piesmyku sa oplatí na chvíľu zastaviť, aby sme mohli byť svedkami divného úkazu. Ak necháme nás automobil s vypnutým motorom, pohne sa vraj smerom hore. Ešte veľa iných divných vecí sa deje v okolí Diablaka. Podľa jednej z legied sa vo vnútri Babej hory nachádza vojsko plné energie bleskov, ktoré bijú hore...

Nakoniec pripomeňme, že na území BNP je zakázané: znečisťovanie lesov, lúk a vód, poľovanie, rybolov, chytanie, plašenie a zabíjanie divej zveri, zbieranie jeleních parohov, ničenie brlohov a vtáčích hniezd, vyberanie vajíčok, zbiehanie rastlín, najmä jahôd a hríbov, rušenie pokoja, zapaľovanie vatier a fajčenie, vodenie psov, umiestňovanie a kýchkoľvek nápisov, tabúl a iných znakov, jazda na vozidlách, no a táborenie, samozrejme okrem na to vyznačených miestach. Napriek mnohým zákazom, ktoré sú predsa samozrejmosťou v každej prírodnnej rezervácii na svete, pozývame na Babiu horu a Oravu všetkých domácich i zahraničných turistov. Oplatí sa sem prísť v každom ročnom období. (pk)

Majestátnej Babia hora - cieľ mnohých turistov. Foto: P. Kollárik

POMOC NEZAMESTNANÝM

Mať stále zamestnanie je v súčasnosti snom mnohých ľudí, rovnako tých, ktorí žijú v meste ako aj tých na dedinách. Trvalá pracovná zmluva dáva totiž človeku pocit stabilizácie a okrem toho každej banke pozerajú na vás láskavejším okom. Mnohé firmy však radšej zamestnávajú pracovníkov na dočasné zmluvy, lebo usudzujú, že sa ľudia viacej starajú, keď vedia, že v každom momente môžu stratiť zamestnanie. Keď má pracovník stálu pracovnú zmluvu, pre mnohých to znamená aj to, že je vierohodný a zamestnávateľ ho môže aj tažšie prepustiť. Čo teda máme robiť vtedy, keď prácu stratíme? Pri hľadaní novej práce nám môžu pomôcť úradky a kluby práce. Dva kluby práce na Orave, ktoré sa nachádzajú v Jablonke a vo Veľkej Lipnici, sa starajú o vyše 1000 nezamestnaných. Pozrime sa teraz na to, v čom spočíva ich činnosť a ako pomáhajú tým, ktorí novú prácu stále hľadajú.

V gmine Veľká Lipnica

- Náš klub práce, - hovorí jeho vedúca Gražyna Pilchová, - vznikol vo februári 1997. Sídlim v jednej kancelárii, ktorá sa nachádza v priestoroch technického lycea a ZŠ č. 2. Okrem mňa tu pracuje kolegynia Halina Kuceková a Agnieszka Stopiaková, ktorá je v súčasnosti na materskej dovolenke. Našou hľavnou úlohou je úzka spolupráca s ľuďmi, ktorí stratili prácu, pomoc pri vyhľadávaní nového zamestnania, organizovanie kurzov, školení a podobne. V súčasnosti evidujeme v gmine 240 osôb bez práce. Sú to ľudia od veku od 18 do 55 rokov, väčšinu z nich tvoria ženy.

Pracovníčky Klubu práce presadzujú na stretnutiach s nezamestnanými najmä individuálne formy riešenia problémov, veď ku každému človeku treba pristupovať ináč. Mnohí sú totiž ešte aj dlho po strate práce apaticí a prestávajú veriť vo vlastné sily.

- K takýmto ľuďom, - doplňuje H. Kuceková, - treba pristupovať obzvlášť citlivovo, teda musíme byť rovnako dobrími psychológmi, ako aj sociológmi. Keď ide o náš pracovný čas, len 2 hodiny denne venujeme tzv. „papierkovej robe“, zvyšok tvorí práca s nezamestnanou mládežou, ktorá v súčasnosti začala 3-ročný kurz. V 1. ročníku máme 28 študentov a v 2. ročníku je 10 dievčat. Máme tu dievčatá z Veľkej i Malej Lipnice, Oravky a Jablonky. Kurz je bezplatný, dokonca prváci mesačne dostávali aj vyše 50 zlôtých vreckového. Po ukončení kurzu naši absolventi získajú tovarišský diplom a pracovné vysvedčenie. V týždni majú 1 deň teoretického vyučovania a 4 dni praxe, ktorú vykonávajú buďto vo Veľkej Lipnici alebo v Novom Targu. Chodíme tam za nimi na pravidelné kontroly. Učia sa o.i. viesť úradnú korešpondenciu, píšu životopisy, žiadosti do zamestnania, oboznámajú sa s technológiou výroby, učia sa zásadám bezpečnosti pri práci a podobne.

Mnohí z našich študentov sú z mnohotetných a sociálne slabých rodín. Všetci nezamestnaní dostávajú pol roka podporu vo výške okolo 370 zlôtých, ale až po 1 roku práce.

Poznamenajme, že prvých 36 absolventov už v júni t.r. skončilo 3-ročný kurz v profesií kuchárka (18 dievčat) a murár (18 chlapcov). Okrem vzdelávacích povinností sa mladí ľudia venujú, a to úspešne, aj športu. Pred dvomi rokmi získali 1. miesto na celopoľskej súťaži mládeže OHP v cezpoľných behoch, ktoré sa konali v Borownikoch. Otázku nezamestnanosti rieši aj vedenie gminy. Mnohí nezamestnaní pracujú v tzv. intervenčných prácach, napr. pri výstavbe kanalizácie, mostov, či škôl. Dnes asi 15 z nich pracuje pri rekonštrukcii ZŠ č. 2.

V gmine Jablonka

Priestory Klubu práce, ktorý od roku 1996 viedie pracovníčka Sociálneho strediska Kryštyna Oskwareková, sa nachádzajú na poschodí gminného úradu v Jablonke.

- V našej gmine, - hovorí, - evidujeme okolo 750 nezamestnaných, čo je o asi 150 osôb menej ako v roku 1998. Medzi nimi je aj 23 tohtoročných absolventov rôznych škôl, ktorí majú nezriedka veľmi hľadané odbory, napríklad kuchárča, pôrodna asistentka, predavač, odevný technik, stolár či elektromechanik. Hoci sa pred pár mesiacmi zatvorili brány krajčírskeho podniku v Jablonke, kde prácu stratilo vyše 120 žien, počet nezamestnaných v gmine nevrástol. Mnohé z nich si totiž našli nové zamestnanie. Viaceré pracujú o.i. v súkromnom krajčírskom podniku Marie Gacekovej v Rogožníku, niektoré prešli do dôchodku, iné poberajú invalidný dôchodok a podobne. Keď ide o výšku podpory v nezamestnanosti, tá je závislá od počtu prepracovaných rokov, takže môže tvoriť 80% (od 1 do 5 rokov), 100% (za 5 až 20 rokov) až 120 % mzdy (za vyše 20 odpracovaných rokov). Právo na predĺženie polročného obdobia poberania podpory v nezamestnanosti (až o 12 mesiacov) má napríklad jeden z manželov vtedy, ak sú nezamestnaní obaja súčasne a vychovávajú aspoň jedno dieťa do 15 rokov.

V jablonskom Klube práce organizujú pravidelné stretnutia s nezamestnanými, ktoré sa konajú 3-krát mesačne (vo štvrtky od 12.00 do 15.00). Prichádza sem však priemerne len 6 až 10 osôb, čo je nepomerne málo. V októbri t.r. sa v gminnom úrade konalo aj stretnutie nezamestnaných s predstaviteľmi Okresného úradu práce v Novom Targu, na ktorom sa hovorilo najmä o nových možnostiach získania

G. Pilchová a H. Kuceková - pracovníčky lipnického klubu

práce, o organizovaní kurzov marketingu, účtovníctva a podobne. Žiaľ, ani toto podujatie neprinieslo úspech, ako by sa dalo čakávať, veľa osôb. Zdá sa teda, že mnohých strata práce zvlášť netrápi. Vieme tiež, že mnohí z nezamestnaných chodia na sezónne práce do zahraničia, najmä do Rakúska, Nemecka či Talianska, kde za pol roka (väčšinou na čierno), zarobia tolko, ako doma za celý rok a niekedy snáď aj viac. Sú však tiež takí, ktorí si novú prácu nehľadajú, vraj za také „mizerné“ peniaze sa im ráno ani neopláti vstávať. Rozprával som sa s jedným z nich. Povedal mi, že sa mu neopláti ísť do zamestnania, veď z dávok sociálnej pomoci vyžíví rodinu aj s jedným dieťaťom a ako príležitostný brigádnik si nejakú tú stovku privyrobí aj na výše.

Väčšina ľudí bez práce sa však snaží získať si nové, dobre platené zamestnanie a tak neprekupuje, že najväčší záujem je hlavne o kurzy práce s počítačmi, účtovníctva, čašníctva či automechaniku, kde predpokladajú dobrý zdroj príjmov. Niektorí sa zasa pokúšajú začať so súkromným podnikaním. Obvykle si vo svojom dome zriadia nejaký obchodisko s potravinami či malú reštauráciu, veď jesť a piť budú chcieť ľudia vždy. Pre mnohých je nezamestnanosť osobnou tragédiou, najmä keď nie vlastnou vlnou zostali bez práce. Sú nešťastní, zúfalí, dokonca sa hanbia za svoju nezamestnanosť, no napriek všetkému si sami nevedia nájsť prácu. Stávajú sa prípady, súce ojedinelé, kedy otec rodiny po prepustení ešte niekoľko týždňov každé ráno odchádzal „do práce,“ snažiac sa medzitým získať si nové zamestnanie. Nijako sa nemohol priznať manželke a deťom, že ho vyhodili zo zamestnania. Prácu však nenašiel a pravda nakoniec musela výjst najavo.

Radíme teda, spolu s pracovníčkami Klubov práce vo Veľkej Lipnici i Jablonke, aby ľudia ani po strate práce nerezignovali, porozmyšľali nad rekvifikáciou, aktívne sa zúčastňovali stretnutí s ľuďmi, ktorí sú v podobnej situácii a hľadali rôzne kontakty a informácie o nových pracovných možnostiach. Oplatí sa tiež prelistovať si rôzne pracovné ponuky, ktoré dennodenne prinášajú inzeráty v novinách, pýtať sa na Úrade práce. Veď skoro polovica nezamestnaných, keď ovšem chce, do roka novú prácu našla. Držíme im v tom palce.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

A. Bogdaľ podáva hlásenie vojtnovi A. Kapoľkovi

Tol'ko požiarnických automobilov v Lapšanke ešte nebolo

POŽIARNICKÉ CVIČENIE V LAPŠANKE

Požiarne zboru na dedinách sa tešia veľkej dôverie obyvateľstva. Veď od rýchlosťi v akcii neraz závisí záchrana majetku, ba aj ľudských životov. Preto požiarnici musia byť dobre organizovaní a vždy pripravení zakročiť. V súvislosti s tým sa požiarne zboru pravidelne stretávajú na rôznych cvičeniacach a pretekoch, kde si môžu overiť svoju spôsobilosť a vyskúšať požiarnické zariadenia. Jedno z takýchto cvičení sa konalo v nedeľu 3. októbra v Lapšanke.

Zraz vo Vyšných Lapšoch

Cvičenie sa začalo o jedenastej hodine zrazom všetkých zborov pred požiarou zbrojniciou vo Vyšných Lapšoch. Krátko pred jednastou už mohli Vyšnolapšania obdivovať požiarnické automobily z celej nižnolapšanskej gminy. A veru bolo čo obdivovať, veď dnes už takmer každá požiarna jednotka je vybavená moderným požiarnickým automobilom a iným zariadením. Zvlášť okázaľ bol moderný kacvínsky automobil. Nedávno nové automobily dostali požiarnici z Tribša a Nedece-Zámku. O

kúpe nového automobilu uvažovali aj požiarnici z Lapšanky, avšak jeho cena prekročila ich možnosti. Vráťme sa však k cvičeniu. Vo Vyšných Lapšoch nastúpili okrem miestnych požiarnikov zboru z Nižných Lápš, Lapšanky, Tribša, Nedece, Nedece-Zámku, Kacvína, Falštína a Fridmana. Očakávanie na začiatok cvičenia spríjemňovali požiarnikom a divákom rezké tóny vyšnolapšanskej dychovky. Presne o jedenastej hodine predsedu Gminného zväzu požiarnej zborov Antoni Bogdaľ dal povel na nástup a podal hlásenie o pripravenosti zborov vojtnovi nižnolapšanskej gminy A. Kapoľkovi. Nasledovala krátka porada A. Bogdaľa s veliteľmi jednotlivých zborov, po ktorej sa už hlučný sprievod požiarnických automobilov pohol do Lapšanky.

Cvičenie

Pre obyvateľov Lapšanky bol sprievod tolkých požiarnických automobilov neobyklým zážitkom, veď v iných okolnostiach by takáto kolóna určite nahnala strach všetkým obyvateľom. Naštastie teraz, keď všetci vedeli,

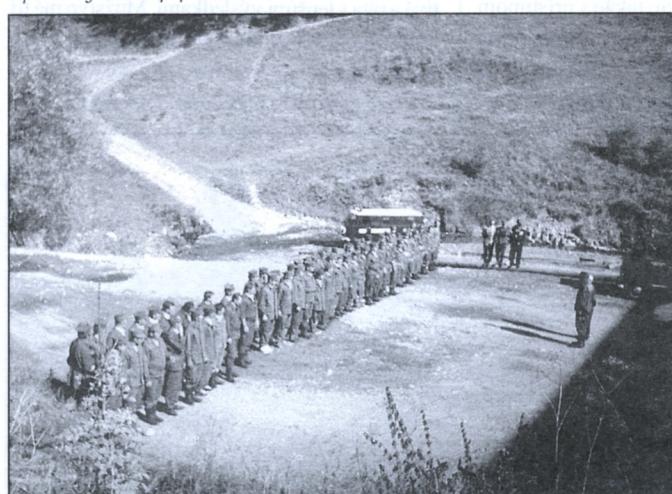
že ide len o cvičenie, mohli sa jej pokojne prizerať. Najväčšiu radosť mali samozrejme deti. Hlavným cieľom cvičenia bolo skontrolovať stav požiarnických automobilov a ostatných technických zariadení. Najprv sa všetky automobily (v päťminútových odstupoch) dostali až na vrch Lapšanky, kde požiarnici museli pozapájať hadice a spustiť zo svojich nádrží vodu. Samozrejme, požiarnické automobily musia byť vždy pripravené do akcie a nemôžu ostať bez vody, preto v druhej časti cvičenia museli zísť z kopca do dolnej časti obce a rýchlo načerpať vodu z miestneho potoka do svojich automobilov. Na záver predsedu GZPZ A. Bogdaľ zhodnotil cvičenie, po ktorom sa požiarnikom prihovoril vojt Antoni Kapoľka. Podčiarkol o.i. význam požiarnej zborov na našich dedinách, podakoval požiarnikom za ich obetavú činnosť a všetkým prial veľa zdravia.

- *Dúfam, že sa budeme častejšie stretávať na podobných cvičeniacach a želám vám, aby to boli jediné príležitosti, keď budete nútení zakročiť,* - povedal na záver.

Po cvičení sa členovia všetkých požiarnej zborov zišli pri spoločnej vatre, kde na nich čakalo skromné pohostenie venované gminným úradom.

Text a foto: JÁN BRYJA

Spoločný nástup po cvičení

Načerpávanie vody

Predsedca LZS v Krempachoch s poslednými trofejami

Krempaškí futbalisti

ŠPORTU ZDAR, FUTBALU ZVLÁŠŤ!

Určite mi mnohí dajú za pravdu, že na našich dedinách by sme mohli nájsť mnoho športových talentov. Nejeden chlapec, ktorý celé detstvo musel za kravami behať, by pod odborným trénerským vedením mohol vyrásť na dobrého bežca. Žiaľ, šport na vidieku bol dlhé roky zanedbávaný. Až po druhej svetovej vojne tam začali vznikať prvé športové organizácie, ktoré sa usilovali šport popularizovať. V súčasnosti existujú neveľké športové kluby už takmer v každej dedine. Najväčšej obľube sa teší futbal a volejbal. Minule sme písali o belianskych futbalistoch, tentokrát sme sa vybrali za športovcami do Krempáča a Tribša.

LZS v Krempachoch

Ludový športový zväz (LZS) v Krempachoch vznikol niekedy pred 25 rokmi. Jeho prvým predsedom bol František Horník. Vtedy sa začali Krempašania zaujímať o futbal. Čoskoro sa prihlásilo takto záujemcov, že utvorili futbalové mužstvo, ktoré sa postupne prebojovalo do oblastnej ligy. Aj keď chutí do športovania mali dosť, chýbalo im športové ihrisko, no a finančné prostriedky, v dôsledku čoho futbalový klub po niekoľkých rokoch zanikol. Krempašania mali však aj veľmi dobré volejbalové mužstvo, ktoré viedol Jozef Petrášek. Dlhé roky úspešne hrávali v oblastných súťažiach a organizovali i medzinárodné tur-

naje za účasti slovenských volejbalistov zo Spišskej Belej, s ktorými spolupracovali, a ďalších mužstiev z okolia.

Vráťme sa však k futbalistom. V roku 1997, so súhlasom miestneho farára, začali využívať ako futbalové ihrisko poľanu na farskom pozemku za dedinou. Bolo to dočasné riešenie, v budúcnosti chceli mať vlastné ihrisko a hneď sa aj pustili do práce.

Nové ihrisko

Pozemok na nové ihrisko im poskytol miestny urbár. Pôvodne mal slúžiť len krempašským požiarnikom ako cvičiště. Tí sa hneď pustili do úpravy pozemku. Najprv museli na ňom vyrúbať stromy a celú plochu vyrovnať. Keď sa rozhodlo, že tam bude aj športové ihrisko, do práce sa zapojil aj miestny LZS. Veľa prác urobili Krempašania svojpomocne, naďalej s pomocou im prišiel aj gminný úrad v Novom Targu, vďaka čomu sa im podarilo ihrisko v tomto roku ukončiť. Dnes im tento objekt môžu mnohí závidieť. Z ľavej strany futbalového ihriska, ktoré sa nachádza nedaleko farskej poľany, urobili Krempašania volejbalové ihrisko a postavili dve neveľké šatne pre športovcov. V budúcnosti by chceli pri ihrisku postaviť veľkú šatňu, ale zatiaľ na to nemajú peniaze. K objektu vedie z dediny asfaltová cestička, takže s prístupom nemajú problémy.

V nedeľu 5. septembra sa konalo slávnostné odovzdanie do užívania nového ihriska. Slávnosti sa v hojnom počte zúčastnili miestni obyvatelia, dychovka a hostia zo susedných dedín. Samozrejme, nechýbali krempašskí požiarníci, futbalisti a volejbalisti, ktorí hneď po posviacke mohli nový objekt vyskúšať priamo v ligovom zápase C - skupiny. Prvým súperom krempašských futbalistov na novom ihrisku bolo mužstvo zo Sromowiec. Počas slávnosti boli niekoľkí činitelia LZS vyznamenaní za zásluhy. Slávnosť završila tanečná zábava v miestnom kutúrom dome.

Krempaškí športovci

V súčasnosti krempašský športový klub má dve mužstvá: volejbalistov a futbalistov. Výbor tvoria: predseda Franciszek Tomaškowicz, podpredseda Marek Paluch, tajomník Józef Pierzga a pokladník Kazimierz Krzysztofek.

Volejbalový oddiel tvorí pätnásť hračov. V tejto sezóne hrajú v novotarskej volejbalovej lige, a - treba povedať - darí sa im celkom. Futbalové mužstvo je početnejšie, združuje 32 hračov. Ako nám povedal predseda LZS, mužstvo je zložené z mladých, 18 až 26-ročných hračov. V C - skupine oblastnej ligy začali hrať len pred rokom a hneď dosahovali dobré výsledky. Veľa nechýbalo, aby postúpili do B - skupiny. V tejto sezóne hrajú zatiaľ striedavo a nachádzajú sa v strede tabuľky. Mužstvo je však veľmi ctižiadostivé a ráta s lepšími výsledkami. Mužstvo má tri komplety športových úborov, z ktorých jeden

Futbalové ihrisko v Krempachoch...

... a v Tribši

im daroval bývalý predseda Národnej rady Slovenskej republiky Ivan Gašparovič. Dva zvyšné dostali z novotargského gminného úradu. Volejbalisti vlastnia dva komplety úborov, z ktorých jeden dostali z gminného úradu a druhý vyhrali vo volejbalovom turnaji o Pohár predsedu GS v Krempachoch. Zdá sa, že Krempašania sa nemusia obávať o budúcnosť futbalu v obci, učiteľ Józef Pierzga totiž trénuje skupinu juniorov, zloženú zo žiakov základnej školy. Veríme, že v budúnosti budú pre miestny futbalový klub cennou posilou.

Tribškí futbalisti

Tribšký LZS bol založený na začiatku šesdesiatych rokov. Vtedy Tribšania vynikali najmä v ľadovom hokeji. Žiaľ, podobne ako

iné športové kluby, aj LZS v Tribši sa v osmdesiatych rokoch rozpadol, Nanovo začal pôsobiť až v roku 1991. Hlavnú zásluhu na obnovení jeho činnosti mal Robert Domian, dnešný predseda LZS. Podpredsedom je Silvester Vaksmanský.

Dnes už doménou tribšských športovcov nie je hokej, ale futbal. LZS združuje okolo 30 hráčov v dvoch mužstvách: juniorskem a seniorskom. Zdá sa, že tribšskí futbalisti (seniori) po veľmi dobrej minulej sezóne, v ktorej sa prebojovali z C do B - skupiny oblastnej ligy, teraz trošku poľavili. Veľmi dobre si zato od začiatku sezóny počínajú tribškí juniori.

- *Niet sa ani čomu čudovať, že nedosahuje-*
- *mec také výsledky ako vlni, - hovorí S. Va-*
- *ksmanský. - Nemáme trenéra, ba ani trénovať*

nieto kedy. Cez týždeň má každý robotu, stretávame sa prakticky len v nedelu na zápasoch.

Tribšania nemusia daleko chodiť povzbudzovať svojich futbalistov. Futbalové ihrisko majú totiž priamo v dedine. Sice dlhší čas bolo nevyužívané, lebo cez neho pretekala voda, ale teraz ho upravili a oplotili, takže sú s ním spokojní. Predtým používali druhé ihrisko na urbárskom pozemku pri Čiernej Hore. Teraz toto ihrisko využívajú hráči Čiernej Hory. Prednedavnom sa Tribšania pustili do výstavby šatne pri futbalovom ihrisku. Veľa práce vykonali svojpomocne, no časť nákladov uhradil Gminný úrad v Nižných Lapšoch. Hoci základné práce už urobili, k úplnému ukončeniu objektu chýba ešte veľa. Dúfame, že im to nebude trvať dlho.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

Šéf poľského rolnického združenia „Samobrana“ Andrzej Lepper zavítal dňa 5. septembra t.r. do Jablonky. Na stretnutie s ním však prišlo len niekoľko desiatok rolníkov.

* * *

Nedaleko hraničného priechodu v Chyžnom stojí odnedávna nová automatická umývárňa osobných automobilov firmy Pafex (na snímke) jediná v jablonskej gmine, verejná telefónna búdka, parkovisko (pre colníkov) a na slovenskej strane tri nové, dobre zásobené obchodíky s potravinami.

* * *

V mnohých oravských obciach, o.i. v Harabuze, Veľkej Lipnici-Centre, Malej Lipnici, Chyžnom či Jablonke prebiehli výstavby bud' opravy požiarnych zbrojníc. V Podsklí (na snímke) však práce na zbrojnici ešte stále trvajú.

* * *

Cestári z Podhalského podniku cestných stavieb v Novom Targu ukončili v Jablonke asfaltovanie asi 2-km úseku cesty E-7, vedúcej od križovatky s Dolnou Zubricou až po trhovisko a súčasne uložili nové obrubníky.

* * *

V posledných rokoch vzniklo aj na Orave, čo je dosť nezvyklé, niekoľko kaviarní. V Oravke si nedávno kaviareň otvoril podnikateľ Robert Žondlák z Podsrnia. V piatok a sobotu sa tu konajú obľúbené diskotéky.

* * *

V Jablonke-Bory (za trhoviskom), vyrastá na ploche 850 m² nová veľká výrobňa a predajňa nábytku (na snímke), ktorej majiteľom je mladý podnikateľ Jozef Sarniak z Podsrnia.

* * *

Uvádzame úradné hodiny v Gminnom úrade v Jablonke: pondelok: 7.³⁰-16.³⁰, utorok- piatok: 7.³⁰-15.¹⁵. Vojt Antoni Wontorczyk prijíma záujemcov každý pondelok a tajomníčka gminy Emilia Rutkowská denne v úradných hodinách.

* * *

Firma Pronar z Narewa ponúka oravským rolníkom výhodné podmienky pri nákupe traktorov MTZ - 320, MTZ - 82 TS a MTZ - 1025. Všetci, ktorí sa rozhodnú pre kúpu v hotovosti dostanú 14, 5 % zľavu z ceny a navyše poistenie OC, AC a NV zadarmo. Splátky možno rozložiť na 3, 4 alebo 5 rokov.

* * *

Dňa 11. a 12. októbra t.r. sa v Gminnom úrade v Jablonke konala registrácia brancov - mládencov narodených v roku 1981, ktorí už onedlho posilnia (na 1, 5 roka) rady poľskej armády. Všetci branci však už netreplivo čakajú na zmeny v brannom zákone, ktoré sa budú týkať vzniku profesionálnej armády.

* * *

Od 1. októbra t.r. až do konca februára 2000 majú všetci vodiči automobilov na poľských cestách opäťovnú povinnosť jazdiť s rozsvietenými svetlami. Za jazdu bez svetiel hrozí pokuta a dva trestné body.

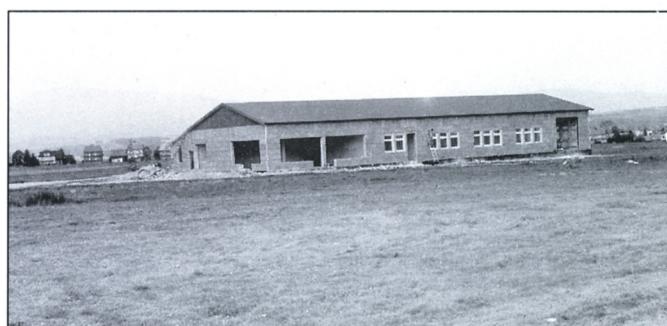
* * *

Ako sme sa dozvedeli, trhovisko v Jablonke zmení odnedlho svoj výzor. Na mieste dotorajších neestetických stánkov sa objavia úhľadné obchodíky, projektované podľa architektonického plánu gminy. Vzniknú tiež nové asfaltované parkoviská a cestičky.

* * *

Vedenie novotargského okresu odovzdalo pod správu gmin zdravotné strediská. Do gminy Jablonka patria teraz zdravotné strediská v Jablonke, Malej Lipnici, Hornej Zubrici a v Podvlku, kym gmina Czarny Dunajec prebrala zdravotné stredisko v Pekelníku a ďalšie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ÚSPĚCH ORAVSKÝCH CYKLISTOV

Pred štartom. Sprava Debora Javorská z Podvľka...

... a tu už ona na stupni (najvyššom) víťazov

POĽSKO-SLOVENSKÁ TATRANSKÁ LIGA '99

Prehlbovanie poľsko-slovenskej spolupráce a vzájomné športové súperenie, to boli hlavné ciele, ktoré si vytýčili organizátori tohoročnej peknej športovej akcie v pretekoch na horských bicykloch *Poľsko-slovenská tatranská liga '99*. Štartovali v nej pretekári z Poľska a Slovenska, ktorí si od 16. mája do 3. októbra t.r. merali svoje sily na šiestich pretekov (jeden z nich sa uskutočnil na Slovensku - v Námestove-Slavnickej Osade).

HLavným organizátorom súťaže bolo Oravské kultúrne stredisko v Jablonke a spoluorganizátormi - Základná škola č. 1 a rodičovské združenie v Podvľku, ako aj Spolok Slovákov v Poľsku. Sponzormi podujatia bola Poľská televízia, Gazeta Krakowska, Rádio plus Krakov a komisia športu a kultúry pri Euroregióne Tatry.

Finále v Rabke

Posledné, šieste preteky sa uskutočnili 3. októbra t.r. v Rabke, ktoré zároveň určili celkových víťazov tohto podujatia. Organizátori súťaže pripravili niekoľko 3,4 km dlhých okruhov v okolí kopcov Grzebieň a Bania.

V prestávkach medzi jednotlivými pretekmi koncertovala požiarická dychovka z Rab-

ky. Konali sa tiež viaceré sprievodné podujatia, o.i. vystúpenie reprezentantov Poľska v cyklotriale, bratov Piotra a Pawła Reczekowcov, ktorí na bicykli preskočili až 11 ležiacich osôb, balansovali na zadnom kolese, skákali z navrhnených drevených paliet i zo strechy červeného terénneho Land Rovera rabčanského GOPRU. Mnohí pri ich výkonoch až híkali od vzrušenia, ale všetko sa, naštastie, obišlo bez jedineho úrazu. Každý z prítomných si mohol vyskúšať svoje sily v „horolezectve“ na umelej stene, samozrejme pod dozorom odborného inštruktora. Videli sme aj rôznorodú policajnú techniku, automobily a pod. Najhlavnejšie však v tento deň boli preteky na horských bicykloch, v ktorých štartovalo vyše 105 pretekárov, rozdelených podľa veku do 10 kategórií.

Na štart!

Presne o 10 hodine hlavný štartér P. Męderak vyslal na trať prvých pretekárov. S mnohými prevýšeniami (výškový rozdiel medzi štartom a cieľom 80 metrov) a nástrahami najskôr zápasili cyklisti v kategórii OPEN-J (1981 - 1983). Po 5 okruhoch a vyše 30 minútach jazdy sa ako prvý prihnal do cieľa zabla-

tený od hlavy po päty Konrad Warchol z Kościeliska, ktorý skončil aj v celkovom poradí na 1. mieste pred Martinom Murínom z Tvrdošína. Krátko po ňom došiel do cieľa Darek Gribáč z Podvľka a Rafał Sutor z Rabky. Tu treba povedať, že medzi pretekármami v jednotlivých kategóriách boli nielen značné fyzické rozdiely, ale aj veľké rozdiely v technickom vybavení. Najlepšie na tom bola skupina štartujúcich z Bukowiny Tatralańskiej, ktorej pretekári vďaka svojmu sponzorovi štartovali na najkvalitnejších a snáď aj najdrahších horských bicykloch. Ako som sa dozvedel, cena takého dvojkolesového „tátó“ prevyšuje aj 2000 zlottedých! Treba však poznamenať, že našim najlepším pretekárkam Edite Grapovej a Iwone Kovalčíkovej z Podvľka, štartujúcim v kategórii D3 dievčat (1986-1987) to vôbec neprekážalo, keďže si vybojovali 1. a 3. miesto a tak isto skončili aj v záverečnom hodnotení. Medzi Podvľanky sa vkliniila len Anna Solusová z Bukowiny Tatralańskiej.

- Bicykel, - hovorí Edita, - som si požičala od svojho bratra. Doma mám iný, horší. Jazdím však veľmi rada a na trati sa snažím byť vždy najlepšia. Za svoju dobrú formu vela vďačím najmä nášmu trénerovi, ktorým je vedúci Farského školského športového klubu (UPKS) v obci Jacek Jaworski. Tréner, ktorý taktiež štartuje v kategórii OPEN-M3 (1939-1949),

I. Kovalčíková (zľava) a E. Grapová s trénerom J. Jaworským

Pavol Madziar skončil vo svojej kategórii na treťom mieste

Vyštartovali

vyhral aj dnes. Okrem bicyklovania sa zaujímam aj o tanec. Vystupujem v skupine mažoretek podvľčianskej dychovky Zlaté dievčatá.

Postupne štartovali ďalšie a ďalšie kategórie pretekárov. Na náročnú trať sa dostal aj najpočetnejší, 39-členný peleton v kategórii D2 (1988-1989), v ktorom mnohí dávali najväčšie šance dievčinke s číslom 1101, čiže ďalšej Podvľčanke Debore Javorskej. Ani nečudo, veď zvíťazila aj v 5. pretekoch súťaže v Durštíne. Svojich priaznivcov, trénera a najmä rodičov nesklamala ani tentoraz. Suverénne vyhrala a nechala ďaleko za sebou obe najväčšej súperky, Karolinu Sztokfiszovú a Katarzynu Solusovú z Bukowiny Tatrzánskej. Medzi chlapcami vyhral taktiež Podvľčan Robert Torba pred Grzegorzom Futrom z Rabky a Krzysztofom Cieluchom opäť z Podvľka.

- Veľmi dobré priateľky, - hovorí Debora, - som si našla aj medzi deťmi zo Slovenska. Keď sme štartovali v Námestove, zoznámila som sa s dvomi dievčatami. Škoda, že dnes neprišli súťažiť, hoci sme sa dohodli, že sa tu stretneme.

Kategória M - chlapci (1984-1985), mala súčasť najväčších favoritov v pretekároch z Bukowiny Tatrzánskej (Stanisława Czernika a Macieja Wojtanaka), ale na trati ich poriadne popreháňal Pavol Madziar z Podvľka, ktorý nakoniec skončil na treťom mieste. Ďalší z

Podvľčanov, ktorého sme často vídali na stupni víťazov, bol Darek Prilinský, štartujúci v kategórii D1 (1989 a mladší). Aj tentoraz zvíťazil a bol prvý aj v celkovom hodnotení. Ako som sa dozvedel, jeho otec je bratrancom Eduarda Prilinského, člena nášho chotnickeho divadelného súboru Ondrejko v Podvľku. Na druhom mieste skončil Tomáš Kovalčík a tretí bol Piotr Stasiak (oba z Podvľka).

Znamenite si počíname podvľčianske dievčatá v kategórii D1, ktorú vyhrala Anna Grapová pred Marcelou Chovanecovou (obe z Podvľka). Poznamenajme, že počas vyhlásenia výsledkov slúžili za stupne víťazov tri štvorkolesové červené Hondy, patriace skupine GOPR v Rabke. Medailistov vyznamenával starosta Rabky a na slávu víťazov dokonca zneli zvony z nedalekého kostolíka sv. Terézie. V súťaži družstiev sa celkovým víťazom podujatia MTB Tatry '99 stali pretekári z Podhalia, pred Oravou a Slovenskom. V súťaži obcí suverénne vyhral Podvľčan, pred Bukowinou Tatrzánskou a Novým Targom, ktorý v rodinnej súťaži Głodkiewiczovi z Nového Targu pred rodinami Javorškých a Knechtovcov z Podvľka.

O zhodnotenie podujatia som požiadal predsedu komisie športu a kultúry EU Tatry Czesława Borowicza, ako aj tajomníka tejto organizácie Antoniho Nowaka.

- Poľsko-slovenská tatranská liga bola nepochybne veľmi vydarená. Financujeme súčasť pohára a vecné odmeny, ale iniciatíva a najväčšia farba zodpovednosti ležala na plesciach pracovníkov Oravského centra kultúry v Jablonke a jej vedúceho Piotra Męderaka. Chcem im podakovať najmä za to, že do tohto športového zápolenia pritiahli množstvo ľudí, od najstarších až po deti. Myslím, že to bolo aj našim hlavným cieľom, spojiť masovú rekreáciu s peknými športovými výkonomi. Trošku ma však mrzl, že na záverečné podujatie do Rabky neprišli pretekári zo Slovenska, ktorí mali súťaže aj na dobré celkové umiestnenie. Cieľom takýchto podujatí má byť v prvom rade popularizácia športu v malých obciach, v tom i rodinnej cykloturistiky. V roku 2000 chceme v rámci našej ligy uskutočniť na Slovensku až tri preteky... - Myslím si, - dopĺňuje Antoni Nowak, - že všetky tohto ročné súťaže mali vysokú športovú i spoločenskú úroveň, za čo patrí vďaka všetkým inšpirátorom ako aj organizátorom podujatia MTB Tatry '99. Dovidenia na 2. ročníku súťaže v roku 2000.

Nás teší najmä účasť a dobré výsledky detí z Podvľka, ktorým k ich úspechu gratulujueme.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Darek Prilinský v cieli

To každý nedokáže

A. Nowak (zľava) a C. Borowicz z EU Tatry

CARROL MAWISOVÁ-RAINEOVÁ

DUCH

Lindsey uháňala autom po diaľnici číslo 66, keď zrazu zbadala za sebou modré auto, ktoré ju očividne sledovalo. Žalúdok sa jej zovrel. Auto vyzeralo na Stevovo. Na konci výjazdu pri značke stop zabočila doľava smerom do Ratefordu. Ulahčene si vydýchla, keď modré auto odbočilo doprava smerom do Middleburgu. Napriek tomu jej auto pripomenulo posledný deň so Stevom. Jej dvadsiate šieste narodeniny...

Bola v kuchyni a piekla narodeninovú tortu. V poslednom čase bol Steve veľmi čudný, jeho správanie sa vyznačovalo čoraz väčšou brutalitou a priam sexuálnou posadnutostou. Pravdaže, svoju úlohu tu zohrali aj drogy. Ničil ho kokaín. Ked ho naposledy prosila, aby sa obrátil na príradňu pre drogovo závislých, prebrala sa na dlážke celá dobitá s rozbitými perami.

Steve vošiel do kuchyne práve vo chvíli, keď vytahovala tortu z rúry. Jeho prítomnosť prezrádzala vôňa cigaret. Vystréla sa a hned si všimla, že jeho hnedé oči sa akosi nezvyčajne lesknú. Hrdlo sa jej zovrelo od strachu. Poznala ten pohľad a vedela, čo bude nasledovať.

- Čo sa tu deje? - uškrnul sa Steve.

Položila tortu na stôl: - Mám narodeniny, ak si na to zabudol, a chcela som si urobiť radost...

Mal chladnú a bezvýraznú tvár: - Môžeš to dokončiť aj neskôr. Najprv dostaňeš narodeninový darček odo mňa, - povedal a pomaly si začal stahovať zips na nohaviciach. - Pod sem! - rozkázal jej.

Zmocnila sa jej panika: - Nie, Steve! Nie teraz a nie takto!

Srdce sa jej rozbúchalo. Urobila krok dopredu. Vtom zazvonil telefón.

- To je mama, - povedala Lindsey a s trasúcimi sa rukami zodvihla slúchadlo. - Haló, mama! Vedela som, že to budeš ty. Ďakujem... Áno, dnes... dvadsaťšest, - trpeživo počúvala, kým jej matka ako každý rok nevyrozprávala celý príbeh, ako sa narodila. Za chrbotom cítila Stevov nepriateľský pohľad. Mama, pomôž mi, prosila v duchu. Keby si len vedela, aký je ten tvoj zať. - Steve? Má sa dobre. Nechá ta pozdravovať, - prehľtla, no strachu sa nevedela zbaviť. - Áno, poviem mu, - a pozrela sa na Steva. Jeho tvár neveštila nič dobré. Naopak, prezrádzala netrpezlivosť. Jeho ruky ju pevne stisli okolo driečku. Zavzdyčala: - Nič mama, hovor dalej.

Steve sa jej usiloval stiahnuť džínsy. Chcela ho odstrčiť. Zavrela oči a dalej počúvala matkin hlas: - Mamička, musíš končiť, aby mi nezhorela torta. Ďakujem ti...

Vtom pocítila prudkú bolest. Zahryzla si do perí, až zacítila chut krví. Nie, už to nevydržím, pomyslela si. Jej ruka sa približovala k zásuvke, otvorila ju a zadívala sa nôž...

Ked Lindsey zaparkovala pred starým farmárskym domom, začalo pršať. Celkom vyčerpaná vošla do haly domu, ktorý zde-dila po tete. Bolo to jej útočisko.

- Drahá teta Lucy, zachránila si mi život. Umožnila mi, aby som mohla ujsť pred tou hrôzou, - ticho povedala do prázdnna.

Myšlienky na tetu jej pripomenuli ta-juplnú obálku, ktorú jej dal právnik po te-tinej smrti. Bolo na nej napísané: „V prípade mojej smrti odovzdáť Lindsey.“ Na lístku v obálke boli len dva riadky: „Lee mi dal toľko radosti. Vdaka nemu som zostala mladou. Mám fa rada, teta Lucy.“

Kto bol Lee? Kocúr či pes? Ak to bol nejaký muž, kde je? Tu v nijakom prípade nie je! V dome bolo ticho ako v hrobe. Lindsey vykročila po schodoch hore do spálne. Dúfala, že aspoň túto izbu bude môcť hned použiť. Bola to staromódna izba s kozubom, no veľmi príjemná. Na veľkej posteli ležala vlnená prikrývka ružovej farby. Chcela zapáliť svetlo, ale elektrina bola vypnutá. V tme nahmatala na nočnom stolíku petrolejovú lampa i zápalky. Najprv zapálila lampa a potom zakúrila v kozube. Hned nato sa zakrútila do vlnenej prikrývky a o chvíľu už tvrdospala...

Bol to určite iba sen! Stál v izbe a hľadel na ňu. Malo by ju to vystrašiť, že sa v jej spálni zrazu zjavil cudzí muž, no necítila strach. Stál pri jej posteli - vysoký, plečnatý s belasými očami. Plavé vlasy mu sia-hali až po plecia. Jeho oči a zmyselné ústa Lindsey fascinovali. Na sebe mal vojenskú uniformu ešte z čias občianskej vojny. Pristúpil bližšie, no Lindsey ešte stále ne-pociťovala strach. Čakala, že sa jej dotkne, vlastne sa na to tešila. Ked sa to stalo, bola prekvapená impulzívnu reakciou svojho tela. Ked ju objal a jeho ústa pokryli jej pery bozkami, pocítila túžbu pokračovať v tejto hre. Ked si k nej ľahol a jeho ruky ju začali hladkať, v žilách jej začala prudko pulzovať krv. Pritiahla sa k nemu... Ked sa trochu upokojila, vystrela ruku a v tej chvíli zmizol. Sen sa skončil...

Tento sen sa viackrát opakoval, no vždy trochu inak, ale vždy to bol ten istý muž. Ked po takej noci ráno vstávala, bola celkom vyčerpaná.

- Lindsey! Kam si zmizla? - Brendin hlas v telefóne znel vyčítavo. - Mali sme o teba strach!

Lindsey mala zlé svedomie. Mala svojich starších sestier zavolať už skôr.

- Nie je dôležité, kde som, - odpovedala, - chcem ti len povedať, že sa mám dobre.

- Prečo si bez slova utiekla?

- O tom teraz nechcem hovoriť, Brenda! - odvetila ostro Lindsey, pretože opäť sa pred ňou vynorila Stevova krutá tvár.

Na druhom konci nastalo ticho. Potom sa Brenda opýtala:

- Lindsey, povedz mi, kde vlastne si. Prídem po teba.

- Nie, - odpovedala Lindsey rýchlo.

- Si v dome tety Lucy?

Nemala som jej volať pomyslela si Lindsey a srdce sa jej prudko rozbúchalo. Radšej bez slova zložila slúchadlo...

Nasledujúce tri noci sa Lindsey nič nesnívalo, no na štvrtú noc sa sen znova zopakoval. Ležala na bruchu a cítila, ako ju muž nezne hladká. Napokon sa ich telá spojili. Ked sa ich dych utíšil, muž tichým a veľmi nežným hlasom povedal:

- Volám sa Lee. Si najsladšia žena, akú som kedy poznal. Toto je pre teba...

Otvorila oči. Naozaj počula jeho hlas. S búsiacim srdcom sa obrátila a v tme ešte zazrela tieň, ktorý sa však pomaly rozplynul.

- Bol to iba sen, - mrmlala si pre seba. Vtom zacítila vedľa seba niečo mäkké. S trasúcimi sa rukami zapálila lampa na nočnom stolíku. Na posteli ležala červená ruža...

V ten deň Lindsey našla denník tety Lucy.

Na prvej stránke bol dátum 17. septembra 1943. Lucy mala vtedy dvadsať dva rokov. Lindsey začala čítať:

„Nemôžem uveriť, že Ted je už rok mŕtvy. Neverila som, že budem môcť žiť bez neho...“

Nasledujúci deň: „Červenám sa, ked písem tieto riadky, no musím to urobiť. Včera v noci som mala sen... bola som s milencom. Nebol to však Ted. ten muž bol celkom iný: veľmi nežný a jemný. Vo sne mi povedal, že sa volá Lee.“

Lindsey so srdcom až kdesi v hrdle čítala jeden zápis za druhým: „Lee dnes opäť prišiel. Bolo to také nádherné, ked sme sa milovali.“

Lindsey chvatne listovala atramentom pošpinené stránky. Tvár jej horela vzrušením. Potom našla zápis, pri ktorom sa jej srdce takmer zastavilo: „Lee je skutočný! Naozaj ma v noci navštevuje. Nie je to nijaký prelud. Je to kapitán Leewood Jorgensen, jazdecký dôstojník. Bola som v mestskej knižnici a prečítala som si historiu nášho domu. Za občianskej vojny dezertéri prepadi jeho i jeho mladú ženu Susanne, ked cestovali k rodine. Brutálne ju znásilnili a Leea postrelili. Z posledných sôr sa mu podarilo priplaziť do tohto domu, kde napokon zomrel... Áno, zomrel. Lee

je duch! Dva roky ma takmer každú noc obšťastňoval svojou láskou duch. Milujem ho a on miluje mňa..."

Lindsey si vzdychla. Bola azda teta Lucy bláznivá? Nemá však aj ona podobné sny?! V ten večer sa bála ísť spat...

Lindsey sa usilovala potlačiť spánok. Chcela sa presvedčiť, či je tento bizarný príbeh čosi viac, ako iba bláznivé fantazírovanie tety Lucy. No po hodine padla na ňu únavu, až nakoniec zaspala. Uprostred noci sa však zbudila, pretože jasne zacítila, že v izbe niekto je. Srdce jej prudko bilo. Zmocnil sa jej strach, ktorý sa však miešal aj s pocitom sladkého očakávania... Jasne cítila jeho prítomnosť v izbe. Pozoroval ju a čakal. Na čo? Lindsey mala oči zavreté a usilovala sa normálne dýchať. Atmosféra v izbe sa zrazu zmenila. Podišiel k posteli, potom začula jeho nežný hlas presne ako noc predtým.

- Darmo sa pretvarujete, že spíte. Lindsey, pozorujem vás!

Dalej však pokojne ležala a predstierala, že spí.

- No dobre, ako myslíte, - zasmial sa muž.

Niečo ako prieval jej preletelo ponad tvár. Akoby z nej niekto stiahol prikrývku. Cítila, ako sa horúce prsty dotkli jej pŕs. Panebože, je to duch a ja dovolím, aby ma vyzliekol, pomyslela si. No strach rýchlo pominul, keď pocítila jeho horúce pery na svojej hrudi. Zadržala dych.

- Otvorte oči, Lindsey! Naozaj sa ma nemusíte báť.

Mesiac jasne svietil, takže ho mohla zreteľne vidieť. Sedel na pefasti posteľ, tak blízko, že cítila jeho teplé telo. Je z mäsa a krvi, nie je to nijaký duch! Bol to ten istý muž, ktorého videla v prvej noci. Jeho belasé oči hľadeli na Lindsey. Mal na sebe sivý vlnený plášť dôstojníka americkej armády.

- Môžete sa ma dotknúť, aby ste sa presvedčili, že som naozaj tu. Máte moje slovo, že nezmiznem.

Lindsey sa zdráhavo dotkla jeho plášťa. Muž jej chytil ruku a pritlačil si ju na horúce líca.

- A viete zmiznúť? - spýtala sa.

- Pravdaže! Chceli by ste, aby som to urobil?

A skôr, ako sa zmohla na odpoved, zmizol jej z očí.

- Nie! Neodchádzajte!

V tej chvíli zacítila teplo jeho rúk.

- Povedzte mi ešte raz, aby som tu zostal. Povedz mi: „Lee, chcem, aby si tu zostal a miloval ma tak, ako to ešte neurobil nijaký muž.”

- Ach, Lee, zostať tu a miluj ma!

Potom pritlačil svoje pery na jej, rukami sa jemne dotýkal jej tela. Začula, ako jeho ľažký vojenský plášť padol na zem.

Pod ním mal oblečenú bielu batistovú košeľu. Cítila, ako mu bije srdce.

- Si skutočný?

- Áno, som skutočný, - a začal ju bozkávať na hrdlo a prsia. Pritlačila sa k nemu, aby ukojila svoju túžbu, ktorá bola čoraz silnejšia.

- Viem, čo chceš, - povedal ticho a opäť ju pobozkal. - Splním každé tvoje želanie. Maj len trochu strpenia, moja malá lady. Ved máme celú noc pre seba.

So Stevom nikdy nezažila lásku. Svoju brutalitou jej spôsoboval iba bolest.

- Nemysli naňho, - zašepkal jej Lee do ucha, akoby vycítil, na čo myslí. - Neboj sa, ja ti nikdy nespôsobím bolest...

Ked sa prebrala, Lee bol už preč a nič nedokazovalo, že tu vôbec bol, až na príjemnú únavu. Lindsey opäť zaspala. Zobudili ju slnečné lúče predierajúce sa cez husté záclony. Myslela na Leeho a na čarovnú noc, ktorú s ním prežila. Zrazu sa striasla. V izbe zacítila známu vôňu cigaret. Srdce sa jej rozbúchalo. Zanechal tú vôňu Lee? Predtým ju necítila. Napokon, zaujímalu ju iné veci. Musel to byť Lee, iné vysvetlenie neprihádzalo do úvahy. Ale taká náhoda, že by fajčil rovnaké cigarety ako Steve?

Lindsey prežila deň ako v hmle. Rozum jej prikazoval, aby nemyslela na prežitú noc, no nešlo to... V myšlienkach sa vrátila k tete Lucy. Nečudo, že bola taká šťastná, keď bol Lee každú noc u nej. Ved mala toho najújasnejšieho milenca, aký len existoval. Nijaké problémy v ich vzťahu, nijaké hádky pre peniaze, nijaké starosti, v akej nálade ho nájde, keď príde domov a či ju nezabije, keď mu nebude po vôle.

Popoludní sa vybrala do mesta niečo nakúpiť. Chodila medzi regálmi a kládla si otázku, či môžu duchovia jest. Chela Leemu ukázať, čo všetko dokáže. Rozhodla sa pripraviť priam královskú večeru. Keď sa vrátila domov, od šťastia si pospevovala. Začalo sa stmievat a myšlienka na včerajšiu noc ju robila veľmi šťastnou. Dúfala, že aj najbližšia noc bude taká nádherná.

Lee, keď ma počuješ, chcela by som fa pozvať na večeru, vravela si v duchu a pozrela sa na hodinky. Asi tak o hodinu? Nedostala nijakú odpoveď. Vlastne ju ani nečakala.

Lindsey sa pobrala do jedálne, aby pripravila stôl. Kde má Lucy sviečky, uvažovala. Potrebovala by ich, aby vytvorila romantickú náladu. Šťastne sa usmievala. Zrazu opäť zacítila známu vôňu cigaret. Stisla pásťe a zhlobka sa nadýchla. Musí to byť Lee, povedala si, no srdce sa jej rozbúchalo od strachu.

V izbe panovalo hrozivé ticho. Lindsey cítila nebezpečenstvo. Začala sa doo-

kola obzerať a pohľad sa jej zastavil na tmavom predmete, ukrytom v tieni ľažkých záclon. Na zemi ležiaci bič neveštil nič dobré...

Lee a bič? Ale prečo...? Za jej chrbotom sa zrazu niečo pohlo. Začula čísi dych.

- Lee, si to ty?

Nevidela nikoho, no cítila, že v izbe nie je sama.

- Prosím ťa, Lee, nehráj sa so mnou, - nútila sa do žartovania. - Bud taký, aký si bol včera večer. Jemný ochranca...

Za chrbotom sa jej ozval zlovestný smiech. Lindsey sa obrátila, no videla iba tmavé záclony.

- Lee, prosím ťa, netráp ma!

Ked vyslovila tieto slová, vedela, že to nie je Lee. Ktosi ju schmatol za plece až vykríkla. Zmocnili sa jej neviditeľné ruky. Bránila sa, no neznámy bol silnejší.

- Krik ti nepomôže, Lindsey.

Lindsey stuhla. Ten hlas!

- Preboha! Ty? Nie! - vykríkla.

Akoby čítal jej myšlienky: - Ale áno, naozaj som to ja. Tentoraz ta už nik neochráni! Až teraz sa začne zábava, Lindsey. Pozri sa, čo pre teba mám, - Steve držal v ruke bič. - Neujdeš mi. Som tvoj muž, zabudla si? Ja beriem svoje manželské povinnosti vážne. Až kým nás smrť nerozdelení, aj ked... - smial sa surovo.

- Vyzeráš naozaj seksi. Stiahni si džínsy, chcem poznáciť tvoj pekný zadoček niekoľkými krvavými pásmi...

Lindsey sa pritlačila ku dverám: - Lee, pomôž mi! - volala, aj keď vedela, že nie je nablízku.

- Dobre, keď nechceš nič urobiť dobrovoľne, ja fa to teda naučím, Lindsey!

Odhodil bič a vrhol sa na ňu. Jednou rukou ju tlačil na dvere, druhou jej roztrhol džínsy. Potom ju zrazil na kolená. Pocítila ostrú bolest. Vykríkla. Želala si, aby už bola mŕtva. Vedela, že ju chce zabít.

Zrazu Steve vykríkol, pustil ju a bezmocne klesol na zem. Lindsey sa plačúc zrútila na koberec. Vtom sa stal zázrak: začula Leeho hlas.

- Usiloval som sa miláčik, no nedokázala som to skôr! - Lee stál nad ňou a v očiach mal smútok. - Už ti nikdy nespôsobí bolest. To ti prisahám!

Lindsey sa posadila a zadívala sa na krvavú mláku, v ktorej ležal jej muž. Z chrbotu mu trčala lesknúca sa dýka...

Lindsey zodvihla oči k Leemu. Prvý raz ho videla vo svetle lampy. Bol vysoký, tvár mal mierne opálenú a bol taký živý ako pred chvíľou Steve. Ale Steve už predsa nežil, alebo azda áno? Striasla sa.

- Aj on bol duch, však?

Lee prikývol a kľakol si vedľa nej: - Podku mne, miláčik. Lindsey so vzlykom kle-

NOVÁ PREDSEDNÍČKA OV SSP NA ORAVE

5. septembra t.r. sa v krajanskej klubovni v Jablonke konalo mimoriadne zasadanie Obvodného výboru SSP na Orave, venované hlavne volbe nového predsedu OV, ktorého sa zúčastnil aj tajomník ÚV SSP Ludomír Molotris. Zhromaždených privítal a oboznámil s programom zasadania podpredseda OV SSP Robert Kulaviak. Voľby nového predsedu OV, ktorý v tejto funkcií zastúpi do 11. zjazdu Spolku nedávno zosnulého Augustína Andrašáka, boli tajné. Najväčší počet hlasov (11) získala vedúca divadelného krúžku Ondrejko Genovéva Prilinská z Podvlnky, ktorá sa tak stala prvou ženou pôsobiacou v tejto neľahkej funkcií.

Okrem G. Prilinskej do funkcie predsedu OV SSP na Orave kandidovali richtár z Dolnej Zubrince Albín Pacholský (5 hlasov) a kranjan Štefan Karlák z Jablonky (4 hlasy), ktorý sa súčasne stal druhým podpredsedom. Z tejto funkcie predtým rezignoval Ján Kluska z Pekelníka. Zhromaždení schválili tiež nové termíny volebných schôdzí oravských miestnych skupín, ktoré sa uskutočnia pred 11. zjazdom Spolku v Krakove. Predvolebná kampanja na Orave by sa mala skončiť 28. novembra t.r.

PETER KOLLÁRIK

KOMU PREKÁŽAJÚ MAĽBY?

Ako sme už nerezali, na spišských a oravských dedinách miznú symboly svedčiace o existencii slovenskej národnostnej menšiny. Na cintorínoch je stále menej slovenských

Účastníci konferencie na Waweli

náhrobkov a v kostoloch sa už len zriedka môžeme stretnúť so slovenskými obrázmi či nápismi. A tam, kde ich ešte môžeme vidieť, sú pre druhú stranu príslovečným trňom v oku. Najlepším príkladom toho sú maľby so slovenskými nápismi v kostole sv. Kataríny v Novej Belej, ktoré sú v obci už dlhý čas zdrojom nedorozumení. Už pred niekoľkými rokmi sa belianski farníci rozdohli interiérov kostola vymaľovať, lenže predstavitelia poľskej strany na čele s miestnym farárom chceli pri tejto príležitosti zamalovali slovenské maľby aj s nápismi. Bolo samozrejmé, že slovenskí veriaci s tým nebudú súhlasiti. V tomto roku spor okolo malieb vzbúkol nanovo. Predstavitelia oboch strán sa sice zhodujú v tom, že kostol treba nutne renovovať, avšak majú odlišný názor na to, ako má maľovanie prebiehať. Farár a ostatní predstavitelia poľskej strany sa odvolávajú na posudok konzervátora pamiatok, ktorý navrhoval vymaľovať kostol jednou farbou, ale bez slovenských maľieb a nápisov. Belianski krajania, ako sme už poviedali, s tým nesúhlasili. Spor sa vysktrbil, ale Beláňania nedospeli ku kompromisu. Preto nakoniec maľovanie kostola preložili o rok, aby obe strany mali čas si všetko premyslieť. O spor sa zaujímala aj poľská tlač, ktorá priniesla výpovede predstaviteľov oboch strán, ba aj odborníkov v tejto problematike. Gazeta wyborcza uverejnila napr. výpověď Jacka Balucha, profesora JU, ktorý bol v rokoch 1990 - 95 výtvarylancem Poľska v Prahe. Prof. Baluch o.i. hovorí: *Trebá preskúmať, či názor konzervátora pamiatok môže byť dôležitejší ako názor nemalej časti farníkov? Myslím si, že dobré vzťahy medzi národnosťami sú vždy dôležitejšie ako znalecký posudok. Ved' komu slúži farský kostol? Obyčajným ľuďom a nie znalcom.* (jb)

U SEBA

V dňoch 6. až 9. októbra t.r. sa v Krakove konal III. medzinárodný televízny festival etnických filmov a programov pod názvom U seba, ktorého organizátormi boli Poľská televízia a.s., European Ethnic Broadcasting Association, CIRCOM Regional a mesta Krakov a Przemyśl.

Festival bol prehliadkou svetovej televíznej produkcie venovanej etnickým problémom. Jeho náplň tvorili dokumentárne filmy a reportáže o národnostných menšinách a etnických skupinách. Festival mal za cieľ predstaviť úlohy massmédií, hlavne televízie, pri riešení etnických problémov a oboznámiť divákov s problémami menšín, ich kultúrou a prostredím v ktorom žijú.

Názvom festivalu U seba, chceli usporiadatelia podčiarknuť, že členovia národnostných menšín naozaj žijú u seba a tento fakt nikto nemôže popierať. Na tohtočný festival bolo prihlásených vyše 90 filmov z 27 štátov. Najširšie boli reprezentované európske štáty, ale nechybali ani filmy z iných svetadielov, napr. z Číny, Indie, Nového Zélandu, Mexika či Spojených štátov amerických. Sprievodnými akciami festivalu boli o.i. koncerty hudobných skupín čerpajúcich námety z etnických prameňov.

V prvý deň festivalu sa v Konferenčnom centre na Waweli konala veľká konferencia venovaná politike massmédií voči národnostným menšinám. Zúčastnili sa jej odborníci z celého sveta. Medzi nimi boli aj predstavitelia nášho Spolku. Účastníci konferencie si mohli vypočuť niekoľko veľmi zaujímavých referátov. Patrili k nim napr. výstup predstaviteľa Rady Európy a Európskej komisie: Ramona Prieto-Suareza a Alessandro Missira di Lusignana, venované štandardom masmediálnej politiky Rady Európy a Európskej únie voči národnostným menšinám. Obaja podčiarkli, že

Jedna z malieb v belianskom kostole. Foto: J. Šternogá

Z PREHLIADKY DYCHOVIEK '99

Dychovka z Jurgova

Hrá orchester z Krempáč

Koncertujú Vyšnolapšania

Vystupuje súbor Rombaň z Chyžného. Foto: P. Kollárik

ochrana národnostných menšíň a rešpektovanie ich práv je v týchto štruktúrach hlavným bodom, a všetky členské a kandidátske krajinu musia tieto kritériá spĺňať. Šéfredaktor židovského časopisu Midrasz Konstanty Geber oboznámi prítomných s obrazom židovskej menšiny v poľských massmédiách. Vera Messingová z Budapešti sa zaoberala otázkou Rómov v maďarských massmédiách a Beáta Klimkiewiczová z JU poukázala na prístup k etnickým menšinám v anglickej a poľskej tlači, rozhlase a televízii.

Odznelo tiež mnoho ďalších príspevkov, z ktorých vyznievala nespokojnosť s prístupom štátnych massmédií k jednotlivým národnostným menšinám. Počas besedy vystúpil aj tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, ktorý oboznámi účastníkov konferencie s útokmi proti našej menštine v niektorých poľských novinách, napr. v nedávnom vydaní novín Nasz Dziennik.

Konferenciu zavŕšila spoločná obhliadka krakovského zámku a slávnostné otvorenie festivalu v jednej zo zámockých komnát.

Text a foto: JÁN BRYJA

OCHUTNÁVKA SPIŠSKÝCH JEDÁL

V nedeľu 3. októbra sa v Nedeci konala ochutnávka tradičných spišských jedál, usporiadaná pod patronátom vojta nižnolapšanskej gminy A. Kapolku. Jedlá pripravili členky krúžkov vidieckych gazdinkiek z 5 spišských obcí, ktoré potom svoje výtvory počas ochutnávky aj prezentovali. Z Vyšných Lápô to boli: Ewa Drážeková, Bernadeta Biziaková a Irena Šoltýsová, z Fridmana: Maria Igłarówá, Małgorzata Pawliková a Helena Markowiczová. Z Tribša svoje jedlá priviezli gazdinky Katarína Pavlicová, Beáta Vaksmanská, Elžbieta Gronková a Margita Pavlicová, z Lapšanky Stanislava Šoltýsová, Kristína a Anna Ciprové. Nedecu reprezentovali: Mária Kremeská, Mária Olejarčíková a Mária Ševčíková. Účastníci podujatia si mohli pochutnať o.i. na tradičných džadkách (zemiakových haluškách so škvarkami) či grulovníkoch (zemiakových koláčoch). Nechýbali ani holúbky a rebierka s kapustou. Veľkému záujmu sa tešili aj buchty pripravené nedeckými gazdinkami. Pri tejto príležitosti boli zároveň vyhlásené výsledky

súťaže o najlepšie obriadený roľnícky dvor, ktorá prebiehala v máji a júni t.r. Vítazmi sa stali Albína Kowalczyková z Nižných Lápô, Irena Šoltýsová z Vyšných Lápô, Stanislava Šoltýsová z Lapšanky, Maria Grunková z Tribša, Feliks Lusnarczyk z Fridmana, Jadwiga Makovská z Falština, Filoména Madejová z Nedece a Ján Venit z Kacvína. Všetci víťazi obdržali za odmenu elektrické kosačky do trávy. (jb)

PENIAZE TREBA VYDÁVAŤ ROZUMNE

Každý človek speje k nejakému cieľu. Jeden hľadá cestu k šťastiu, druhý chce dosiahnuť úspech v povolaní a ešte ďalší sa usiluje nahoniť si nejaký ten majetoček. Niektorým sa to aj podarí. Celý život hrdačia, šporujú, zberajú, - dalo by sa povedať, - klások ku klásku, až z toho vznikne väčšia bud' menšia kôpka. Vedie ich k tomu budto snaha, aby si zabezpečili starobu alebo zaopatrili svoje deti alebo skrátku vedomie, že čosi v živote dokázali a niečo po nich ostane.

Podobné ciele by mali mať nielen jednotlivci, ale aj väčšie spoločenstvá, napr. obecné a gminné samosprávy, ktoré by mali zveľaďovať spoločenský majetok a dbať, aby ľudia, čo tam pracujú, mali ľahší život. Totalita kedysi vymyslela verejnoprospešné práce (czyny społeczne), ktoré mali prispieť k urýchleniu realizácie takýchto spoločenských, obecných či gminných cieľov. Nebol to najštastnejší nápad, keďže nezriedka sa s tým spájalo viacero výdavkov ako konkrétneho osudu.

Reforma administratívnej priniesla zvýšenú právomoc miestnym samosprávam. A tu by sme sa mali zamyslieť či ju samosprávy náležite využívajú, či sa riadia spoločenským doborom. Tento rok neboli pre rolníkov príliš priaznivý. Bolo veľa dažďov, nezriedka veľmi prudkých, ktoré narobili veľa škôd. Žijeme totiž v horskej oblasti, kde každý väčší nával dažďovej vody je veľmi hrozivý. Kým voda stečie do potokov v dolinách, dokáže po ceste zničiť nie len veľa polí, ale najmä polných ciest, ktoré potom vyzerajú ako malé kaňony a sú, pochopiteľne, nejazdné. Presne tak bolo v tomto roku. A hoci potom buldozéry tieto cesty sem tam urovnali, bolo to podľa mňa dočasné riešenie, lebo každý nasledujúci prudší dážď môže cesty opäťovne vymyti. A budeme opäť tam, kde sme boli.

Každá gmina je oprávnená vyberať dane, pozemkové, cestné a iné. Myslím si, že značná časť týchto prostriedkov by mala ísť na opravu ciest, ale rozumnejšiu opravu, trvajúcu snáď aj niekoľko rokov, ktorá by však zabezpečila jazdnosť ciest na dlhšie obdobie. Na to sú predsa v obciach richtári a richtárske rady, s ktorými tieto otázky, ale aj iné potreby obcí, treba prekonzultovať. Totiž peniaze treba vydávať rozumne. Je to v našom spoločnom záujme.

A. B.

ZMENY NA HRANICI

Na stretnutí predstaviteľov poľskej a slovenskej colnej administrácie, ktoré sa konalo 21. septembra t.r. v Trstenej sa o.i. rozhodlo, že do konca t.r. budú na troch poľsko-slovenských hraničných priechodoch, t.j. Chyžné-Trstená, Łysa Polana-Javorina a Barwinek-Vyšný Komárnik prebiehať skúšky fungovania kontrolných kariet, ktorých cieľom je lepšie „utesnenie“ hranice. Ide v podstate o zákaz opustenia priechodu pre vozidlá, ktorých vodiči nevybavili požadované formality.

Väčšie zmeny na poľsko-slovenskej hranici však nastanú od 1. januára 200, kedy bude zavedená tzv. jednostranná colná kontrola. Bude ju vykonávať predstaviteľ colnej služby z toho štátu, do ktorého vchádza turista. Dovolí to značne skrátiť čas colných prehliadok a súčasne zmenšíť rad čakajúcich turistov a osobných automobilov.

Od 1. septembra t.r. platí zásada vzájomného potvrzdzovania faktúr, čo umožní

colníkom overiť skutočnú hodnotu tovarov. Ako sme sa dozvedeli, pravdepodobne od 1. januára 2000 sa má zmeniť charakter hraničného priechodu v Jurgove z malého na normálny, čím by sa súčasne odľahčil hraničný priechod v Łysej Polane. Veľké nákladné automobily však budú nadáľ odbavované na hraničnom priechode v Chyžnom. (pk)

DIXIELANDOVÝ FESTIVAL

Známa krakovská džezová skupina Beale Street Band sa aj v tomto roku zúčastnila IV. medzinárodného dixielandového festivalu, usporiadанého koncom septembra v Banskej Bystrici. Krakovčania spolu s ostatnými účastníkmi predefiliovali ulicami mesta v slávnostnom sprievode, v ktorom ich o.i. sprevádzali: domáca skupina BB-Band, LC, Traditional Band, trio Vlado Vizár, Ivan Čažký a Pavol Bednár, St. Martin's Veteran Band, Ján Bulla Band a ďalši. Zožali tiež veľký úspech počas koncertu na javisku banskobystrickej Štátnej opery. Deň predtým Krakovčan J. M. Božík v sprievode Piešťanského dixielandu vystúpil ako sólista v Banskej Štiavnici. Krakovská skupina, ktorá v tomto roku oslavuje štvrtstoročie svojej činnosti, pozvala do Krakova bystrický BB-Band pod vedením J. Karvaša a sólistku J. Orlickú.

J. M. B.

MEDZINÁRODNÝ PIENINSKÝ SLALOM

V septembri sa na Dunajci v Červenom Kláštore uskutočnil 46. ročník tradičného Medzinárodného pieninského slalomu. V náročnej konkurencii vyše stovky pretekárov z Poľska, Macedónska, Bulharska a Nemecka sa najlepšie darilo predsa len domácim, slovenským vodákom. Víťazstvo v hlavnej kategórii - K 1 mužov, a tým aj právo na umiestnenie svojej menovky na sošku Goralského pltníka si vybojoval Miroslav Damborský z Liptovského Mikuláša. Cenu zakladateľa podujatia Dušana Benického získala za víťazstvo v K 1 žien Jana Ovčáriková zo Spišskej Staréj Vsi. Kategóriu C 1 mužov vyhral Juraj Ontko z Bratislavu a C 2 mužov dvojica L. Martančík - M. Skupík z Liptovského Mikuláša.

V rámci 46. ročníka MPS sa uskutočnili aj Majstrovstvá Slovenska vo vodnom slalome žiakov. V jednotlivých kategóriách zvíťazili:

C 1 ml. žiaci: K. Rozmuš (Červený Kláštor), C 1 st. žiaci: J. Potočný (Žilina), 3 x C 1 žiaci: K. Rozmuš, M. Špes, A. Weber (Červený Kláštor - Spišská Stará Ves).

K 1 ml. žiaci: M. Gažo (Liptovský Mikuláš), K 1 st. žiaci: K. Potočný (Bratislava),

3 x K 1 žiaci: P. Bilka, M. Kunhart, V. Butek (Žilina).

K 1 ml. žiačky: J. Mrázová (Košice), K 1 st. žiačky: M. Klačková (Žilina), 3 x K 1 žiačky: L. Černá, M. Černá, E. Zelenayová (Liptovský Mikuláš).

Víťazstvo J. Ovčárikovej (K 1 ženy), ako aj K. Rozmuša, M. Špesa a A. Webeta v žiackych kategóriách dokazuje, že slovenskému vodnému slalomu naďalej na Zámagurí vyrastajú nové nádeje. A to sa ešte na práve prebiehajúcich majstrovstvách sveta vo Francúzsku nemohol z zápolení na Dunajci zúčastniť nadaný Dušan Ovčárik zo Sp. St. Vsi, no najmä ďalší Staroveštan Ján Minčík, viacnásobný medailista z juniorských a senior-ských majstrovstiev sveta i Európy a účastník Olympijských hier 1996 v Atlante, ktorý už niekoľko rokov patrí do najlepšej svetovej špičky.

MILAN KOSTELNIČÁK

Z ROKOVANIA GMINNEJ RADY V JABLONKE

17. augusta t.r. sa Gminná rada v Jablonke rozhodla pristúpiť do Združenia gmin z poriečia Čiernej Oravy, ktorej členmi sú ďalšie tri gminy, t.j. Czarny Dunajec, Raba Wyżna a Veľká Lipnica. Výhoda členstva bude o.i. to, že združenie môže ľahšie získať finančné prostriedky na ochranu prírodného prostredia, v tom na výstavu kanalizácie a čističiek odpadových vôd. Na zasadanej GR bola tiež zvolená Spoločenská rada samostatného verejného ústavu zdravotnej starostlivosti gminy Jablonka, ktorej predsedá A. Wontorczyk. Rada bude sprostredkovateľom medzi gminou a Ústavom zdravotnej starostlivosti v Jablonke. (pk)

ODIŠLA OD NÁS

Dňa 20. septembra 1999 zomrela vo Veľkej Lipnici vo veku 70 rokov krajanka

BERNARDÍNA KOVALČÍKOVÁ

Zosnula bola členkou MS SSP v obci a dlhoročná čitateľka Života. Odišla od nás starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP vo Veľkej Lipnici

Z KALENDÁRA NA NOVEMBER

Záhradkári

Je to u nás studený mesiac, s mrázikmi a nezriedka i snežením, čo stáže práce v záhradke. Preto treba čo najskôr dokončiť rýľovanie záhonov, čo umožní lepší príjem zimnej vlahy a premrznutie. Na jar je takáto pôda kyprá a vyzretá. Záhony, na ktorých chceme pestovať skorú zeleninu, treba pred zrýľovaním pohnúť, najlepšie maštaľným hnojom. Zároveň bojujeme proti myšiam a hrabošom kladením otrávených návnad koreňovej zeleniny. Najdôležitejšie je však urýchlené dokončenie všetkých zberových prác, aby sme sa vyhli znehodnote- niu úrody a tým aj stratám.

Kto má parenisko, môže ho využiť na uloženie hlúbovej zeleniny, napr. karfiolu. Keď do pareniska nedávame zeleninu, zasypeme ho lístím, slamou a pod., čím zabráníme premrzaniu pôdy. Porasty ponechané na prezimovanie na záhone prikrývame ľahko čecinou, aby nevymrzli. Teraz je ešte čas, aby sme ošetrili a opravili konštrukcie skleníkov buď fóliových krytov vhodným náterom. Potom cez zimu sústavne dbáme, aby ich nepoškodilo prípadné veľké množstvo snehu. Pravidelne tiež kontrolujeme skladovacie priestory zeleniny, vetráme a kazia- ce sa plody odstraňujeme.

Ovocinári

Zdalo by sa, že v novembri by v ovocných záhradách už nemalo byť veľa práce. Nie je to tak. Práve teraz, na prelome októbra a novembra je najlepšie obdobie jesennej výsadby ovocných stromov a krov. Keď je sucho a po- merne teplo, treba vysadené stromčeky dobre

zavlažiť. Sadiť môžeme aj do premrznutej pôdy, ale vtedy sadenice nezavlažujeme, aby mráz nepoškodil korene. Korunku vysadených stromkov teraz iba čiastočne narežeme.

V novembri pokračujeme v odstraňovaní chorých stromov a mechanickom ošetrovaní kmeňov a hrubších konárov. Kopeme jamy pre jarné sadenie stromčekov a opadané lístie kompostujeme, čím získavame dobré hnojivo, alebo spálime. Pri kompostovaní je dobre pridať do lístia trochu nehaseného vápna, ktoré zničí zárodky chorôb a škodcov. Treba tiež pouvažovať o ochrane stromov pred zajacmi, ktoré často ohryzájú stromy. Preto opravujeme ohrady alebo chránime kmene stromov slamenými buďinými chráničmi.

Keď príliš nemrzne, rigolujeme pôdu pre jarné sadenie stromčekov - buď celú plochu, alebo len pásy, do ktorých mienime sadiť. Dobre je spojiť rigolovanie s hnojením do zásoby, najmä fosforečnými hnojivami (superfosfát, Thomasova múčka), aleb draselými (40 % draselná soľ). Keď zimné ovocie uskladňujeme vonku, napr. pod prístreškom, musíme pamätať na otepľujúce vrstvy, aby nám počas tuhších mrazov nezamrzlo.

Chovatelia

Už je najvyšší čas, aby chovatelia zabezpečili pred mrazmi kuríny a iné chovné prie- story zasklenými obloktmi a plnými dverami. Pastevné možnosti sú zo dňa na deň obmedzenejšie, ale na dvoroch či napr. v zeleninových záhradkach si hydina ešte vždy môže niečo nájsť. Treba jej to dožičiť. Aj keď si ne-

nazbiera všetko, čo potrebuje, má aspoň po- hyb na čerstvom vzduchu. Samozrejme hydi- nu treba teraz už pravidelne dokrmovať. A ešte jedna pripomienka. Ak chceme, aby nosnice teraz a v zimnom období mali dobrú znásku, treba im zabezpečiť nielen plnohodnotnú výživu, ale aj 14-hodinový svetelný deň, pre- dovšetkým elektrickým osvetľovaním kurína.

Včelári

Chladné, daždivé a nezriedka sychravé počasie spôsobuje, že včelstvá utvárajú zimný chumáč, v ktorom zničujú svoje životné procesy. Obmedzujú sa len na požívanie potravy a na výrobu potrebného tepla. Na plástoch už len zriedkavo nachádzame plody, aj to iba zopár buniek. Po zabezpečení úložisk pred zimou a vložení podložiek, o čom sme písali už skôr, teraz iba občasne kontrolujeme zimovanie včiel tým, že prejdeme po včelnici a pozorujeme situáciu na letánoch.

Viacerí včelári využívajú toto obdobie na sadenie peľodajných a nektarodajných stromov a krov. Napr. pri potokoch je dosť miesta pre vŕby, jelše, liesky a topole. Na neúrodné plochy v chotári sa hodia o.i. lipy, agáty, gaštany buď brezy. Takto máme možnosť nielen roz- množovať včeliu pašu v našom okolí, ale aj zlepšovať životné prostredie.

Nastáva obdobie, keď si môžeme urobiť po- riadok vo včelnici a v skladoch, potriediť plásty a poukľadať ich podľa akosti, najlepšie do skri- ne. Medzi nimi ponechávame až 2-centimetrové medzery, aby sme ich zabezpečili pred roz- množovaním sa chorôb. Medníky nevkladáme jeden do druhého, ale krízom, aby vzduch mo- hol k nim lepšie prenikať. Napokon miestnosť treba uzavrieť a dobre vysíriť. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou liečivou bylinou bude LOPÚCH VÄČŠÍ (lat. *Arctium lappa* L., po- lopian), dvojročná, 60-80 cm vysoká rastlina s veľkými listami a kvetmi, ktoré sa po odkvit- nutí vyznačujú množstvom pichlavých háčikov, ktoré sa prichytávajú na ľudí i zvieratá. Existuje niekoľko druhov lopúchov (väčší, menší a plstnatý), všetky sú liečivé a rastú aj u nás, najmä v okolí ľudských sídlisk, pri cestách, v priekopách a pod.

Zbiera sa hľavine koreň všetkých druhov, ale len nekvitnúcich, a to na jeseň, až v dru- hom roku. Po dôkladnom očistení a umyti sa suší na teplom, vzdúšnom mieste alebo umelým teplom do 35°C. Koreň obsahuje najmä polysacharid inulín, slíz, trieslovinu, trochu silice, horčinu, mastný olej a látky pôsobiace proti- bakteriálne. Droga má močupudný účinok a používa sa ako dietetikum a na tonizovanie vlasovej pokožky.

Lopúch sa vo forme čaju používa pri po- ruchách trávenia a ako pomocná látka pomáha aj znižovať krvný tlak (pričom treba užívať i

lieky predpísané lekárom). Má najmä pre- ventívny význam, lebo podporuje odolnosť organizmu. Odvarom z vysušeného koreňa sa ošetuje vlasová pokožka, čím sa zamedzuje vypadávanie vlasov. Odporúča sa aj kombinácia lopúcha s koreňom žihľavy, a to vo forme tinktúry (liehový výťažok). Odvar z koreňa sa osvedčuje aj pri rôznych kožných chorobách, egzémoch, hnisavých vyrážkach a zle- sa hojiacich ranach.

Čaj pripravujeme tak, že 1 lyžičku rezanej drogy (4 g) zalejeme 1/4 l vriacej vody a necháme 15 min. vylúhovať. Potom precedíme a pijeme 1-2 razy denne (ráno a na obed). Lopúch môžeme tiež zomlieť na prášok, z ktorého denne užívame 4-12 g. Čaj alebo prášok užívame 4-6 týždňov, aby sa dostavil očakávaný účinok. Na vonkajšie použitie berieme 1-2 polievkové lyžice reznej drogy a varíme 1-2 minúty v 1/4 l vody a necháme ešte 15 min. vylúhovať. Po scedení touto tekutinou masírujeme (10 dní) vlasovú pokožku alebo umývame zle hojace sa rany. Iný spôsob: 10-20 g rezanej drogy zalejeme 100-200 g čistého liehu a necháme 10 dní vylúhovať vo fľaši v

tmavej miestnosti, pričom raz denne potrepe- me. Potom tekutinu prefiltrujeme cez vatu a užívame. (jš)

MEDZI POĽOVNÍKMI

Narodil som sa a vyrástol som v mestečku v sedemposchodovom dome na Hurbanovej ulici. Zo svojich rovesníkov si najradšej spomínam na ôsmaka Paľa Hviezdičku. Paľo veľmi rád chodil na huby a okrem toho si aj veľmi rád vymýšľal. Jeho príbehy boli zavše také zaujímavé, že sme im mnohí neraz aj uverili. Ako napríklad ten o poľovníkoch:

Istého pekného októbrového rána otec povedal Paľovi:

„Zajtra máš narodeniny, chlapče. Ja viem, že ľubíš čokoládu, ale ja ti dám niečo oveľa zdravšie. Na!“

Nato rozložil na stole veľkú turistickú mapu. Jedno miesto bolo na nej červeno zakrúžkované.

„Čo je to?“ opýtal sa Paľo.

„Slaný potok,“ povedal jeho otec. „Na tomto mieste nájdete dubáky ešte aj teraz, koncom októbra.“

„Dakujem,“ povedal Paľo. „Nemám si pozvať kamarátov?“

„Nie,“ povedal jeho otec. „Chod sám a nikomu o tom nehovor. Je to moje najmilšie miesto v celom okrese. Bol by som veľmi nerád, keby mi ho niekto vyfúkol.“

Paľo si mapu dôkladne preštudoval a na druhý deň sa v plnej zbroji vydal na cestu.

Modrý autobus prešiel cez šesť dedín až zastal pri zelenkavej riečke tečúcej nad bielymi kameňmi. Krížom cez ňu sa klenul drevený most a z neho vybiehala stará asfaltová cesta obrastená z oboch strán čakankou, lopúchmi a inou burinou. Cesta sa vrezávala do pochmúrnej doliny zvretej hlbokými bukovými lesmi.

Paľo sa statočne pustil za nosom. Prešiel asi dva kilometre a ocitol sa presne na čistinke, kde boli zvyšky starej polorozpadnutej lesnej chatky. Na svahoch v jej okolí mali podľa Paľovho otca rást tie neskôr zázračné dubáky s mocnými koreňmi a hlavičkami sfarbenými do červenohneda.

Paľo sa pustil do prvého svahu. Počivo ho prešlapal od buka k buku, prižmuroval oči, ale našiel len jednu na košť suchú podpôrku.

Je tu privelmi sucho, toto je slnečná strana, asi prešli už do tieňa, pomyslel si a začal zliezať do doliny.

Na tienistej strane bolo plno zhnitých rýdzikov, ale okrem toho už vôbec nič.

Zrazu ho obliaľa horúčava. Z mláky na neho funelo veľké čierne telo s dlhou podlhovastou hlavou a malými čiernymi očkami. Podchvíľou prudko myklo čelusťami, akoby ho chcelo nabrať na kly.

Prudko sa otočil, že pred diviakom ujde, ale diviak sa otočil tiež a začal bežať dunivo dolu svahom. Paľo počul len praskot suchých konárov.

Hora bola zrazu plná výstrelov. Zprava i zľava, zhora aj zdola to dunelo ako na bojisku, takže Paľo mal dojem, že sa dostal do krízovej guľometnej palby.

Dolu čosi srdcervúco kvíklo a potom už bolo ticho. Kedž zišiel celý prestrašený na paseku, zočil hlúčik chlapov v zelených uniformách. Vysoký bradatý poľovník prikročil k nemu, tuho mu stisol ruku a povedal:

„Dobré tri metráky. Tomu sa uz hovorí kus. Ďakujem vám, pán kolega! Myslím, že ste najlepším honcom celej poľovačky. Nebyť vás, veru neviem ...“

Nato k nemu začali jeden po druhom pristupovať aj ostatní poľovníci, všetci mu ďakovali a potlápkávali ho po pleciach. Potom ho zaviedli k diviakovi. Bradatý poľovník sa mu postavil za chrbát a obe ruky mu položil na srsť, veliteľ poľovačky sa mu postavil k hlave a Paľovi prikázali, aby sa jednou rukou lapil diviakovho chvosta. Nato si jeden z poľovníkov čupol pred nich a niekoľkokrát stlačil spúšť fotoapáru.

Fotografie boli hned vyvolané a kolovali z ruky do ruky. Kedž sa Paľo na nich ukázal ako veľmi zaujímavý človek, fotografovali sa s ním všetci poľovníci v tých najrozličnejších polohách: v sede, v podupe, dokonca aj ležmo na spadnutom buku.

Vtedy hlavný poľovník povedal:

„Došť už filmovania, chlap! Dáme mu čestného hobla a potom to pôjdeme osláviť.“

Poľovníci vyhodili Paľa pätkrát do vzduchu, posadili ho do gaza a zaviezli do najbližšieho hostinca. Paľo musel volky-nevoľky sedieť za vrchom stola, piť malinovku, jesť poľovnícky guláš. Poľovníci mu celý čas mocne pripýiali na zdravie a tuho ho potlápkávali po pleciach.

So spiatočnou cestou nemal nijaké problémy, lebo ho slávnostne priviezli až pred dom...

Ked nám toto všetko Paľo vyzprával, medzi chlapcami nastalo veľké ticho.

„Počúvaj, Paľo,“ povedal Maťko Svor. „Ja som živého diviaka ešte nikdy v živote nevidel. Mohol by si nám ukázať tú fotografiu?“

Paľo Hviezdička očervenal ako rak a potom sa rýchlo vyhovoril, že musí ísť domov pomáhať nakladať otcovi kapustu...

MILAN ZELINKA

Nestískaj mi, šuhaj, rúčku...

[Andantino]

L. Vansa, [1867—73, Gemer Malohontská]

Ne - stís-kaj mi, šu - haj, rúč - ku, [čo chceš ja ne - viem,
tvo - jim sl - zám, tvoj-mu smút ku ja ne - ro - zu - miem.]

Rýchlo

Ne - hne - vaj sa, ked sa sme - jem, žar - ty vy - strá - jam,—
spe - vy, tan - ce že mi - lu - jem a svet ra - da mám.]

Nestískaj mi, šuhaj, rúčku,
[čo chceš, ja neviem,
tvojim slzám, tvojmu smútku
ja nerozumiem.
Nehnevaj sa, ked sa smej,em,
žarty vystrájam,
spevy, tance že milujem
a svet rada mám.

Ja ťa nikdy nerozumiem,
ked ma objímaš,
večnú lásku - a čo ja viem,
ked priponímaš.

Sto raz som ti povedala,
že ťa rada mám,
čo by len za brata dala,
aj za teba dám.

Lúbim si ja otca, maťku,
svoju rodinu,
lúbim svoje kamarátky,
svoju družinu.
Lúbim všetkých dobrých ľudí,
lúbim aj teba,
čo chceš viacej, buď vesely,
netráp sám seba.]

JAROSLAV REZNÍK PIESEŇ O VLASTI

Kde horou tečie potok čistý
a šepká tráve, ako rásť,
kde vietor hladí stromom listy -
je tvoj diel zeme - tvoja vlast.

Kde chodil dedo v stopách predkov
siať zrno, tiché zvery pásť,
kde chlieb tvoj vonia čerstvou striedkou -
je tvoj diel zeme - tvoja vlast.
Kde zem raz tvojím hrobom vzklíči
a vnuci prídu vence klásť,
kde hrozno dužnie vo viniči -
je tvoj diel zeme - tvoja vlast.

Kde z piesne nikdy neubúda,
kde kvetmi kvitne každá stráň,
je tvoj diel zeme, tvoja hruda,
tak si ju chráň, tak si ju chráň!

ČO JE TO?

Zvonivo svetom kráča
v obuvi od kováča.
(ňôK)

Ktoré z našich vtáčat
nedokáže kráčať?
(cebarV)

Má ružový plášť,
zvlášť miluje dážď.
(akovdžáD)

KRISTA BENDOVÁ

AKO JOŽKO PLETKO UPRATAŤ CHCEL VŠETKO

Volá mama ráno Jožka:
„Pod sem, pomôžeš mi troška.
Strašne veľa práce mám,
návšteva dnes príde k nám.“

Skočí Jožko ako srnček:
„Pozametám, utriem hrnček!
Všetko dobre robit viem,
ja ti, mama, pomôžem!“

Do izby hned s metlou letí,
po povalu skáču smeti,
prach sa kudlí do sveta.
Jožko tuho zametá.

Potom vzdychnie: „Treba snáď
ešte dačo upratáť?
Budeme mať dneska hostí,
schovám všetky zbytočnosti.“

Šup sem, šup tam, už to ide,
čisto bude v celom byte.

Už sú sošky pod perinou,
kvetináče za tou skriňou,
šup sem, šup tam, rýchlo, kľúče,
schovajte sa do papuče,
popolník pod stolík,
a ty, váza, pod stôl zasa,
šuchy-šuch, šuchy-šuch
to je ruch!

Spustla izba v krátkej chvíli,
to však Jožka nepomýli:
Miesto sošky - maco tróni.
Miesto vázy - Jožkov koník.

Tam, kde stála popolnička,
tam je garáz pre autíčka,
na knižnici stavebnička,
na stoličke električka,
no a prilepené v skrini -
štyri hady z plastelíny.

Prišla mama, ruky spína,
ale predsa chváli syna:
„Nič to zato, prejde rok,
spravíš lepší poriadok!“

VESELO SO ŽIVOTOM

- Petrík, ty si si poranil koleno?
- Áno, mamička.
- A ako to, že som ľa nepočula plakať?
- Myslel som, že nie si doma.

- Z čoho sa skladá uhlie, Miško?
- Z auta, prosím.

- Vincko, ako to, že si zo školy nič nepamätaš?
To Peňko Húsenica je inakší žiak! Rozpráva doma všetko, čo sa v škole naučil.
- To je možné, ale on má zo školy kratšiu cestu domov!

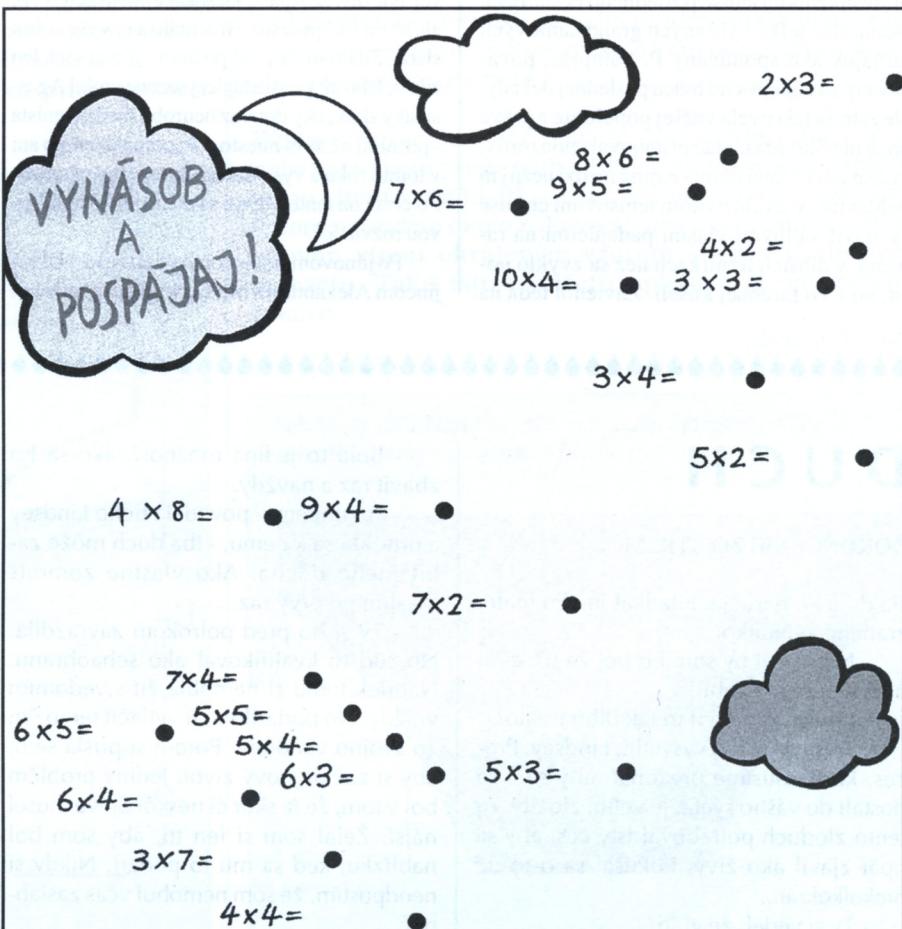
- Najlepší strážca je čert!
- A prečo, prosím ľa?
- Nikdy nespí!

Radia sa dvaja policajti na zástavke MHD:
- Počúvaj, pôjdeme autobusom alebo pešo?
- ... podľa toho, čo pôjde skôr!

MAĽUJTE S NAMI

Čo myslíte, čo je na našom dnešnom obrázku? Dozviete sa to, keď pospájate čísla od najmenšieho po najväčšie. Najprv si však budete musieť precvičiť násobilku. Obrázok pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami.

Z minulého čísla sme vyrebovali nasledujúcich výhercov: Emilu Funkeťovú z Kacvína a Adama Bryja z Podvylka.

VEĽKÝ SHOWMAN

Aby nebolo pochybností, hneď povieme, že ide o známeho amerického tenistu Andrého AGASSIHO, ktorý v tomto roku dosiahol na svetových kurtoch azda najväčšie úspechy. Pripomeňme, že v júni t.r. vyhral grandslamový turnaj na kurtoch Roland Garros v Paríži. V júli sa dostal do finále slávneho turnaja vo Wimbledone, kde po tvrdom boji podľahol svojmu rodákovi Peteovi Samprasovi, a v septembri vyhral v New Yorku ďalší veľký turnaj - US Open. Teda tri finále grand-slamových turnajov, dva majstrovské tituly a 35 víťazstiev na 39 vybojaných zápasov medzi Parížom a New Yorkom. No a postup na prvé miesto v tabuľkách ATP (najlepších tenistov sveta).

Poznamenajme, že v New Yorku sa majstrom USA stal už po druhýkrát (prvý raz v r. 1994). Tak isto vo Wimbledone už raz vybojoval prvenstvo (v r. 1992). Len v Paríži triumfoval po prvýkrát. Zato vo svojej kolekcii má aj titul majstra Australian open, ktorý získal v Melbourne v r. 1995. Je teda jedným z piatich hráčov v dejinách svetového tenisa, ktorým sa podarilo vyhrať všetky štyri najprestížnejšie (grand-slamové) turnaje. Sú to okrem neho: Don Budge, Fred Perry, Roy Emerson a Rod Lawer.

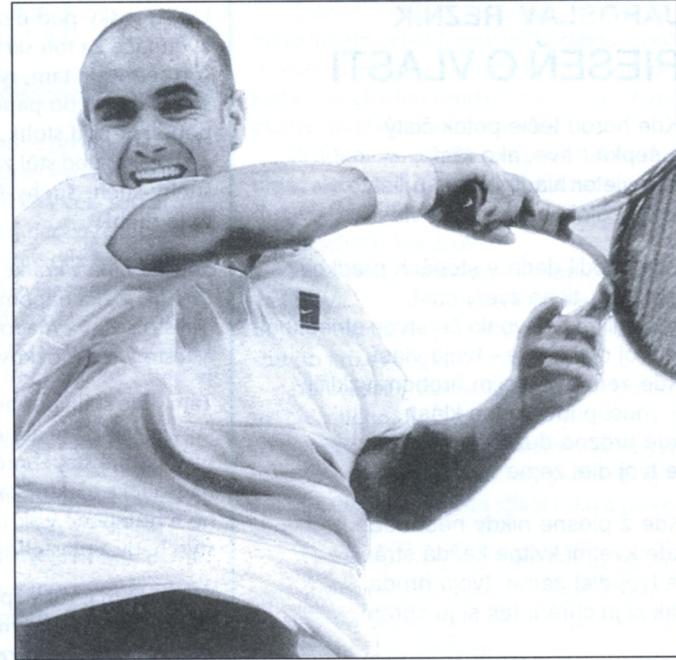
Vráťme sa však k A. Agassimu. Narodil sa pred 29 rokmi v Las Vegas v štáte Nevada, kde podnes aj býva. Je jednou z najvynikajúcejších a určite najprestrejších osobností v profesionálnom tenise posledného desaťročia. Nemá sice toľko vyhraných grandslamových turnajov ako spomínaný P. Sampras, považovaný za najlepšieho hráča poslednej dekády, ale zato sa teší oveľa väčšej popularite a práve on, a nie Sampras, viac prítahoval sponzorov, massmédiá a fanúšikov - najmä medzi nežným pohlavím. V exkluzívnom tenisovom cirkuse sa zjavil s dlhými vlasmi padajúcimi na ramená, v dlhších trenírkach než sa zvyklo nosiť, no a vo farebnej košeli. Zaviedol teda na

kurtoch novú módu, ktorá sa odvtedy asi navždy rozlúčila s tyčinkou pre tenis bielebou. Podmanil si srdcia mladých dievčat, ale aj starších žien, keďže im z kurtov posielal bozky a vyhadzoval na tribúny svoje tričká odhalujúc to, čo mal pod nimi. Hral veľmi dobre, ale ešte lepšie sa predával - na kurte a mimo neho. Veľmi dobrý obchod urobila na ňom firma Nike, samozrejme aj on (výhodnou zmluvou). Po niekoľkých rokoch však Agassi

neočakávané zmenil svoj vzhľad. Ostrihal sa dohola a na hlavu si dal pirátsku šatku. Bol iný, ale stále originálny a prítážlivý. Taky je podnes, aj keď sa už so šatkou rozlúčil. Teraz prítahuje zrak lesknúcou sa lysiňou a náušnicou v uchu, tak ako kedysi vysokou formou.

Pred dvomi rokmi tú formu náhle stratil. Bolo to vtedy, keď sa oženil s hollywoodskou hviezdou Brooke Shieldsovou, ktorá ho vytrhla z ruk oveľa starnej súperky - Barbry Streisandovej. Nie div, že Agassi klesol aj v tabuľkách ATP, ale až na 122. miesto. Hral málo a navyše veľmi slabu. Zdalo sa, že je už po ňom... To sa však len zdalo, lebo už v nasledujúcej sezóne urobil Agassi taký skok, aky doteraz neurobil žiadnen tenista - postúpil až na 6. miesto. Nespolnil tempo ani v tomto roku a vyšplhal na sám vrchol tabuľiek. Po ceste na tento vrchol sa na jar s B. Shieldsovou rozvedol.

Po júnovom finálovom víťazstve nad Ukrajincom Alexandrom Medvedevom v Paríži bol

neobvykle vzrušený a od šťastia skoro plakal. Keď neskôr v New Yorku v päťsetovom boji zdolal Toddha Martina a spolu s pohárom prevezal aj šek na 750 tis. dolárov, vyhlásil, že to boli najkrajšie chvíle v jeho živote. Poznamenajme, že v New Yorku mu tleskala aj... Steffi Grafová, v minulosti tenistka č. 1, ktorá sa nedávno vzdala aktívnej činnosti. Vysvitlo, že jej účasť na všetkých Agassihu zápasoch nebola náhodná. Už dlhší čas sa totiž povráva, že Steffi a André chodia spolu. Vyzerá na to, že sa majú radi a čoskoro sa zoberú.

Nie je vylúčené, že sa André Agassi onejde rozlúči s tenisom, tak ako sa s ním prednedávnom rozlúčila Steffi Grafová. Rok 1999 bol preňho rokom neočakávaných, ale najväčších úspechov. Zaslúžených. V apríli budúceho roka mu však „odbjije“ už tridsiatka. Tažko mu bude zopakovať tohoročné úspechy, dokonca po boku s milujúcou Steffou. A možno práve preto... (js)

DUCH

DOKONČENIE ZO STR. 21

sla do jeho náručia. Hladkal ju ako malé, zranené zvieratko.

- Najradšej by som ho bol za to, čo ti urobil, ešte raz zabil!

- Prečo... prečo ti to tak dlho trvalo?

- To sa dá tažko vysvetliť, Lindsey. Proces, ktorý musíme prekonat, aby sme sa dostali do väčšieho sveta, je veľmi zložitý. Aj tento zloduch potreboval istý čas, aby sa opäť zjavil ako živý. Pokúšal sa o to už niekoľkokrát...

- Ty si vedel, že vráti?

- Bola to jediná možnosť, ako sa ho zbaviť raz a navždy.

- Rozumiem, - povedala ticho Lindsey a pritulila sa k nemu. - Iba duch môže zabiti iného ducha. Ako vlastne zomrel? Myslím po prvý raz...

- Ty si ho pred polrokom zavraždila. No súd to kvalifikoval ako sebaobranu. Napriek tomu si nemohla žiť s vedomím vraždy. No podarilo sa ti vytlačiť tento čin zo svojho vedomia. Potom si prišla sem, aby si začala nový život. Jediný problém bol v tom, že ta skôr či neskôr Steve musel nájsť. Želal som si len to, aby som bol nablízku, keď sa mu to podarí. Nikdy si neodpustím, že som nemohol včas zasiahať.

Lindsey sa dotkla jeho perí, aby ho umlčala: - Teraz si tu a zostaneš pri mne už navždy!

Lee ju pobozkal a ona okamžite zabudla za Steva, jedlo i celý svet. Vzal ju do náručia a odnesol hore do spálne. Opatrne ju položil na posteľ. Sklonil sa a bozkával jej chvejúce sa telo.

- Milujem ťa, Lindsey. A nikdy ťa neopustím. Budem balzamom na tvoje bolesti.

Ked potom ruka v ruke zišli dolu do obývačky, tam, kde pred niekoľkými hodinami ležalo mŕtve Stevovo telo, nebolo už nič. Len skrútený bič a lesknúca sa dýka...

(International express č. 45/98)

UPLEŤME SI PULÓVER

Bliží sa zima, počas ktorej sa každý z nás snaží obliekať teplejšie, aby sme sa vyhli prechladnutiu. K najtypickejším druhom oblečenia v takomto období patria práve svetre a pulóvre. Jeden z nich - s farebnými plôškami - dnes predstavujeme a tým, čo majú čas, súčasne navrhujeme, aby si ho sami upletli. Naše údaje sú na veľkosť 40-42. Pri pletení postupujte podľa pripojenej schémy strihu.

Spotreba materiálu: 300 g antracitovej vlny (na základ), 80 g tehlovej, 70 g tmavotyrkysovej a 50 g čiernej angory (na vpletanie plôšok). Ihlice č. 3 a 4, okrúhla ihlica č. 3.

VZORY

Okrajový vzor - 1 očko hladko, 1 očko obrátene;

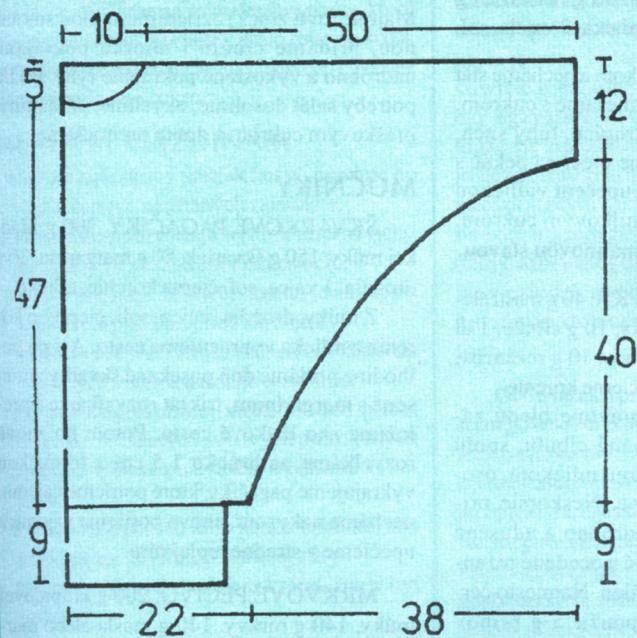
Džersejový vzor - licová strana hladko, rubová obrátene;

Farebné plôšky - vpletáte džersejovým vzorom angorovou vlnou podľa pripojenej predlohy. Jednotlivé farby sú vyznačené číslami: 1 - antracitová, 2 - čierna, 3 - tehlová, 4 - tmavotyrkysová.

Skúška očiek: 21 očiek a 28 riadkov = 10 x 10 cm.

Predný diel: Na ihlice č. 3 nahodite antracitovou vlnou 91 očiek a pletiete okrajovým vzorom 9 cm. V práci počračujete na ihliciach č. 4 džersejovým vzorom a vpletáte farebné plôšky podľa pripojenej predlohy. Súčasne na rozšírenie pulôvra a kimonový rukáv pridávate v každom druhom riadku na obidvoch stranách 32 x 1 očko, 32 x 2 očká a 1 x 3 očká. Súčasne vo výške 56 cm od začiatku práce uzavrite na priečrnik prostredních 23 očiek. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priečrnik uzavriete ešte v každom druhom riadku na obidvoch stranách 2 x 3, 1 x 2 a 1 x 1. Vo výške 61 cm od začiatku práce pletenie naraz uzavriete.

Schéma strihu pulôvra

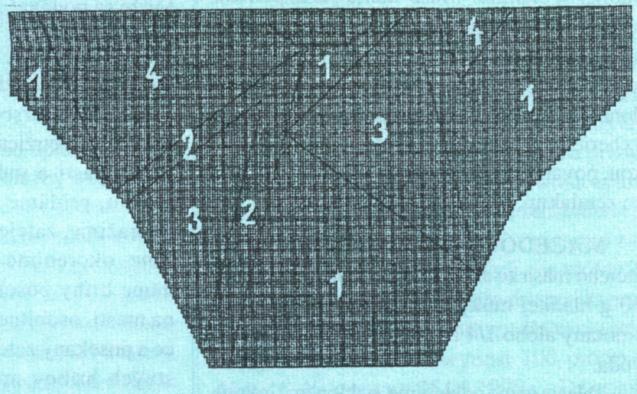

Zadný diel: pletiete tak isto ako predný, ibaže neuberáte očká na priečrnik, ale vo výške 61 cm od začiatku práce pletenie naraz uzavriete.

Vypracovanie: pulôver zošijete, na okrúhlu ihlicu č. 3 naberiete okolo priečrníka 100 očiek a pletiete antracitovou vlnou stále hladko 7 cm. Pletenie naraz uzavriete. Potom naberiete okolo rukáva 45 očiek a upletiete antracitovou vlnou okrajovým vzorom štvorcennimetrovú manžetu. Takú istú manžetu upletiete aj na druhom rukáve.

(Život č. 47/95)

Schéma, podľa ktorého vpletáte na pulôver farebné plôšky. Jednotlivé farby sú vyznačené číslami

CHOROBY BYDŁA

Zaraza rzęsistkowa. Choroba ta, zwana również ronieniem rzęsistkowym, jest schorzeniem wywoływanym przez malutkiego pasozyta widocznego tylko pod mikroskopem, zwanego rzęsistkiem bydlęcym. Żyje on głównie w narządach rozrodczych krów i buhajów, wywołując stany zapalne i poronienia. W przypadku krów żyje on w wydzielinie macicy, natomiast u buhajów w nasieniu a także w jamie napletkowej. Choroba przenoszona jest przeważnie przez chore zwierzęta na zdrowe w czasie krycia, lub przez człowieka obsługującego zwierzęta za pośrednictwem przedmiotów używanych w oborze, albo poprzez zakażoną ściółkę.

Najbardziej widocznym objawem zarazy rzęsistkowej jest poronienie między drugim a trzecim miesiącem cielności. Jeżeli jednak poronienie następuje szybciej, w pierwszych tygodniach ciąży, może być wogóle nieauważone przez właściciela. Po poronieniu krowy zazwyczaj jałowiąją, gdyż zagnieźdzają-

nie się rzęsistka w macicy powoduje ropne zapalenie. W macicy gromadzi się wówczas znaczna ilość ropy, dochodząca nierzadko nawet do kilku litrów. Na błonie śluzowej pochwy tworzą się niewielkie wrzodziki.

U buhajów zaraza rzęsistkowa przebiega bez widocznych objawów. Czasami jednak powstaje obrzęk napletka oraz małe guzki i wrzody na jego wewnętrznej powierzchni. Z napletka wypływa wówczas ropa. Choroba ta zazwyczaj trwa dłużej i jest bardzo trudna do wyleczenia. Rozpoznać ją można tylko na podstawie dokładnego badania laboratoryjnego wydzielin y pochwy lub napletka. Dlatego w razie zauważenia opisanych objawów, a zwłaszcza po poronieniu lub po dłuższym okresie niezacielenia się krowy, należy koniecznie wezwać lekarza.

Choroba rozprzestrzenia się przede wszystkim w czasie krycia, dlatego też wszystkie buhaje używane do rozródów muszą być badane przez lekarza. Wszystkie krowy, które poroniły i nie mogą się zacielić oraz te, u których z narządów rodnych wypływa ropa, należy przed pokryciem bezwzględnie zbadać. Po stwierdzeniu wczesnego ronienia choćby u jednej sztuki w oborze należy poddać badaniu wszystkie pozostałe krowy. Najlepszym jednak sposobem za-

pobiegania ronieniu jest sztuczne unasienianie, gdyż nasienie używane do zapłodnienia pochodzi od zdrowych rozpłodników.

Krwawy mocz. Krwawy mocz lub inaczej mówiąc chorobę leśną wywołuje mały pasozyt żyjący i rozmnażający się we krwi bydła. Pasozyt ten przenoszony jest z chorego zwierzęcia na zdrowe przez kleszcze żywiące się krwią bydła. Kleszcz siada na skórze chorego zwierzęcia, wysysa krew, a wraz z nią również pasozyty. Następnie siada na drugim zwierzęciu, znów nakluwa skórę i przy tej czynności pasozyty dostają się do krwi zdrowego zwierzęcia.

Kleszcze żyją na wilgotnych, podmokłych pastwiskach porośniętych krzewami oraz w okolicach leśnych. Dlatego też w takich właśnie okolicach bydło najczęściej zapada na tę chorobę. Krwawy mocz występuje przeważnie w okresie od maja do września, a najczęściej jest spotykany w czerwcu i lipcu. Chorze zwierzę staje się ospale, je niechętnie, nie reaguje na wołanie i hałaś oraz nie przeżuwa. Wydajność mleczna krowy zmniejsza się, mleko ma zabarwienie żółte lub czerwone i gorzki smak. Pojawia się biegunka, przy czym kał zawiera domieszkę krwi a mocz przybiera

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

CIGÁNSKÉ PEČENÉ. 500 g hovádzkeho mäsa, 40 g masti, 20 g cibule, 100 g koreňovej zeleniny, 40 g slaniny, 100 g kyslých uhoriek, 10 g hladkej múky, čierne korenie, soľ, voda.

Hovádzie mäso v celku umyjeme a nožom narežeme otvory, do ktorých striedavo vkladáme na trojuholníky pokrájanú zeleninu, kyslé uhorky a slaninu. Mäso dáme na zapenenú cibuľu, pridáme zvyšok pokrájanej zeleniny, uhoriek a slaniny, celé čierne korenie, soľ, podlejeme vodou a prikryté v rúre dusíme. Pred dohotovením odkryté dopečieme. Mäkké mäso vyberieme a pokrájame. Šťavu zaprášime múkom, povaříme a nalejeme na mäso. Podávame so zemiakmi, ryžou alebo tarhoňou.

MACEDÓNSKÉ TELACIE. 400 g telacieho mäsa zo stehna, 20 g masti alebo oleja, 30 g hladkej múky, 5 g cukru, 1,5 dl kyslej smotany alebo 1/4 l mlieka, kôpor, ocot, soľ, voda.

Telacie rezne odblaníme, naklopeme, okraje narežeme, opečieme na masti, posolíme, pod-

lejeme vodou a dusíme. Udušené rezne zahustíme zátrepkou z kyslej smotany a múky a povaříme. Nakoniec pridáme posekaný kôpor, cukor a ocot podľa chuti. Podávame s rezancami, ryžou, knedľou alebo tarhoňou.

KRUPICOVÝ TRHANEC. 200 g krupice, 80 g práškového cukru, 60 g masla, 20 g cukru na posypanie, 1/4 l mlieka, 2 vajcia, soľ.

Krupicu zalejeme mliekom a necháme stáť asi štvrt hodiny. Žltky vymiešame s cukrom, pridáme soľ, namočenú krupicu, tuhý sneh, zláhka premiešame a dáme piecť na pekáč s rozpusteným maslom. Po upečení vidličkou potrháme a posypeme vanilkovým cukrom. Môže sa podávať poliati malinovou šťavou.

SEDLIACKA POLIEVKA. 40 g masti alebo oleja, 20 g hladkej múky, 10 g cibule, 1 l mlieka, 40 g čerstvých hrívov, 10 g rezancov, soľ, zelený petržlen, mleté čierne koreniny.

Z masti a múky pripravíme bledú zápražku, pridáme postrúhanú cibuľu, spolu popräžime, zalejeme vodou, mliekom, osolíme, okoreníme a varíme. Neskoršie pridáme hríby posekané nadrobno a udušené na masti, osobitne uvarené a ocedené rezance a posekaný zelený petržlen. Namiesto čerstvých hrívov môžeme použiť 5 g hrívov sušených.

ŠALÁTY

RYBÍ ŠALÁT S MAJONÉZOU. 250 g kyslých rýb, 80 g oleja, 1 žltok, 50 g kyslých uhoriek, 30 g cibule, 1 dl kyslej smotany, soľ, horčica, práškový cukor, ocot.

Žltok miešame so soľou a lyžičkou horčice a za stáleho miešania prikvapkávame olej. Majonézovú zmes rozriedime kyslou smotanou, pridáme cibulu i uhorku pokrájané nadrobno a vykostené pokrájané ryby. Podľa potreby šalát dosolíme, okyslíme, prisládime práškovým cukrom a dobre premiešame.

MÚČNIKY

ŠKVARKOVÉ PAGÁČIKY. 300 g hladkej múky, 150 g škvareiek, 80 g margarínu, 20 g droždia, 1 vajce, soľ, čierne koreniny, mlieko.

Z múky, droždia, vajca, soli, čierneho koreniny a mlieka vypracujeme cesto. Asi po polohode pridáme doň posekané škvarky zmiesené s margarínom, trikrát rozvalkáme a preložíme ako lístkové cesto. Potom ho znova rozvalkáme na hrúbku 1,5 cm a formičkou vykrajujeme pagáčiky, ktoré potrieme vajcom, necháme nakysnúť, znova potrieme vajcom a upečieme v stredne teplej rúre.

MRKVOVÉ PEČIVO. 200 g krupicovej múky, 140 g mrkví, 140 g masla alebo margarínu, 1/2 balíčka prášku do pečiva, 1 lyžica

charakterystyczną czerwoną barwę. Zwierzę chudnie, na podbrzuszu mogą pojawić się obrzęki.

Jeśli chore zwierzę nie padnie po 3 - 6 dniach, to mniej więcej po około 2 tygodniach powraca do zdrowia. Odzyskanie pełni sił następuje jednak powoli. Chory zwierzę należy pozostawić w całkowitym spokoju w oborze lub na dworze (najlepiej w zaciemnionym miejscu), żywic trawą, sianem, poidłem z otrąb pszennych i podawać do picia dużo wody. Zwierzę może uratować tylko szybka pomoc lekarska. Oczywiście ze skóry zwierząt należy usunąć wszystkie kleszcze i zniszczyć je.

Ponieważ roznosiciele choroby, czyli kleszcze, żyją z reguły na podmokłych pastwiskach, należy takie pastwiska osuszać. Ponieważ bydło zazwyczaj osłabione po okresie zimy wykazuje małą odporność na chorobę, należy przy najmniej wiosną unikać wypasania go na takich niebezpiecznych pastwiskach. Z drugiej strony pastwiska, o których wiemy, że są mocno zakażone, należy co najmniej na jeden rok wyłączyć z użytkowania, albo wypasać na nim tylko owce. Straty obniża się też przez okresowe zmywanie skóry zwierząt płynami zabijającymi kleszcze. (js)

mleka, 150 g lekváru, 30 g práškového cukru na posypanie, sol, citrónová kôra.

Očistenú, uvarenú mrkvu pretrime cez sito. Tuk rozdrobíme s múkou, pridáme pretretú mrkvu, prášok do pečiva, postrúhanú citrónovú kôru, sol, mlieko a vypracujeme cesto. Na pomúčenom lopári ho rozvalkáme asi na hrúbku stebla a pokrájame na rovnaké štvorčeky, ktoré plníme lekvárom. Štvorček preložíme do kríza, pridačíme a dáme na suchý plech upiecť. Upečené pečivo posypeme cukrom.

MĽADÝM GAZDINÁM

- Aby bol rajčiakový pretlak hustý, musíme ho variť z čerstvo natrhaných rajčiakov.
- Ovocné kompoty majú byť len mierne osladene, aby sa nezastrela chuť ovocia.
- Strukoviny, napr. hrach či fazuľu, je najlepšie namočiť aspoň deň pred varením.
- Strukoviny nesčervívejú, keď ich odložíme do vzdúšných vreciek a trochu posolíme.
- Ak pokrm presolíme, môžeme doň pridať niekoľko očistených surových pokrájaných zemiakov, ktoré po uvarení z pokrmu vyberieme.
- Staršie tvrdé pečivo nám pekne zmäkne, ak ho dáme na chvíľu do horúcej rúry.
- Aby sa horúci závin dobre krájal, musí byť prikryty.
- Máso pred dusením je najlepšie trochu opieť na masti, aby zostalo štavnaté. (js)

PRAWNIK

ZASIEDZENIE

Jeśli kupiliśmy np. dom czy działkę i nie spisaliśmy umowy kupna w kancelarii adwokackiej w formie aktu notarialnego, lecz zawarliśmy umowę pisemną, to taka umowa nie jest ważna. Nawet gdy nieruchomość użytkowana jest przez nas (czy naszą rodzinę) wiele lat, w świetle przepisów prawa nie jesteśmy jej właścicielami. Aby potwierdzić nasze prawo własności, musimy wystąpić do sądu (w którego okręgu położona jest nieruchomość) z wnioskiem o zasiedzenie.

Wniosek będzie korzystnie dla nas rozpatrzony, jeżeli: posiadamy nieruchomość nieprzerwanie od 20 lat w tzw. dobrej wierze (czyli byliśmy przekonani, że jest ona naszą własnością) lub nieprzerwanie od 30 lat w tzw. złej wierze (wiedzieliśmy, że nie należy ona do nas). Przez ten czas powinniśmy się zachowywać jak właściciele nieruchomości, tzn. użytkować ją, remontować, ponosić wszelkie opłaty, płacić podatek itp. (Art. 172-175 kodeksu cywilnego).

ODROCZENIE SLUŽBY WOJSKOWEJ

Od 1 lipca br. zmieniły się zasady udzielania poborowemu odroczenia zasadniczej służby wojskowej. Z wnioskiem o odroczenie może wystąpić np. poborowy, który opiekuje się członkami swojej rodziny. Chodzi tutaj o sprawowanie bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny, z którym wspólnie mieszka. Powinna to być osoba, która nie ukończyła jeszcze 16 lat lub została uznana za całkowicie niezdolną do pracy i do samodzielnej egzystencji. O odroczenie poborowy może się starać również wtedy, gdy sprawuje bezpośrednią opiekę nad wspólnie z nim mieszkającym krewnym, który ukończył 75 lat i nie ma innego pełnoletniego członka rodziny, który mógłby się nim opiekować. Ten inny członek rodziny powinien być bliższy lub równy stopniem pokrewieństwa z poborowym.

Obowiązek sprawowania opieki jest czwartym powodem odroczenia służby wojskowej, lecz o opiece musi orzec sąd w wyroku. Odroczenie następuje wtedy na okres sprawowania tej opieki (na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy). Innym powodem odroczenia bywa konieczność załatwienia spraw związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa. Wtedy odroczenie można uzyskać jeden raz, w wymiarze od 3 do 12 miesięcy.

Odroczenie mogą się też starać młodzi mężczyźni, którzy się uczą lub studują. Odroczenie zostaje udzielone (na wniosek osoby zainteresowanej) na czas trwania nauki. Nie można z niego korzystać dłużej niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym poborowy kończy 27 lat. Podobnie jest wtedy, gdy osoba ta uczy się w zakładzie kształcenia nauczycieli. Jeżeli poborowy uczy się w szkole średniej, policealnej lub pomaturalnej, to może otrzymać odroczenie na czas pobierania nauki, ale nie dłużej niż do końca roku szkolnego, w którym kończy 22 lata. Gdy zostanie skreślony z listy studentów, wtedy traci prawo do udzielonego odroczenia z powodu nauki.

Na poborowym, który korzysta z odroczenia, ciągą dodatkowe obowiązki: po zakończeniu roku szkolnego albo studiów (ale nie później niż w ciągu 14 dni od rozpoczęcia nowego roku szkolnego czy studiów) powinien przedstawić w WKU zaświadczenie o ukończeniu poprzedniego i rozpoczęciu nowego roku nauki. Jeśli absolwent szkoły wyższej bezpośrednio po ukończeniu studiów rozpoczął naukę na studiach doktoranckich (dziennech), może złożyć wniosek o dalsze odroczenie. (Ust. z 07.05.99 r., Dz. U. nr. 50, poz. 500)

ŚWIADCZENIE REHABILITACYJNE

Jeżeli długo chorowaliśmy, pobierając przez 6 albo 9 miesięcy «zasiłek chorobowy», i jeśli utraciliśmy już prawo do tego zasiłku, to możemy starać się o świadczenie rehabilitacyjne. Aby go otrzymać, musimy spełniać dwa warunki: być w dalszym ciągu niezdolnym do pracy oraz mieć możliwość odzyskania zdolności do pracy po przeprowadzeniu dalszego leczenia lub rehabilitacji. O tym, czy rukuje my odzyskanie zdolności do pracy, orzeka lekarz orzecznik ZUS. Świadczenie rehabilitacyjne możemy pobierać przez okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, ale nie dłużej niż przez 12 miesięcy. O tym, jak długo będziemy go otrzymywać, decyduje orzecznik ZUS.

Nie każdy chory spełniający wyżej wymienione wymogi może otrzymać świadczenie rehabilitacyjne. Nie przysługuje ono bowiem osobie, która ma prawo do: emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, zasiłku dla bezrobotnych lub świadczenia przedemerytalnego. Świadczenie rehabilitacyjne wynosi 75 procent podstawy wymiaru zasiłku chorobowego. Ale jeżeli niezdolność powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub w pracy, bądź też przypadła w okresie ciąży, to świadczenie wynosi 100 procent. (Art. 18-19 ustawy z 25.06.1999 r. - Dziennik Ustaw nr. 60, poz. 636).

HVIEZDY O NÁS**STRELEČ**

(23.11.-21.12.)

K všetkým problémom vo svojej profesií pristupuješ spontánne a snád až príliš emocionálne. Naskytne sa ti možnosť zmeniť zamestnanie, ktoré súčasne bude lepšie platené, ale ti nenechá veľa času na osobný život. Nezabúdaj, že tvoj organizmus nie je zo železa a tiež potrebuje uvoľnenie a odpočinok. Práve teraz by sa ti zišlo pári dňovolenky.

KOZOROŽEC

(22.12.-20.1.)

V najbližom období sa v práci čakajú dobré dni a úspechy. Nie je vylúčená ani výhodná a zaujímavá služobná cesta, ktorá ti priniesie nielen nové skúsenosti, ale aj finančný prospech. V osobnom živote nebude najlepšie, doma dôjde k nedorozumeniam a súčasne stratís dôveru k doteraz veľmi spofahlivej osobe. Zato financie a zdravie budú v poriadku.

VODNÁR

(21.1.-18.2.)

Tvoje úspechy veľmi dráždia tvých odporcov. Aby si svoje úspechy upevnil, musíš sa sústredíť, konáť metodicky, dôsledne, ale aj diplomaticky. Nebude to pre teba ľahké, keďže si plný energie a chuti do práce. Neočakávané stretnutie ti priniesie nové dojmy. Nezabudni tiež odpísať na list, ktorý už dlho čaká na odpoveď.

RYBY

(19.2.-20.3.)

V práci tvoja autorita rastie a upevňuje sa tvoje postavenie. V najbližšom čase budeš veľmi zaneprázdný, keďže musíš zastúpiť nemocného kolegu. Zložité osobné a finančné problémy sa ti podarí vyriešiť, v tom aj komplikované citové záležitosti. Doma sa čaká veľké rodinné stretnutie za účasti príbuzných, ktorých si nevidel celé roky.

BARAN

(21.3.-20.4.)

Onedlho sa budeš musieť energeticky pustiť do diela. Na vyriešenie čaká totiž príliš veľa záležitostí, s ktorými už nemôžeš dlhšie otálať. Keďto nedokážeš, veľa stratís. Vec, ktorá fa už dávno trápi, ti ani teraz nedá pokoj. Aj keďto skrývaš, nadalej fa prenasleduje. Až kdesi koncom mesiaca sa všetko konečne ujasní. Na záver fa čaká stretnutie v spoločnosti veľmi milých osôb.

BÝK

(21.4.-20.5.)

Zdá sa, že si zbytočne komplikuješ život. To, čo budeš musieť v najbližšom čase vybaviť, je vlastne celkom jednoduché, ak si to samozrejme nebudeš sám stáňovať. Situáciu ti uľahčí čiasi pomoc a dobrá rada. Koncom mesiaca sa stretnieš s veľmi milou osobou. Chod na toto stretnutie a nebudeš ľutovať. Tvoju náladu ti zlepší aj celkom dobrá finančná situácia.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

Nebolo by od veci, keby si sa opäť vrátil k záležitosti, ktorú si nedávno odložil a ktorá nadalej čaká na vyriešenie. Práve teraz sa ti k tomu naskytne vhodná príležitosť. Veľmi fa prekvapí čiasi neočakávaná priateľstvo a priateľský vzťah. Snaž sa to doceniť a pokús sa aj ty prejavíť podobnú priateľstvo, srdečnosť a vďačnosť tejto osobe. Dobré správy ti pomôžu konáť účinne a rýchle.

RAK

(22.6.-22.7.)

Prvá časť mesiaca uplynne v znamení radosti a dobrej nálady. V hlave sa ti črtajú nové plány, aj keď nie si si istý, či ich chceš uskutočniť. Porozmýšľaj o tom ešte raz. Ba nielen to, vypočuj si aj mienku iných, čo si myslia o tvojich plánoch. V osobnom živote musíš vyriešiť dilemu: buď lákavé slobodné dobrodružstvo, alebo zachovanie doterajších solídnych, srdečných rodinných vzťahov.

ĽEV

(23.7.-23.8.)

Všetko nasvedčuje tomu, že sa blížia dobré dni. Predovšetkým môžeš počítať s úspechom v záležitostach, ktoré sa doteraz nechýbaliby z miesta. Zmení sa tvoja pracovná náplň: nebudeš mať menej práce, ale bude rozmanitejšia a zaujímavejšia. Rozhovor s istou osobou, ktorá ti je naklonená, ti pomôže veľa pochopíť. Finančná situácia, v minulom mesiaci dosť kritická, sa zlepší.

DÁVNA

(24.8.-23.9.)

Po nepokojnom začiatku mesiaca, ktorý prinesie celý rad rôznych súkromných problémov, sporov a iných konfliktov, prídu kľudnejšie dni. Získaš vnútorný pokoj a zbabíš sa aj istej agresivity voči svojmu okoliu. Naskytne sa ti príležitosť upraviť aj niektoré sporné záležitosti v zamestnaní, najmä finančné. Neustupuj - za dobrú prácu máš právo aj na dobrú odmenu.

VÁHY

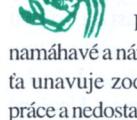
(24.9.-23.10.)

Celkom príjemný a pokojný mesiac. V práci milé ovzdušie a zaujímavé perspektívy. V oblasti osobných stykov sa naskytne nové spoločenské kontakty. Budete mať príležitosť vyniknúť v spoločnosti vtipom a inteligenciou. Plánovaná cesta, ktorá fa čaká, trochu naruší tvoj domáci rozpočet. Dobre si rozmysli, či ti vystačia peniaze na všetky výdavky. So zdravím je všetko v poriadku.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

Prvé dni mesiaca budú pre teba dosť namáhavé a náročné, najmä v zamestnaní. Najviac fa unavuje zodpovednosť, množstvo naliehavých práce a nedostatok času. Keďto tvoje nervy vydrižia do polovice mesiaca, situácia sa začne zlepšovať a budeš sa môcť venovať aj realizácii svojich osobných plánov. Doma sa čaká nával hostí, ale aj výdavkov, ktoré sa s tým spájajú. (js)

NÁŠ TEST**Správate sa niekedy príliš banálne?****1. Prejavujete snahu príjemne oživiť spoločnosť?**

- a/ Len keď som si istý, že sa mi to podarí - 5; b/ Ja dokážem tárať donekonečna - 1; c/ Najradšej som, ak sa môžem posťažovať - 2; d/ Ak mi niečo vtipné napadne - 4.

2. Čo vo vás pretrváva po zhliadnutí filmového predstavenia?

- a/ Spravidla dej filmu - 5; b/ Skutočnosť, či bol v kine veľa ľudí - 2; c/ Stvárnenie hlavných hrdinov - 4; d/ Zlosť pri čakaní pred šatňou - 1.

3. Čo by nemalo chýbať pri skrášľovaní bytu?

- a/ Aby v popredí bola moja fotografia - 1; b/ Súlad nábytku a malovky - 3; c/ Soška trpaslíka - 2; d/ Niekoľko pekných obrazov - 5.

4. Na čo najradšej spomíname po skončení turistického zájazdu?

- a/ Na kultúru a historické pamiatky - 5; b/ Na dobrý obed - 1; c/ Na moje nadšenie vyvolané krásou prírody - 5; d/ Na dobre chladené pivo - 1.

5. Snažíte sa byť vtipný?

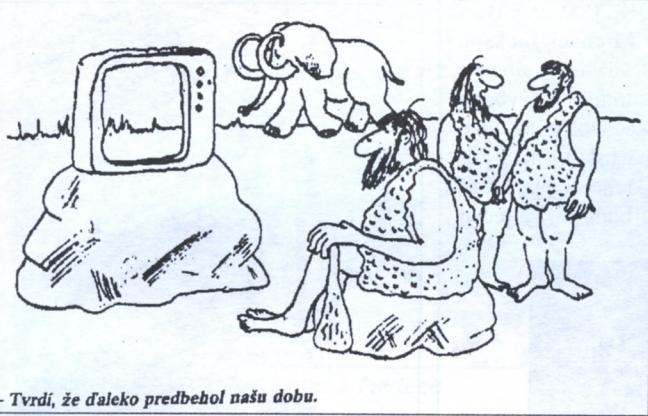
- a/ Najradšej rozprávam neslušné vtipy - 2; b/ Ak mám istotu, že to vyznie vtipne - 5; c/ Mám rád výrazy hrubšieho zrna - 1; d/ Teším sa, ak sa tak môžem prejavíť - 4.

6. Aká téma rozhovoru vás najviac zaujíma ?

- a/ Vyberaných jedlách - 2; b/ O neznámych krajinách - 4; c/ O mojich starostiah - 1; d/ O súčasných udalostiah - 5.

7. Viete počúvať iných?

- a/ Radšej počúvam seba - 2; b/ Dokážem počúvať všetky zaujímavosti - 5; c/ Najradšej som, ak mám slovo ja - 1; d/ Pri počúvaní viem byť trpezlivý - 4.

- Tvrdí, že ďaleko predbehol našu dobu.

Manželka vyčíta manželovi:

- Kde sa stále túlaš? Už ťa vídám sotva dva dni v týždni!

- Ja teba tiež a nesťaňujem sa...

* * *

Službukanajúci policajt zdvihne slúchadlo a počuje:

- Pomoc, pomôžte mi, do izby vošla mačka!

- Čo na tom? Pre takú maličkost nás vyrušujewte? Kto volá?

- Papagáj.

* * *

Zlatá svadba. Päťdesiat rokov prežitých spolu. Manžel požiada manželku:

- Poklad môj, prosím ťa misu s jablkami! Kvietoček, podaj mi nožík! Slniečko, daj mi, prosím ťa, pohár s vínom! Milučká, podaj mi chlieb!

Bože, aký ste milý! - hovorí host. Päťdesiat rokov spolu - a také nežnosti!

- Keď ja som zabudol jej meno! - vysvetľuje muž.

* * *

- Novotný, vieš robiť po výpití fľaše vodky?

- Viem.

- A keď vypiješ liter vodky?

- Viem.

- A keď vypiješ dva litre?

- No, vtedy už nemôžem robiť, ale môžem byť vedúcim.

* * *

Angličan a Švéd hrajú golf. Okolo nich prechádza pohrebny sprievod. Angličan si dá dole čiapku a skloní hlavu. Taktô stojí dlhšiu chvíľu. Potom si dá čiapku na hlavu a vráti sa k hre.

- Aké dojímavé gesto, - hovorí Švéd.

- To nie je gesto. - odpovie Angličan, - päťdesiat rokov som bol s ňou ženatý.

* * *

- Je to pravda, že ty a Vlado niečo...

- Prosím ťa! Čo všetko si ľudia nevymyslia! Máme dve deti, ale nič viac medzi nami nie je.

* * *

- Počúvajte, - vráv lekár pacientovi, - keď tak kašlete, mali by ste prestať fajčiť a piť pivo, víno a tuhé...

- A vy myslíte, pán doktor, že by som mal iba kašlať?

* * *

- Včera som vás videl v kaviarne s mladou peknou dievčinou. To bola dcéra?

- Ovšem, to bola dcéra, ale nehvorte o tom nič mojej manželke.

MENO VEŠTÍ

VIKTOR - prítažlivé, jasné, teplé a vôbec dobré meno, aj keď na Spiši či Orave zatial dosť zriedkavé.

Je to najčastejšie človek so svetlohnedými alebo tmavohnedými, obyčajne kučeravými vlasmi. Býva pomerne nízky, zavalitý, niekedy aj priemerne vysoký, ale vždy silný. Má sivé, hnedé alebo aj čierne oči. Už od najmladších rokov je veľmi živý a pohyblivý, má rád spoločnosť, ale aj výtržnosť. V škole sa učí priemerne, ale keďže má technické nadanie, často pokračuje vo vzdelení na priemyslovke a niekedy aj na vysokej škole. Je veľmi preffíkaný, trochu sebecký, preto sa vie dobre stará o svoje záujmy. Pochádza obyčajne z mnichodetnej a pomerne chudobnej roľníckej bud' robotníckej rodiny. Od najmladších rokov má dosť tažký život. Často sa dostáva do tažkých situácií, z ktorých len s najväčšou námahou nachádzá východisko. Žení sa pomerne skoro, obyčajne z lásky, aj keď ho manželka, ktorú si vybral, niekedy klame, a preto len kvôli defom žijú spolu v jednej rodine.

Keď je Viktorovo manželstvo bezdetné, rozvádzia sa. Je to však zriedkavo. Viktor máva v manželstve obyčajne dve deti - dcéru a syna, ktorým sa snaží byť starostlivým otcom. V zamestnaní ho povážujú za dosť pomalého a nevelmi zaujímavého, aj keď solídneho pracovníka, ktorého však vďaka družnej, priateľskej povahе majú radi.

Niektoř ľudia s týmto menom sú tak trochu hazardéria a radi si občas vypijú, čo býva príčinou manželských hádok. Viktor býva dobrým vodičom, roľníkom, mechanikom, ale niekedy aj inžinierom. Jeho matka, ináč veľmi temperamentná žena, ho v mladosti dosť zanedbáva. Zase otec, ktorý je príliš zapracovaný, často nemá pre syna čas, preto sa chlapec odcudzuje a cíti sa osamelý. Keď sa žení po druhý raz, berie si spravidla trochu staršiu a energickú ženu, ktorá sa oňho veľmi stará a je mu verná. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je vo veku od 40 do 50 rokov. Občas choravie na oči buď srdcovú neurózu. Dožíva sa však pomerne vysokého veku. (js)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Lampu vidieť horieť - nadchádzajú pre teba pekné, šťastné časy; zhasínať - utrpenie; niesť ju - dostal si sa na správnu cestu; rozsvietiť ju - šťastie. Lekára vidieť - strata, ktorú rýchlo nahradíš; hovoriť s ním - tvoje nádeje sa upevnia; vidieť ho operovať - pre nemocných uzdravenie, pre zdravých nemoc.

Les vidieť horieť - smútok a neprijemnosti; trnavý a hustý - budeš mať problémy v podnikaní; prechádzať sa po ňom - najdeš spokojnosť; pekný zelený - šťastný sobáš; holý - pošmúrna budúcnosť; spievať v ňom - spokojné dni; klčovať ho - dosiahneš majetok.

Lev v kletke - zvítazíš nad svojimi nepriateľmi.

Lupiča vidieť - ohrozujú ťa nepriatelia.

Lyžica - budeš mať dosť potravy.

Mak jesť - zabudni na svoje nereálne plány; vidieť kvitnúť - niekto bude o tebe klebetiť; trhať - zmyselná láska.

Matka, vidieť ju - tvoje plány sa vydaria; hovoriť s ňou - musíš sa nad sebou zamyslieť; vidieť zomrelú - dlhý život; vidieť ju umierať - starostí, smútok.

Mäso jesť - nemoc; variť - čakajú ťa veľké výdavky; surové jesť - najdeš príaznivca; zapáchajúce - dievča (chlapec) ta odmietne; vidieť pripravovať - dedičstvo.

Medveda vidieť - čaká ťa nejaká väčšia výhra, zisk.

Most vidieť - šťastie v podnikaní; ísť po ňom - vzdaj sa svojich plánov; prechádzať pod ním - rýchlo dojdeš k cielu; vidieť padať - utrpenie pre neveru.

Mravce, ležať na nich - životné problémy; šliapať po nich - zvítazíš nad svojimi nepriateľmi; žlté - tvoje obchody sa nevydaria. (js)

8. Snažíte sa vylepšiť si imidž?

a/Nie - 1; b/ Dbám na svoj vzhľad i oblečenie - 4; c/ Je mi dobre aj bez toho - 2; d/ Snažím sa zveľaďovať svoje duchovné bohatstvo - 5.

HODNOTEINIE

8-16 bodov: Nemalo by vám byť jedno, ako vás vníma vaše okolie. Porozprávajte sa s niekým, komu dôverujete. Ak si postupne vypočujete viac názorov, potom sa vypočítajte.

17-32 bodov: Príliš banálne prejavy vo vašom správaní vás neohrozujú. Nebudte však príliš zahľadený do seba a občas sa kontrolujte, či sa niekomu nevnučujete.

33-40 bodov: Vaše prejavy okolie primerane oceňuje. Využite svoje prednosti na ovplyvňovanie okolia. (js)

HVIEZDA OŠEDIVELA. Shanon Doherty (28), hviezda populárneho amerického televízneho seriálu *Beverly Hills 90210* sa nemohla ubrániť výkriku zdesenia potom, keď sa raz ráno zobudila a pozrela sa do zrkadla. Totiž keď Shanon v predchádzajúci večer išla spať, jej vlasy mali gaštanovú farbu a teraz zbadala v zrkadle ženu so sivými vlasmi. - To nemôžem byť ja! - vykríkla zdesená herečka, ktorá nemôže pochopiť, prečo za jedinú noc jej vlasy zosiveli. Shanon Doherty sa však vie starať o svoje záujmy. Rýchlo vyhľadala kliniku, ktorá sa zaoberá chorobami kože a vlasov.

Súčasne požiadala producentov seriálu „Charmed“ (Čarujúci), v ktorom teraz vystupuje, aby jej vrátili výdavky za liečenie. Samozrejme, súhlasili a do každého účtu za liečenie jej budú dopĺňať 200 dolárov. Na snímke: Shanon Dohertyová.

DRUHÉ VÝROČIE SMRTI PRINCEZNE DIANY. Nedávno uplynuli už dva roky, ako tragicky zomrela princezná z Welsu, nazývaná aj „kráľovná ľudských sŕdc“ či „ruža“ Diana Spencerová. Bývalá manželka nástupcu anglického trónu princa Karola, zahynula 31. augusta 1997 spolu so svojím milencom Dodiom al-Fayedom v jednom z parížskych tunelov. Francúzska polícia zistila, že bezprostred-

nou príčinou nehody bola nadmerná rýchlosť a to, že vodič Dianinho Mercedesa viedol automobil v podnapitom stave. Už snáď iba otec Dodiego, egyptský miliardár Mohammed al-Fayed verí, že za touto tragédiou stála britská výzvedná služba. Hoci sa v tomto roku nekonali žiadne oficiálne akcie, spojené s druhým výročím úmrtia princeznej Diany, stovky obyčajných ľudí na ňu nezabudli a na mieste nehody položili kytice kvetov a zapálili kahančeky. Na snímke: Princezná Diana.

MICHAEL JACKSON 2000. Popviezda svetového formátu Michael Jackson plánuje ešte v tomto roku vydáť nový album s názvom „Millenium“ a potom sa už vyberie na ďalšie turné po svete. Začiatok trasy majú tvoriť dva koncerty, ktoré sa uskutočnia v posledný deň tohto roka, t.j. 31. decembra. Ozajstným prekvapením však bude to, že jeden

koncert bude v Sydney v Austrálii a druhý v Honolulu na Havajách. Samozrejme, aby sa mohol zrealizovať tento trik s dvojnásobným uvítaním nového roka 2000, Michael plánuje využiť nielen super rýchle tryskové lietadlo, ale najmä rozdiely časových pásiem, v ktorých sa nachádzajú tieto dve, dosť od seba vzdialené miesta. Na snímke: Michael Jackson.

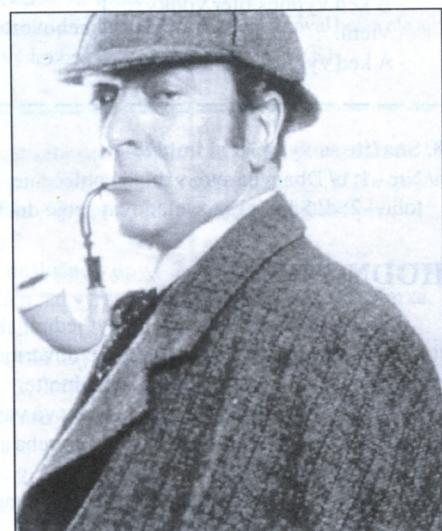
CHER AKO CHAMELEÓN. Cher je nesporné jednou z najextravagantnejších speváčok nielen v Spojených štátach amerických, ale aj na celom svete. To, čo robí v tomto roku na koncertoch v USA, sa však jednoducho nedá nazvať ináč, ako tanec chameleóna. Totiž počas jedného večera sa speváčka prezlicka až 9-krát, samozrejme do rafinovaných a odvážnych úborov a tolikrát sa súčasne mení aj dekorácia celej scény, na ktorej vystupuje. Pretože každý jej odchod do šatne trvá 15 minút, jej vystúpenia na scéne sa rozrastajú do niekoľkohodinovej show. Nie div, že na prvých koncertoch sa v čase týchto prestávok diváci nudili. Aby sa to už nezopakovalo, Cher v tomto čase ukazuje divákom na veľkej obrazovke úryvky zo svojich starých filmov.

NOVÉ POPRSIE PAMELY. Ide samozrejme o Pamelu Adnersonovú, ktorá sa pred 10 rokmi objavila v seriáli „Baywatch“ a svojím výzorom okamžite popletla hlavy mnohých mužov ma celom svete. To, že poprsie Pamely bolo „urobené,“ čiže jednoducho vypcháť silikónom, nikomu nevadilo. Nedávno sa však Pamela podrobila v Los Angeles plastickej operácií, počas ktorej jej... odstránili silikónové vložky. Hviezda po operácii povedala: po prvej, mám už dosť toho, že ma považujú za symbol sexu a po druhé, chcem vyzeráť tak prirodzene ako kedysi... Samozrejme, že skutok Pamely nezostal bez odozvy. Časopis „Playboy“ herečke okamžite ponúkol fotografickú sesiu s „fahším“ poprsím, ale zato za fažké peniaze, a hollywoodské múzeum

chce, za nemalú cenu, kúpiť... silikónové vložky, ktoré sa tak pričinili k jej sláve. Na snímke: Pamela Andersonová.

HOLMES, DRACULA A INÍ. Viete, o ktorých známych postavách bolo doteraz nakrútených najviac filmov? Prvé miesto získal Sherlock Holmes - slávny anglický detektív v kockovanej čiapke a s typickou fajkou v ústach, ktorý sa objavil vo 207 filmoch. 196 filmov nakrútili filmári o francúzskom cisárovi Napoleonovi Bonaparte a 164 filmov o grófovi Dráculovi, vampírovi z Transylvánie. Na ďalších miestach sa umiestnili filmy: o Ježišovi Kristovi (152), Frankensteinovi, netvorovi, ktorého stvoril Dr. Frankenstein (116), Tarzani, človeku z džungle (97), Leninovi, vodcovi ruskej revolúcie (88), Adolfovi Hitlerovi, nacistovskom vodcovi Nemecka (76) a Zorrovi, bohatierovi s čiernom maskou na očiach (70). Na desiatom mieste skončili filmové spracovania o Robinovi Hoodovi, zbojníkovi zo Sherwoodského lesa (62 filmov). Na snímke: Herec Michael Caine ako Sherlock Holmes. (pk)

Mária a Valent Olejarčíkovci z Nedece

Mária a Ján Brinčkovci z Fridmana

Bronislava a Jozef Turvoňovi z Podválka

Andrej a Jozefina Milaniakovci z Nedece

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

Foto: P. Kollárik a J. Pivovarčík

Helena a Ján Petráškovi z Krempách

Rozália a Stanislav Nemecovci z Nedece

Žofia a Silvester Mošovi z Krempách

Anna a Vojtech Kapolkovi z Nedece

Tancuje mladý súbor Spiš z Novej Belej. Foto: P. Kollárik

DRUKARNIA

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.II</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Študie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Khuz Światla – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometheusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konference</i> , Warszawa-Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100